

ZINTEGROWANY WIELOLETNI PLAN KONTROLI DLA POLSKI NA LATA 2025-2029

PLAN AKCEPTUJĄ:

Lp.	Nazwisko i imię	Funkcja	Podpis
1.	Paweł Grzesiowski	Główny Inspektor Sanitarny	
2.	Krzysztof Jażdżewski	Główny Lekarz Weterynarii	
3.	Andrzej Chodkowski	Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa	
4.	Przemysław Rzodkiewicz	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	

WPROWADZENIE

Plan ma za zadanie skonsolidowanie i zintegrowanie na poziomie krajowym planów kontroli właściwych władz z poziomu centralnego, regionalnego i lokalnego wszystkich sektorów objętych prawem paszowym, żywnościowym, zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz roślin.

PUNKT KONTAKTOWY

Punkt kontaktowy: Główny Inspektorat Sanitarny	
adres:	ul. Targowa 65, 03-729 Warszawa
e-mail	inspektorat@sanepid.gov.pl
telefon	+48 22 34 53 368 +48 22 34 53 348

Spis treści

1. OGÓLNE CELE STRATEGICZNE	5
2. WYZNACZENIE ODPOWIEDZIALNYCH URZĘDÓW, KRAJOWYCH LABORATORIÓW REFERENCYJNYCH ORAZ INSTYTUCJI PRZEPROWADZAJĄCYCH KONTROLE	8
2.1 WŁAŚCIWE INSTYTUCJE	8
2.2 ZATRUDNIENIE W ORGANACH ZWIĄZANYCH Z URZĘDOWĄ KONTROLĄ ŻYWNOŚCI W POLSCE ..	24
2.3 KRAJOWE LABORATORIA REFERENCYJNE	25
2.4 LABORATORIA URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI, PASZ I ROŚLIN	27
2.5 ZASOBY WSPOMAGAJĄCE DZIAŁANIA W ZAKRESIE KONTROLI URZĘDOWYCH	31
3. ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE KONTROLAMI URZĘDOWYMI PRZEZ WŁAŚCIWE INSTYTUCJE	36
I. ŻYWNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI	36
II. ZAMIERZONE UWALNIANIE DO ŚRODOWISKA ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH (GMO) DO CELÓW PRODUKCJI ŻYWNOŚCI I PASZY	54
III. PASZE I BEZPIECZEŃSTWO PASZ NA KAŻDYM ETAPIE PRODUKCJI, PRZETWARZANIA I DYSTRYBUCJI PASZ ORAZ STOSOWANIA PASZ, W TYM PRZEPISY MAJĄCE NA CELU ZAPEWNIENIE UCZCIWYCH PRAKTYK HANDLOWYCH ORAZ OCHRONĘ ZDROWIA I INTERESÓW KONSUMENTÓW ORAZ ZAPEWNIENIE IM PRAWA DO INFORMACJI	55
IV. WYMOGI DOTYCZĄCE ZDROWIA ZWIERZĄT	59
V. ZAPOBIEGANIE RYZYKU DLA ZDROWIA LUDZI I ZWIERZĄT STWARZANEMU PRZEZ PRODUKTY UBOCZNE POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO I PRODUKTY POCHODNE ORAZ OGRANICZANIE TAKIEGO RYZYKA	75
VI. WYMOGI DOTYCZĄCE DOBROSTANU ZWIERZĄT	76
VII. ŚRODKI OCHRONNE PRZECIWKO AGROFAGOM ROŚLIN	81
VIII. WYMOGI DOTYCZĄCE WPROWADZANIA DO OBROTU I STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN ORAZ ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA PESTYCYDÓW, Z WYJĄTKIEM SPRZĘTU DO APLIKACJI PESTYCYDÓW ...	85
IX. PRODUKCJA EKOLOGICZNA I ETYKIETOWANIE PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH	90
X. STOSOWANIE I OZNAKOWANIE CHRONIONYCH NAZW POCHODZENIA, CHRONIONYCH OZNACZEŃ GEOGRAFICZNYCH I GWARANTOWANYCH TRADYCYJNYCH SPECJALNOŚCI	93
XI. KONTROLA GRANICZNA	96
XII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ	105
XIII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ WEWNĘTRZNA	108
XIV. SZKOLENIA	112
4. PLANY AWARYJNE NA WYPADEK SYTUACJI WYJĄTKOWYCH I WZAJEMNE WSPARCIE ..	116
PUNKT KONTAKTOWY	116
4.1 ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY I POMOC WZAJEMNA	121
5. USTALENIA DOTYCZĄCE AUDYTÓW WŁAŚCIWYCH ORGANÓW	130
6. ŚRODKI W CELU STOSOWANIA SIĘ DO WYMOGÓW OPERACYJNYCH ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 2017/625 ORAZ ZAPEWNIENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA SŁUŻB	135
6.1 BRAK KONFLIKTU INTERESÓW WŚRÓD PERSONELU	136
6.1.1. BRAK KONFLIKTU INTERESÓW W ZAKRESIE WYZNACZANIA LEKARZY WETERYNARII PRZEZ POWIATOWEGO LEKARZA WETERYNARII DO WYKONYWANIA NIEKTÓRYCH USTAWOWYCH ZADAŃ INSPEKCJI WETERYNARYJNEJ	136
6.2 PRZEJRZYSTOŚĆ I POUFNOŚĆ	137
6.3. KONTROLE PODLEGŁYCH JEDNOSTEK W CELU SPRAWDZENIA SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI	138
7. PRZEGŁĄD I DOSTOSOWANIE PLANU	144

1. OGÓLNE CELE STRATEGICZNE

I. Wzmocnienie skuteczności służb urzędowej kontroli żywności

Cele szczegółowe:

- 1. Doskonalenie systemu kontroli urzędowych w oparciu o ocenę ryzyka.*
- 2. Doskonalenie systemów audytów wewnętrznych.*
- 3. Dostosowanie wewnętrznego prawa weterynaryjnego do przepisów rozporządzenia (UE) nr 2017/625.*
- 4. Dostosowanie wewnętrznego prawa dot. bezpieczeństwa żywności do przepisów rozporządzenia (UE) nr 2017/625.*
- 5. Ustawiczne szkolenie Inspektorów w zakresie wykonywanych zadań w szczególności poprzez studia przypadków oraz szkolenia praktyczne w terenie.*

II. Restrukturyzacja bazy laboratoryjnej organów urzędowej kontroli żywności

Cele szczegółowe:

- 1. Regionalizacja kierunków badań laboratoriów IW w zakresie badań żywności, chorób zakaźnych zwierząt oraz pasz.*
- 2. Doskonalenie możliwości analitycznych laboratoriów PIS, GIJHARS, ZHW, PIB-PIW Puławy.*
- 3. Wzmocnienie nadzoru nad urzędowymi laboratoriami IW.*

III. Ograniczenie występowania wybranych chorób zakaźnych zwierząt na terenie Polski

Cele szczegółowe:

- 1. Szybkie wykrywanie, podejmowanie szybkich działań mających na celu zwalczanie i zapobieganie ewentualnemu rozprzestrzenieniu się ASF u świń oraz u dzików.*
- 2. Szybkie wykrywanie, podejmowanie szybkich działań mających na celu zwalczanie i zapobieganie ewentualnemu rozprzestrzenieniu się grypy ptaków.*
- 3. Szybkie wykrywanie, podejmowanie szybkich działań mających na celu zwalczanie i zapobieganie ewentualnemu rozprzestrzenieniu się rzekomego pomoru drobiu.*
- 4. Ograniczenie występowania wścieklizny zwierząt na terytorium Polski.*
- 5. Ograniczenie występowania określonych serotypów Salmonella w wybranych populacjach drobiu w Polsce (stada kur hodowlanych, kur niosek, brojlerów gatunku kura, indyków hodowlanych oraz indyków rzeźnych).*
- 6. Utrzymanie statusu kraju o znikomym ryzyku występowania BSE na terytorium Polski.*
- 7. Utrzymanie statusu kraju wolnego od gruźlicy i brucelozy bydła.*
- 8. Utrzymanie statusu kraju wolnego od enzootycznej białaczki bydła.*
- 9. Utrzymanie statusu kraju wolnego od brucelozy owiec i kóz.*
- 10. Utrzymanie statusu kraju wolnego od choroby niebieskiego języka, a w przypadku wystąpienia tej choroby podejmowanie szybkich działań mających na celu jej zwalczanie i zapobieganie ewentualnemu rozprzestrzenieniu się.*
- 11. Utrzymanie statusu kraju wolnego od zakażenia wirusem choroby Aujeszkiego u świń.*

IV. Niedopuszczenie do wprowadzenia na teren UE pochodzących z państw trzecich zwierząt i produktów niespełniających wymagań weterynaryjnych w ramach systemu kontroli granicznej UE

V. Niedopuszczenie do wprowadzenia na teren UE pochodzących z państw trzecich produktów pochodzenia niezwierzęcego oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do

kontaktu z żywnością niespełniających obowiązujących wymagań w ramach granicznej kontroli sanitarnej

VI. Zapewnienie właściwego bezpieczeństwa fitosanitarnego upraw w kraju oraz roślin, produktów roślinnych i przedmiotów będących w obrocie.

Cele szczegółowe:

1. Zapobieganie dalszemu rozprzestrzenianiu się i ograniczenie poziomu występowania agrofagów kwarantannowych dla Unii, objętych środkami unijnymi i regulowanymi agrofagów niekwarantannowych, zidentyfikowanych jako występujące na terenie kraju.

2. Wczesne wykrywanie, podejmowanie szybkich działań zwalczających i zapobiegających ewentualnemu rozprzestrzenieniu się nowych agrofagów kwarantannowych, objętych środkami unijnymi i regulowanymi agrofagów niekwarantannowych, dotychczas nieznanych z występowania w kraju.

VII. Wzmocnienie działań kontrolnych ukierunkowanych na zwalczanie oszustw żywnościowych zagrażających ekonomicznym interesom konsumentów poprzez ujawnianie zafałszowań żywności i zwalczanie oszukańczych praktyk rynkowych

VIII. Wzmocnienie działań kontrolnych ukierunkowanych na ograniczenie wprowadzania na rynek nielegalnych środków ochrony roślin

2. WYZNACZENIE ODPOWIEDZIALNYCH URZĘDÓW, KRAJOWYCH LABORATORIÓW REFERENCYJNYCH ORAZ INSTYTUCJI PRZEPROWADZAJĄCYCH KONTROLE

2.1 WŁAŚCIWE INSTYTUCJE

Zgodnie z krajowymi ustawami kompetencyjnymi w Polsce organami urzędowej kontroli żywności w rozumieniu art. 4 rozporządzenia Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin są:

- **Inspekcja Weterynaryjna (IW),**
- **Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS),**
- **Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORIN),**
- **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS).**

W niniejszym tekście każdorazowe powołanie się na „rozporządzenie 2017/625” odnosi się do: *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EEG (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych).*

Schemat systemu bezpieczeństwa żywności w Polsce stanowi **załącznik 1**.

Szeroki zakres kompetencji IW określony został w art. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 12) i obejmuje ochronę zdrowia zwierząt i bezpieczeństwo produktów pochodzenia zwierzęcego, żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym, w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2023 poz. 1448), zwanym dalej „rolniczym handlem detalicznym”, a także przywożonych produktów złożonych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 2 lit. a rozporządzenia 2017/625 oraz weterynaryjną ochronę zdrowia publicznego, a w szczególności:

1) zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych,

1a) badania kontrolne zakażeń zwierząt,

2) monitorowanie chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych oraz związanej z nimi oporności na środki przeciw-drobnoustrojowe u zwierząt w produktach pochodzenia zwierzęcego i paszach, a także żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2023 poz. 1448), zwanym dalej rolniczym handlem detalicznym,

3) badanie zwierząt rzeźnych, produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym,

4) przeprowadzanie:

a) kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych,

b) kontroli administracyjnych i kontroli na miejscu w zakresie określonym w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich oraz w przepisach o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027,

c) kontroli wyrobów do diagnostyki in vitro stosowanych w medycynie weterynaryjnej, w rozumieniu art. 2 pkt 40 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2023 r. poz. 1075 z późn. zm.), zwanych dalej „wyrobami do diagnostyki in vitro stosowanymi w medycynie weterynaryjnej”, mającej na celu ustalenie, czy wprowadzone do obrotu lub używania wyroby znajdują się w wykazie wyrobów do diagnostyki in vitro stosowanych w medycynie weterynaryjnej, o którym mowa w art. 76a

ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt,

d) kontroli działalności hodowcy, dostawcy i użytkownika prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz.U. z 2023, poz. 465 z późn. zm.), w tym w zakresie:

- utrzymywania zwierząt przeznaczonych do wykorzystania lub wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych,

- prowadzenia ewidencji zwierząt,

- przeprowadzania doświadczeń;

5) sprawowanie nadzoru nad:

a) bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym przy ich produkcji i wprowadzaniu na rynek, w szczególności nad wymaganiami weterynaryjnymi w sprzedaży bezpośredniej, rolniczym handlu detalicznym oraz działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej,

aa) bezpieczeństwem żywności, o której mowa w ust. 1 pkt 2 lit. b,

b) wprowadzaniem na rynek zwierząt, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego w rozumieniu art. 3 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz.Urz. UE L 300 z 14.11.2009, str. 1, z późn. zm.) i produktów pochodnych w rozumieniu art. 3 pkt 2 tego rozporządzenia,

c) wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz, dodatków stosowanych w żywieniu zwierząt, organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego i pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz nad transgranicznym przemieszczaniem organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego,

d) zdrowiem zwierząt przeznaczonych do rozrodu oraz jakością zdrowotną materiału biologicznego i jaj wylęgowych drobiu,

e) obrotem i ilością stosowanych produktów leczniczych weterynaryjnych,

f) wytwarzaniem i stosowaniem pasz leczniczych,

g) przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt,

h) przestrzeganiem zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz przemieszczaniem zwierząt,

i) przestrzeganiem wymagań weterynaryjnych w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta gospodarskie;

6) prowadzenie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdującym się w rolniczym handlu detalicznym, w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt oraz paszach,

7) prowadzenie wymiany informacji w ramach weterynaryjnych systemów wymiany informacji, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej,

8) przyjmowanie informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych oraz o paszach od organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – w zakresie kompetencji tych inspekcji, a także ocena ryzyka i stopnia zagrożenia spowodowanego niebezpiecznym produktem żywnościowym lub paszą, a następnie przekazywanie tych informacji do kierującego siecią systemu RASFF, o którym mowa w art. 85 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2023 poz. 1448).

Organem pierwszej instancji właściwym, w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji IW, jest powiatowy lekarz weterynarii, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. W zakresie właściwości instancyjnej organów IW, przez którą rozumiemy m.in. właściwość organu do weryfikacji decyzji wydanej przez organ administracyjny niższej instancji, organem wyższego stopnia w stosunku do powiatowego lekarza weterynarii jest wojewódzki lekarz weterynarii, w stosunku zaś do wojewódzkiego lekarza weterynarii i granicznego lekarza weterynarii – Główny Lekarz Weterynarii.

Dodatkowo ustawa przewiduje, w przypadkach uzasadnionych szczególną wagą lub złożonością sprawy, możliwość podejmowania przez organ wyższej instancji wszelkich czynności należących do zakresu działania organu niższego stopnia. W takim przypadku organ wyższego stopnia staje się organem pierwszej instancji.

Schemat organizacyjny IW przedstawia **załącznik 2.1**.

Na czele Inspekcji Weterynaryjnej stoi Główny Lekarz Weterynarii. Stosownie do art. 6 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej ma on status centralnego organu administracji rządowej podległego ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa. Głównego Lekarza Weterynarii powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Główny Lekarz Weterynarii, w szczególności:

- 1) ustala ogólne kierunki działania Inspekcji i wydaje instrukcje określające sposób jej postępowania, w tym instrukcje dotyczące stosowania przez organy Inspekcji przepisów Unii Europejskiej;
- 2) koordynuje i kontroluje wykonywanie zadań przez wojewódzkich, powiatowych i granicznych lekarzy weterynarii;
- 3) może wydawać wojewódzkim, powiatowym i granicznym lekarzom weterynarii polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności oraz żądać od nich informacji z zakresu ich działania;
- 4) współpracuje z Międzynarodowym Urzędem do Spraw Epizootii oraz innymi organizacjami międzynarodowymi;
- 5) dokonuje analiz i ocen sytuacji epizootycznej, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego i wymagań weterynaryjnych przy ich produkcji;
- 6) opracowuje krajowe programy dotyczące realizacji zadań, z zakresu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt i chorób odzwierzęcych podlegających obowiązkowi zwalczania, badań kontrolnych zakażeń zwierząt, monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania oraz związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym i paszach, monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczanej do pojenia zwierząt oraz paszach;
- 7) organizuje szkolenia dla urzędowych lekarzy weterynarii;
- 8) utrzymuje rezerwę szczepionek, biopreparatów i produktów biobójczych oraz innych środków niezbędnych do diagnozowania i zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych, oraz monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego i paszach;
- 9) zarządza weterynaryjnym systemem wymiany informacji;
- 10) współpracuje z organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiedzialnymi za przestrzeganie stosowania prawodawstwa weterynaryjnego oraz Komisją Europejską w zakresie realizacji zadań Inspekcji;

11) opracowuje projekt planu awaryjnego, o którym mowa w art. 115 ust. 1 rozporządzenia 2017/625 w zakresie żywności pochodzenia zwierzęcego, żywności, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2 lit. b, oraz pasz i przedkłada go do zatwierdzenia ministrowi właściwemu ds. rolnictwa;

12) jest instytucją łącznikową, o której mowa w art. 103 ust. 1 rozporządzenia 2017/625, w zakresie zadań organów Inspekcji oraz wykonuje w tym zakresie obowiązki państwa członkowskiego, o których mowa w art. 103 ust. 3 rozporządzenia 2017/625;

13) tworzy podpunkt krajowego punktu kontaktowego (PKPK) sieci systemu RASFF realizującego zadania, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 12), i kieruje pracami tego podpunktu;

14) jest odpowiedzialny za zbieranie informacji dotyczących wszystkich stwierdzonych przypadków niebezpiecznej żywności pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz żywności, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 12), i pasz – w zakresie objętym kompetencjami Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – i za przekazywanie tych informacji do krajowego punktu kontaktowego sieci systemu RASFF.

Ciałami doradczymi i opiniodawczymi Głównego Lekarza Weterynarii, w sprawach objętych zakresem działania IW, są: Rada Sanitarno-Epizootyczna oraz Rada do spraw Laboratoriów. Są to zespoły ekspertów powołane w celu świadczenia doradztwa i pomocy organowi administracji publicznej, jakim jest Główny Lekarz Weterynarii.

Wojewódzki lekarz weterynarii (jest ich 16 w kraju), jest organem wojewódzkiej administracji zespolonej. Wykonuje on zadania i kompetencje określone w przepisach prawa weterynaryjnego w imieniu własnym, ale pod zwierzchnictwem wojewody. Podporządkowanie wojewódzkiego lekarza weterynarii wojewodzie, wynika z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (...). Jednocześnie stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, wojewódzki lekarz weterynarii podlega bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epizootycznego na obszarze swojej właściwości (tj. w zakresie realizacji zadań merytorycznych).

Na szczeblu powiatu właściwym organem do wykonywania zadań IW jest powiatowy lekarz weterynarii (305 w całym kraju), jako organ administracji niezespolonej, podległy wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii.

Własne kompetencje w zakresie weterynarii posiada także graniczny lekarz weterynarii (8 na terenie całego kraju), jako organ administracji niezespołonej, podległym bezpośrednio centralnemu organowi administracji rządowej, jakim jest Główny Lekarz Weterynarii. Graniczny lekarz weterynarii wykonuje zadania z zakresu kontroli weterynaryjnej na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej.

Terenowe organy IW wykonują swoje zadania odpowiednio przy pomocy wojewódzkiego, powiatowego i granicznego inspektoratu weterynarii. Szczegółową organizację terenowych urzędów Inspekcji Weterynaryjnej określa zarządzenie Nr 9 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 kwietnia 2022 r. w sprawie organizacji wojewódzkich, powiatowych i granicznych inspektoratów weterynarii (Dz. Urz. MRiRW z 2022 r. poz. 11).

PIS

Państwowa Inspekcja Sanitarna działa w oparciu o ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 416).

PIS została powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, w tym warunkami produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności oraz warunków żywienia zbiorowego. Ponadto PIS sprawuje nadzór nad stanem sanitarnym zakładów opieki zdrowotnej oraz przestrzeganiem zasad profilaktyki zakażeń szpitalnych.

PIS jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- 1) higieny środowiska,
 - 2) higieny pracy w zakładach pracy,
 - 3) higieny radiacyjnej,
 - 4) higieny procesów nauczania i wychowania,
 - 5) higieny wypoczynku i rekreacji,
 - 6) zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych,
 - 7) higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne
- w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Wykonywanie powyższych zadań PIS polega na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzeniu działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w

zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także na prowadzeniu działalności oświatowo-zdrowotnej.

Organizacja Państwowej Inspekcji Sanitarnej

PIS podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia. Państwową Inspekcją Sanitarną kieruje Główny Inspektor Sanitarny jako centralny organ administracji rządowej, który ustala ogólne kierunki działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz koordynuje i nadzoruje działalność tych organów. Organem doradczym i opiniodawczym Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawach objętych zakresem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest Rada Sanitarno-Epidemiologiczna, powoływana na okres trzech lat.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonują następujące organy:

- 1) Główny Inspektor Sanitarny;
- 2) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w województwie (16);
- 3) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w powiecie (318);
- 4) Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny dla obszarów przejść granicznych drogowych, kolejowych, lotniczych, rzecznych i morskich, portów lotniczych i morskich oraz jednostek pływających na obszarze wód terytorialnych (9).

Państwowy Wojewódzki, Państwowy Powiatowy i Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny kierują działalnością odpowiednio wojewódzkiej, powiatowej i granicznej stacji sanitarno-epidemiologicznej. Uprawnienia podmiotu tworzącego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej w stosunku do wojewódzkiej i powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej posiada wojewoda lub odpowiednio starosta. Uprawnienia podmiotu tworzącego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej w stosunku do granicznej stacji sanitarno-epidemiologicznej posiada Główny Inspektor Sanitarny.

Główny Inspektor Sanitarny może w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego wydawać organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych oraz żądać od nich informacji w tym zakresie. O wydaniu takiego polecenia Główny Inspektor Sanitarny zawiadamia właściwego wojewodę lub starostę.

Państwowy inspektor sanitarny lub Główny Inspektor Sanitarny w związku z wykonywaną kontrolą ma prawo:

1) wstępu na terenie miast i wsi do:

- a) zakładów pracy oraz wszystkich pomieszczeń i urządzeń wchodzących w ich skład,
 - b) obiektów użyteczności publicznej, obiektów handlowych, ogrodów działkowych i nieruchomości oraz wszystkich pomieszczeń wchodzących w ich skład,
 - c) środków transportu i obiektów z nimi związanych, w tym również na statki morskie, żeglugi śródlądowej i powietrzne,
 - d) obiektów będących w trakcie budowy;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwanie osób;
- 3) żądania okazania dokumentów i udostępniania wszelkich danych;
- 4) pobierania próbek do badań laboratoryjnych.

W razie stwierdzenia naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych, państwowy inspektor sanitarny nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie w ustalonym terminie stwierdzonych uchybień. Jeżeli naruszenie wymagań spowodowało bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, państwowy inspektor sanitarny nakazuje unieruchomienie zakładu pracy lub jego części (stanowiska pracy, maszyny lub innego urządzenia), zamknięcie obiektu użyteczności publicznej, wyłączenie z eksploatacji środka transportu, wycofanie z obrotu środka spożywczego, przedmiotu użytku, materiału i wyrobu przeznaczonego do kontaktu z żywnością lub innego wyrobu mogącego mieć wpływ na zdrowie ludzi albo podjęcie lub zaprzestanie innych działań; decyzje w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Schemat organizacyjny Państwowej Inspekcji Sanitarnej przedstawia **załącznik 2.2**.

PIORIN

PIORiN realizuje zadania związane m.in. z nadzorem nad zdrowiem roślin, zapobieganiem zagrożeniom związanym z produkcją środków ochrony roślin, przemieszczaniem, składowaniem, obrotem tymi środkami i stosowaniem tych środków oraz nadzorem nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym, określone w ustawie z dnia 13 lutego 2020 o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz. U. z 2023 r., poz. 1992), ustawie z dnia 13 lutego 2020 o ochronie roślin przed agrofagami (Dz. U. z 2023 r., poz. 301), ustawie z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2024 r., poz. 630), ustawie z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2021 r. poz. 129) i przepisach innych ustaw. PIORiN prowadzi również nadzór nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, środków wspomagających uprawę roślin, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”, a w związku

z przyznaniem PIORiN nowych kompetencji, również nad udostępnianiem na rynku produktów nawozowych UE.

PIORiN wykonuje również zadania związane z kontrolą upraw w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych zgodnie z ustawą z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. 2022 poz. 546).

Zadania określone dla PIORiN wykonują:

- na poziomie centralnym – Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa – jako centralny organ administracji rządowej; Główny Inspektor realizuje zadania przy pomocy Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa (GIORiN);
- na poziomie regionalnym – wojewodowie za pośrednictwem wojewódzkich inspektorów jako kierowników wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa na obszarze województwa, w strukturze których znajdują się oddziały, w tym oddziały graniczne.

Za kontrolę, koordynację prac i współpracę między jednostkami organizacyjnymi PIORiN oraz współpracę z innymi jednostkami, w zakresie realizowanych przez Inspekcję zadań na terenie całego kraju odpowiada Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Obecnie na terenie kraju funkcjonuje 16 wojewódzkich inspektoratów, 254 oddziały oraz 14 oddziałów granicznych (na zewnętrznej granicy UE).

Schemat organizacyjny PIORIN przedstawia **załącznik 2.3**.

Inspektorzy w jednostkach terenowych Inspekcji realizują zadania w zakresie zagadnień: fitosanitarnych, nadzoru nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin i nasiennych. Między pracownikami istnieje podział realizowanych zadań, określony pisemnym zakresem obowiązków, który posiada każdy pracownik Inspekcji. Natomiast kontrola importowanych roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów wykonywana jest przez pracowników oddziałów granicznych. Kontrola importu środków ochrony roślin prowadzona jest przez Krajową Administrację Skarbową, w szczególnych przypadkach we współpracy z PIORiN.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, do zakresu działania Inspekcji, w ramach nadzoru nad zdrowiem roślin, należą w szczególności następujące urzędowe działania służące wykonaniu:

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin, zmieniającego

rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 228/2013, (UE) nr 652/2014 i (UE) nr 1143/2014 oraz uchylającego dyrektywy Rady 69/464/EWG, 74/647/EWG, 93/85/EWG, 98/57/WE, 2000/29/WE, 2006/91/WE i 2007/33/WE (Dz. Urz. UE L 317 z 23.11.2016, str. 4, z późn. zm.4), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/2031”, oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych na podstawie rozporządzenia 2016/2031,

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych), zwanego dalej „rozporządzeniem 2017/625”, oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych na podstawie rozporządzenia 2017/625.

Dodatkowo, w ramach nadzoru nad zdrowiem roślin, do zadań Inspekcji, zgodnie z ustawą o ochronie roślin przed agrofagami, należą również:

- 1) ustanawianie miejsc produkcji i obszarów wolnych od określonych agrofagów,
- 2) wydawanie fitosanitarnych świadectw eksportowych i fitosanitarnych świadectw reeksportowych dla wyprowadzania roślin, produktów roślinnych lub innych przedmiotów do państw trzecich.

Na podstawie zapisów ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcja wykonuje zadania związane z zapobieganiem zagrożeniom związanym z produkcją środków ochrony roślin, przemieszczaniem, składowaniem, obrotem tymi środkami i stosowaniem tych środków w zakresie określonym w ustawie z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, w tym służące wykonaniu:

- a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG (Dz. Urz. UE L 309 z 24.11.2009, str. 1, z późn. zm.5) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych na podstawie tego rozporządzenia,

b) rozporządzenia 2017/625 oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych na podstawie rozporządzenia 2017/625.

Ponadto Inspekcja w przedmiotowym zakresie prowadzi działania związane z nadzorem nad badaniami sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin, prowadzeniem szkoleń w zakresie środków ochrony roślin oraz monitorowaniem zużycia środków ochrony roślin.

Zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa Inspekcja wykonuje zadania związane z nadzorem nad wytwarzaniem i oceną materiału siewnego oraz obrotem tym materiałem w zakresie określonym w ustawie z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie oraz nadzorem nad przestrzeganiem przepisów tej ustawy dotyczących stosowania materiału siewnego.

IJHARS

Inspekcja IJHARS podlega ministrowi właściwemu do spraw rynków rolnych. Inspekcja jest powołana do kontroli przestrzegania przepisów o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym w zakresie ochrony interesów i praw konsumentów finalnych. Zadania IJHARS zostały określone w ustawie z dnia 21 grudnia 2000 r. *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*. Zgodnie z w/w ustawą do zadań Inspekcji należą:

1. Nadzór nad jakością handlową artykułów rolno-spożywczych, a w szczególności:

- kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w produkcji i obrocie, w tym wywożonych za granicę,
- kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przywożonych spoza państw członkowskich Unii Europejskiej oraz spoza państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w tym kontrola graniczna tych artykułów,
- dokonywanie oceny i wydawanie świadectw w zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych,
- powiadamianie podpunktu krajowego punktu kontaktowego w ramach sieci systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (systemu RASFF) o podjętych decyzjach dotyczących niebezpiecznych artykułów rolno-spożywczych,
- kontrola artykułów rolno-spożywczych, win i napojów spirytusowych oznakowanych chronionymi nazwami pochodzenia, chronionymi oznaczeniami geograficznymi albo nazwami gwarantowanych tradycyjnych specjalności, zarejestrowanymi na podstawie przepisów o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych

tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych lub nazwami odwołującymi się do zarejestrowanych chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych albo gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz współpraca z jednostkami przeprowadzającymi taką kontrolę w innych państwach,

- kontrola artykułów rolno-spożywczych oznaczonych określeniem jakościowym stosowanym fakultatywnie „produkt górski”, o którym mowa w art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w *sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych*,

- kontrola żywności w rolniczym handlu detalicznym w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o *bezpieczeństwie żywności i żywienia*,

- kontrola oznakowania wprowadzanych do obrotu produktów genetycznie zmodyfikowanych (produktów GMO) w rozumieniu art. 3 pkt 16 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o *mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych*,

- kontrola oznakowania genetycznie zmodyfikowanej żywności w zakresie wymagań określonych w rozporządzeniu (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w *sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy* oraz rozporządzeniu (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *dotyczącym możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniającym dyrektywę 2001/18/WE*;

2. Kontrola warunków składowania i transportu artykułów rolno-spożywczych;

3. Kontrola prawidłowości wprowadzania do obrotu i oznakowania materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością;

4. Współpraca z właściwymi organami administracji rządowej w województwie, organami innych inspekcji, urzędami celno-skarbowymi, Policją, jednostkami samorządu terytorialnego oraz państwowymi jednostkami organizacyjnymi realizującymi politykę rolną państwa;

5. Współpraca z jednostkami organizacyjnymi pełniącymi funkcje agencji płatniczych w zakresie realizacji Wspólnej Polityki Rolnej oraz jednostkami organizacyjnymi uczestniczącymi w realizacji operacji współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym zgodnie z działem IIIa ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o *pomocy społecznej*;

6. Współpraca z jednostkami organizacyjnymi uczestniczącymi w realizacji operacji współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)

przeznaczonych na zwalczanie deprywacji materialnej zgodnie z działem IIIB ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*;

7. Współpraca z organizacjami międzynarodowymi zajmującymi się jakością handlową artykułów rolno-spożywczych oraz ich obrotem międzynarodowym lub uczestnictwo w pracach tych organizacji;

8. Wykonywanie badań laboratoryjnych próbek artykułów rolno-spożywczych na potrzeby realizacji mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej dotyczących organizacji rynków rolnych;

9. Wykonywanie badań laboratoryjnych próbek artykułów rolno-spożywczych na potrzeby realizacji operacji współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym zgodnie z działem III a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*;

10. Wykonywanie badań laboratoryjnych próbek artykułów rolno-spożywczych na potrzeby realizacji operacji współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) przeznaczonych na zwalczanie deprywacji materialnej zgodnie z działem IIIB ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* zleczanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w ramach zawartego porozumienia;

11. Udzielanie informacji i szkolenie w zakresie przepisów i wymagań dotyczących jakości handlowej lub ustalania klas jakości handlowej oraz metod i badań artykułów rolno-spożywczych;

12. Współpraca z urzędowymi jednostkami kontrolnymi w innych państwach w zakresie kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym wymienianie informacji lub próbek artykułów rolno-spożywczych;

13. Nadzór w zakresie jakości handlowej określonej przepisami Unii Europejskiej odnoszącymi się do: mięsa drobiowego, jaj, tusz wieprzowych, tusz wołowych, tusz innych zwierząt, mięsa pochodzącego z bydła w wieku do 12 miesięcy;

14. Wydawanie świadectw potwierdzających pochodzenie mięsa wołowego z dorosłych osobników męskich, uprawniających do otrzymania refundacji wywozowych, o których mowa w przepisach UE dotyczących warunków udzielania specjalnych refundacji wywozowych do niektórych rodzajów wołowiny bez kości oraz w przepisach UE dotyczących przyznawania specjalnych refundacji eksportowych w sektorze wołowiny i cielęciny.

Kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w produkcji może dotyczyć również sposobu żywienia i warunków chowu zwierząt, jeżeli informacja w tym zakresie została zadeklarowana przy wprowadzaniu artykułu rolno-spożywczego do obrotu.

Wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwy ze względu na miejsce prowadzenia produkcji jaj jest organem właściwym w sprawie zwolnienia, o którym mowa w art. 11 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 589/2008 z dnia 23 czerwca 2008 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady wykonywania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w sprawie norm handlowych w odniesieniu do jaj.*

Dodatkowe kompetencje IJHARS zostały określone w innych szczegółowych przepisach dotyczących m.in.: organizacji rynku owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku wina i napojów spirytusowych oraz rolniczych badań rynkowych, rolnictwa ekologicznego, produkcji ekologicznej oraz produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG, GTS.

Ponadto IJHARS przeprowadza kontrolę znakowania produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów, zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów.* IJHARS prowadzi nadzór nad obrotem detalicznym paszami przeznaczonymi dla zwierząt domowych, z wyłączeniem obrotu tymi paszami prowadzonego przez zakłady lecznicze dla zwierząt, zgodnie z ustawą z dnia 22 lipca 2006 roku *o paszach.*

Zadania Inspekcji wykonują następujące organy:

- 1) Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
- 2) wojewoda przy pomocy wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, jako kierownika wojewódzkiej inspekcji jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, wchodzącej w skład zespolonej administracji wojewódzkiej.

Kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz warunków składowania i transportu tych artykułów ma na celu sprawdzenie, czy:

- 1) artykuły rolno-spożywcze spełniają wymagania w zakresie jakości handlowej określone w przepisach o jakości handlowej oraz dodatkowe wymagania dotyczące tych artykułów, jeżeli ich spełnienie zostało zadeklarowane przez producenta;
- 2) artykuły rolno-spożywcze są składowane lub transportowane w sposób zapewniający zachowanie ich właściwej jakości handlowej;

3) ilość i jakość składowanego artykułu rolno-spożywczego są zgodne z ustalonymi warunkami składowania.

Kontrola obejmuje co najmniej jedną z następujących czynności:

- 1) sprawdzenie dokumentów umożliwiających identyfikację artykułu rolno- spożywczego, atestów jakościowych, wyników badań laboratoryjnych oraz innych dokumentów świadczących o jego jakości handlowej;
- 2) sprawdzenie opakowania, oznakowania, prezentacji artykułu rolno-spożywczego oraz warunków jego przechowywania i transportu;
- 3) oględziny artykułu rolno-spożywczego;
- 4) pobranie próbek i wykonanie badań laboratoryjnych;
- 5) ustalenie klasy jakości artykułu rolno-spożywczego;
- 6) sprawdzanie sposobu produkcji artykułu rolno-spożywczego lub prawidłowości przebiegu procesu technologicznego.

Główny Inspektor, wojewódzcy inspektorzy oraz upoważnieni przez nich pracownicy Inspekcji, realizując zadania określone w ustawie oraz w odrębnych przepisach, uprawnieni są dodatkowo do dokonywania kontroli sprzedaży na odległość, zakupu kontrolnego oraz utrwalania obrazu artykułów rolno-spożywczych będących przedmiotem kontroli przy użyciu urządzeń rejestrujących obraz.

Schemat organizacyjny zawarty jest w **załączniku nr 2.4**

2.2 ZATRUDNIENIE W ORGANACH ZWIĄZANYCH Z URZĘDOWĄ KONTROLĄ ŻYWNOŚCI W POLSCE

LP.	ORGAN	LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH M.IN. PRZY URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI (***)		
		ogółem	w nadzorze	w laboratorium
1.	PIS(*****)	3473	2557,60****	812,50****
2.	IW(**)	6 961* osób, w tym 2250 lekarzy weterynarii	923 osoby, w tym 484 lek wet., 395 osób z wykształceniem innym niż weterynaryjne oraz 44 pracowników z wykształceniem średnim	108 lek. wet, 150 biologów i mikrobiologów, 355 z innym wyksz. wyższym, 313 osób z wyksz. średnim
3.	PIORIN(****)	2104	1472	279
4.	IJHARS(***)	791	635	156

(*) - dane nt. zatrudnienia w IW dotyczą liczby osób zatrudnionych, nie etatów

(**) - liczba personelu z uwzględnieniem również pracowników sprawujących urzędową kontrolę żywności

(***) - wg stanu na 31.12.2023 r. w osobach

(****) - wg stanu na 31.10.2024 r.

(*****) - liczba osób w przeliczeniu na pełny etat

(*****) - stan na dzień 30.09.2024 r.

2.3 KRAJOWE LABORATORIA REFERENCYJNE

Lp.	Nazwa laboratorium referencyjnego	Adres	Strona internetowa
1.	Instytut Chemii i Techniki Jądrowej – Samodzielne Laboratorium Identyfikacji Napromieniania Żywności	ul. Dorodna 16 03-195 Warszawa	http://www.ichtj.waw.pl
2.	Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy	ul. Chocimska 24 00-791 Warszawa	www.pzh.gov.pl
3.	Dział Laboratoryjny Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bydgoszczy	ul. Kujawska 4 85-031 Bydgoszcz	www.gov.pl/web/wsse-bydgoszcz
4.	Dział Laboratoryjny Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Warszawie – Pracownia Badania Pozostałości Pestycydów	ul. Żelazna 79 00-875 Warszawa	www.gov.pl/web/wsse-warszawa
5.	Regionalne Laboratorium Badań Żywności Genetycznie Modyfikowanej w Tarnobrzegu	ul. 1 Maja 5 39-400 Tarnobrzeg	www.gov.pl/web/wsse-rzeszow
6.	Laboratorium w Poznaniu GIJHARS	ul. Reymonta 11/13, 60-791 Poznań	www.ijhars.gov.pl
7.	Laboratorium w Gdyni GIJHARS	Al. Marszałka Piłsudskiego 8/12 81-378 Gdynia	www.ijhars.gov.pl
8.	Laboratorium w Lublinie GIJHARS	ul. Nowy Świat 3 20-418 Lublin	www.ijhars.gov.pl
9.	Laboratorium w Kielcach GIJHARS	ul. Zagnańska 91 25-558 Kielce	www.ijhars.gov.pl
10.	Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach	Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy	www.piwet.pulawy.pl
11.	Instytut Ochrony Roślin, Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin	ul. Władysława Węgorka 20 60-318 Poznań	www.ior.poznan.pl
12.	Instytut Zootechniki Krajowe Laboratorium Pasz	ul. Chmielna 2 20-079 Lublin	www.klp.izoo.krakow.pl
13.	Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa Centralne Laboratorium Referencyjne Laboratorium Fitosanitarne	ul. Żwirki i Wigury 73 87-100 Toruń	https://www.gov.pl/web/piorin/centralne-laboratorium

Wykaz aktów prawnych, na podstawie których powołane zostały krajowe laboratoria referencyjne:

1. *Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz. U. 2020 r. poz. 425 z późn. zm.)*
2. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2002r. w sprawie połączenia Instytutu Zootechniki z Centralnym Laboratorium Przemysłu Paszowego (Dz. U. Nr 236, poz. 1995)*
3. *Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448) (art.78)*
4. *Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 12)*
5. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz.U. 2022 poz. 1667)*
6. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2012 r. w sprawie wykazu laboratoriów referencyjnych (Dz.U. 2021 poz. 145)*
7. *Rozporządzenie Komisji (WE) nr 543/2008 z dnia 16 czerwca 2008 r. wprowadzające szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w sprawie niektórych norm handlowych w odniesieniu do mięsa drobiowego*
8. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 marca 2023 r. w sprawie laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 2023 poz. 671)*

2.4 LABORATORIA URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI, PASZ I ROŚLIN

IW

Zgodnie z art. 25 ust. 1 i 2 *ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej* (Dz. U. z 2024 r. poz. 12) badania laboratoryjne dla celów urzędowej kontroli prowadzone są przez:

1. zakłady higieny weterynaryjnej, w tym pracownie badania mięsa na obecność włośni;
2. laboratoria państwowych instytutów badawczych;
3. laboratoria weterynaryjne wchodzące w skład innych niż wymienione w pkt.1 jednostek organizacyjnych Inspekcji;
4. inne laboratoria zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii na podstawie 25 art. ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

Ponadto Główny Lekarz Weterynarii prowadzi rejestr laboratoriów, w których przeprowadzane są badania laboratoryjne dokonywane w celu zapewnienia ochrony zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych lub pasz przez podmioty prowadzące działalność określoną w przepisach o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, o produktach pochodzenia zwierzęcego lub o paszach, a których wyniki wykorzystywane są dla celów kontroli urzędowej. Aby móc wykonywać badania urzędowe laboratoria wchodzące w skład systemu laboratoriów wyznaczonych muszą uzyskać wyznaczenie Głównego Lekarza Weterynarii. W pierwszej kolejności, zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej wyznaczenie do badań uzyskują laboratoria wskazane w art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a,b,c. Zgodnie z art. 25 ust. 5 ww. ustawy, jeżeli brak jest laboratorium urzędowego wskazanego w art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a,b,c, do przeprowadzenia wymaganych badań laboratoryjnych, Główny Lekarz Weterynarii może wyznaczyć do przeprowadzenia tych badań krajowe laboratorium referencyjne. Jeżeli brak jest krajowego laboratorium referencyjnego, które można wyznaczyć do przeprowadzenia wymaganych badań laboratoryjnych, Główny Lekarz Weterynarii, po zasięgnięciu opinii Rady do spraw Laboratoriów, wyznacza do przeprowadzenia tych badań znajdujące się na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, krajowe albo wspólnotowe laboratorium referencyjne. Jednocześnie również, jeżeli natomiast laboratorium urzędowe, o którym mowa w art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a,b,c, z przyczyn finansowych lub organizacyjnych nie jest w stanie przeprowadzić badań

laboratoryjnych w zakresie określonym w art. 25 ust. 1, Główny Lekarz Weterynarii może wyznaczyć, na czas określony, do przeprowadzania tych badań laboratorium urzędowe, o którym mowa w pkt 5.

W skład systemu weterynaryjnej diagnostyki laboratoryjnej wchodzi 16 Zakładów Higieny Weterynaryjnej (jedno laboratorium w każdym z województw) wraz z 14 podległymi im pracowniami i oddziałami, oraz wyznaczonymi laboratoriami do badania mięsa na obecność włośni (lista laboratoriów stale aktualizowana), oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, jako laboratorium referencyjne, do którego zadań należy sprawowanie nadzoru nad jakością badań wykonywanych przez laboratoria ZHW. Laboratoriami referencyjnymi w zakresie pasz są również Instytut Ochrony Roślin oraz Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy Krajowe Laboratorium Pasz. Dodatkowo w system badań urzędowych włączone są laboratoria prywatne zatwierdzone decyzją Głównego Lekarza Weterynarii na mocy art. 25a ust.1 i 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. Ich lista (stale aktualizowana) umieszczona jest na stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii. Wszystkie laboratoria wykonujące badania urzędowe są wyznaczone zgodnie z art. 37 rozporządzenia nr 2017/625 i akredytowane na normą EN ISO/IEC 17025 („Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”) przez Polskie Centrum Akredytacji (krajowa jednostka akredytująca).

Zakres działalności Zakładów Higieny Weterynaryjnej obejmuje między innymi:

- wykonywanie rozpoznawczych badań laboratoryjnych,
- monitorowanie występowania chorób zakaźnych,
- diagnostykę laboratoryjną chorób zakaźnych, pasożytniczych i grzybiczych,
- badanie surowców oraz produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego,
- badanie pasz i komponentów stosowanych do ich produkcji,
- prowadzenie badań kontrolnych występowania zakażeń zwierząt oraz pozostałości substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych i produktów leczniczych oraz skażeń promieniotwórczych u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego.

ZHW wykonują badania urzędowe zlecane przez:

- wojewódzkich lekarzy weterynarii,
- powiatowych lekarzy weterynarii,
- granicznych lekarzy weterynarii,
- prywatnie praktykujących lekarzy weterynarii wyznaczonych do wykonywania czynności urzędowych.

Ponadto wykonują działalność konsultacyjno-doradczą oraz badania zlecane przez osoby fizyczne i prawne.

PIS

Zgodnie z art. 78 *ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia z dnia 25 sierpnia 2006 r.* (Dz.U. 2023 poz. 1448) badania laboratoryjne dla celów urzędowych kontroli żywności i żywienia w zakresie bezpieczeństwa żywności wykonuje 16 akredytowanych laboratoriów PIS, funkcjonujących w zintegrowanym systemie badań laboratoryjnych żywności określonym w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o PIS (Dz. U. z 2024 r. poz. 416). Wykaz laboratoriów urzędowych PIS dla celów urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, o których mowa w art. 37 ust. 1 rozporządzenia 2017/625 znajduje się w Zarządzeniu Nr 11/23 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 6 listopada 2023 r. w sprawie wykazu laboratoriów urzędowych dla celów urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością.

Laboratoria PIS posiadają certyfikaty akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji potwierdzające spełnienie wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025:2005 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

PIORIN

Badania laboratoryjne na potrzeby zadań Inspekcji są prowadzone w Centralnym Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w skład którego wchodzi:

- Referencyjne Laboratorium Fitosanitarne,
- Referencyjne Laboratorium Nasienne,
- Laboratorium Badania GMO,
- Laboratorium Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin,
- Zespół ds. Organizacji Badań i Administracji,
- Oddziały Centralnego Laboratorium.

Ponadto badania są realizowane w:

- Laboratoriach Instytutu Ochrony Roślin – Państwowego Instytutu Badawczego: Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin w Poznaniu, Laboratorium Badania Bezpieczeństwa Żywności i Pasz w Białymstoku;
- Laboratorium Zakładu Badania Bezpieczeństwa Żywności Instytutu Ogrodnictwa - Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach.

Referencyjne Laboratorium Fitosanitarne pełni rolę krajowego laboratorium referencyjnego na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin.

Laboratoria GIORiN (z wyjątkiem oddziałów Centralnego Laboratorium w Łodzi, Wrocławiu) oraz laboratoria Instytutu Ochrony Roślin – Państwowego Instytutu Badawczego: Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin w Poznaniu, Laboratorium Badania Bezpieczeństwa Żywności i Pasz w Białymstoku i Instytutu Ogrodnictwa - Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach posiadają certyfikaty Polskiego Centrum Akredytacji, potwierdzające spełnienie wymagań normy PN–EN ISO/IEC 17025:2018 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

IJHARS

Laboratoria Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych działają zgodnie z zatwierdzonymi procedurami i są akredytowane przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA) na zgodność z normą PN-EN ISO/IEC 17025.

Analizy laboratoryjne wykonywane są na podstawie *ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych* oraz specjalizacji poszczególnych laboratoriów.

Od dnia 1 stycznia 2023 r. w strukturach GIJHARS znajduje się 7 laboratoriów akredytowanych wykonujących badania próbek artykułów rolno-spożywczych pobranych w toku kontroli:

- Laboratorium w Białymstoku
- Laboratorium w Gdyni
- Laboratorium w Kielcach
- Laboratorium w Lublinie
- Laboratorium w Olsztynie
- Laboratorium w Poznaniu
- Laboratorium w Warszawie

2.5 ZASOBY WSPOMAGAJĄCE DZIAŁANIA W ZAKRESIE KONTROLI URZĘDOWYCH

IW

1. System TRACES (Trade Control and Expert System) to unijny system wspomagający kontrolę handlu oraz przywozu i przewozu zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego.

Z dniem 14 grudnia 2019 r. nowy system TRACES_NT jest częścią platformy IMSOC.

Dotyczy handlu wewnątrz UE (zwierzęta żywe, materiał biologiczny, materiał wysokiego ryzyka), importu i tranzytu z krajów trzecich (zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego) oraz eksportu zwierząt do krajów trzecich.

Ww. system obowiązuje władze weterynaryjne wszystkich państw członkowskich UE od dnia 1 stycznia 2005 r.

Organy IW zgłoszone przez Polskę do systemu TRACES:

1. 305 Powiatowych Inspektoratów Weterynarii
2. 15 Posterunków Kontroli Granicznej
3. 16 Wojewódzkich Inspektoratów Weterynarii
4. Główny Inspektorat Weterynarii

System jest dostępny poprzez przeglądarkę internetową, dla zarejestrowanych użytkowników, po zalogowaniu się i wpisaniu hasła.

Organy Inspekcji Weterynaryjnej wpisują do systemu TRACES informacje dotyczące przesyłek zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego zgodnie z obowiązującymi wzorami świadectw zdrowia i wzorami dokumentów CVED.

Organy IW mają przez Internet bezpośredni dostęp, w zakresie posiadanych uprawnień, do informacji wpisanych przez organy weterynaryjne innych państw członkowskich.

System automatycznie powiadamia organy władzy weterynaryjnej, za pośrednictwem poczty elektronicznej, o transportach kierowanych na nadzorowany przez nie teren.

PIW-y są powiadamiane o wysyłkach skierowanych do nadzorowanych gospodarstw lub zakładów. GrIW-y są powiadamiane o przesyłkach tranzytowych, które będą opuszczały terytorium UE przez dany PKG. GrIW-y są powiadamiane o przesyłkach eksportowych zwierząt do krajów trzecich.

GIW jest powiadamiany o wszystkich transportach przemieszczanych przez terytorium RP.

2. System CELAB – krajowy system umożliwiający gromadzenie i zarządzanie danymi dotyczącymi wyników badań laboratoryjnych prowadzonych w związku z wykonywaniem zadań przez organy Inspekcji Weterynaryjnej.

Dane obejmujące informacje dotyczące próbek, sposobu i miejsca pobrania oraz przeprowadzonych badań laboratoryjnych są rejestrowane w Centralnej Bazie Danych zlokalizowanej w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym - Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach. System zbiera dane z 16 Zakładów Higieny Weterynaryjnej, oddziałów ZHW, samodzielnych pracowni, z prywatnych laboratoriów zatwierdzonych przez GLW oraz z laboratoriów PIW-PIB w Puławach, który jest administratorem systemu. Funkcjonowanie systemu rozpoczęło się od dnia 1 stycznia 2007 r.

Dostęp do danych zgromadzonych w Centralnej Bazie, poprzez aplikację internetową, mają tylko uprawnieni pracownicy laboratoriów działających w ramach systemu laboratoriów urzędowych, uprawnieni pracownicy organów Inspekcji Weterynaryjnej oraz MRiRW.

3. „Rejestr podmiotów paszowych, utylizacyjnych i żywnościowych (RPPUiŻ)” – baza ewidencyjna podmiotów działających na rynku pasz, ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności. RPPUiŻ dostępny jest on-line na stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii (<https://pasze.wetgiw.gov.pl/demo>) oraz <https://www.wetgiw.gov.pl/handel-eksport-import/listy-zakladow> dla żywności. Aktualizacja podmiotów w RPPUiŻ odbywa się na bieżąco z poziomu Powiatowych Inspektoratów Weterynarii.

4. System powiadamiania o nieprawidłowościach w stosowaniu przetworzonych białek zwierzęcych w żywieniu zwierząt gospodarskich (polepszacze@wetgiw.gov.pl).

5. System powiadamiania o nieprawidłowościach w stosowaniu antybiotyków w wodzie do pojenia zwierząt gospodarskich (antybiotyki@wetgiw.gov.pl).

6. System powiadamiania o nieprawidłowościach w stosowaniu kokcydiostatyków w paszach (pasze.niedocelowe@wetgiw.gov.pl).

7. Oprogramowanie użytkowe na telefon „próbkobranie pasz” jako aplikacja wspomagająca pracę inspektorów IW poprzez dostarczanie informacji o rozmiarze i liczbie próbek pasz koniecznych do pobrania podczas urzędowej kontroli pasz.

9. Platforma ZIWET – system bazodanowy działający w trybie on – line na wszystkich szczeblach Inspekcji Weterynaryjnej, w skład którego dotychczas wdrożone zostały następujące moduły:

a. ZIPOD – moduł służący do gromadzenia i analiz danych dotyczących zgłaszanych padłych i odstrzelonych dzików, które podlegają badaniu w kierunku ASF (dane wprowadzane również z użyciem aplikacji mobilnej),

b. ZID-AI – moduł wielowarstwowy, składający się z bazy danych gospodarstw utrzymujących drób (komercyjnych i niekomercyjnych) – aktualnych informacji o stanie produkcji, zasiedleniach, utrzymywanych gatunkach i typach produkcyjnych drobiu w tym danych o

ogniskach chorób zakaźnych drobiu kategorii A, wdrażanych środkach zwalczania oraz wspomagający proces wyznaczania obszarów objętych ograniczeniami, raportowania o ogniskach i analizy danych, modułu ZID-Sal do gromadzenia i raportowania danych o realizacji krajowych programów zwalczania Salmonella (KPZS), ZID-HPAI – warstwa służąca do gromadzenia i raportowania danych o realizacji krajowego programu nadzoru zakażeń wirusami grypy ptaków oraz raportowania wyników badań ptaków dzikich w kierunku rzekomego pomoru drobiu,

c. ZIMP– warstwy służącej do gromadzenia i analizy danych dotyczących próbkobrania materiału do badań w kierunku HPAI u ptaków dzikich (dane wprowadzane również z użyciem aplikacji mobilnej),

d. ZID-RAB - moduł służący do gromadzenia i analiz danych dotyczących badań wykonywanych w kierunku wścieklizny u zwierząt.

PIS

W swojej działalności Główny Inspektorat Sanitarny jako jednostka centralna - sprawuje nadzór merytoryczny oraz utrzymuje prawidłowe funkcjonowanie systemów informatycznych Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Trwają prace nad Systemem Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej (SEPIS), który wspomaga procesy w zakresie bezpieczeństwa żywności i żywienia, a także nadzoru. Obecnie w SEPIS działa rejestr zakładów oraz funkcja planowania kontroli w zakresie bezpieczeństwa żywności. Prace nad systemem trwają i planowane jest oddanie dla użytkowników nowych funkcjonalności.

Ponadto podczas pracy bieżącej organów PIS wsparciem w zakresie nadzoru nad bezpieczeństwem żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością są opracowane w GIS - Departamencie BŻiŻ następujące systemy informatyczne:

- System do raportowania wyników badań monitoringowych i urzędowej kontroli żywności w zakresie pozostałości pestycydów w żywności – raport roczny;
- System do raportowania wyników badań monitoringowych i urzędowej kontroli żywności poddanej działaniu promieniowania jonizującego - raport roczny.

Raporty wygenerowane z ww. systemów są przekazywane do Komisji Europejskiej w formie pliku XML. Dane wprowadzane są do systemów przez pracowników działu nadzoru sanitarnego lub laboratorium WSSE oraz pracowników GSSE.

Ponadto w PIS wykorzystywany jest unijny system Traces New Technology – TRACES-NT.

PIORIN

W PIORiN prowadzony jest, w formie ogólnokrajowej komputerowej bazy danych, „Zintegrowany System Informatyczny w Ochronie Roślin i Nasiennictwie”. System ten funkcjonuje na poziomie wszystkich jednostek organizacyjnych Inspekcji. Aktualizacja (modyfikacja) danych zawartych w systemie może być dokonywana przez jednostkę, która dokonała rejestracji danego podmiotu – w zakresie danych rejestracyjnych, lub przez jednostkę, na terenie której prowadzona jest przez podmiot produkcja/działalność – w zakresie danych dotyczących produkcji/działalności.

PIORiN wykorzystuje systemy UE, które są częścią systemu IMSOC, do informowania innych krajów i zgłaszania niezgodności. System TRACES NT służy do rejestrowania informacji o granicznych kontrolach fitosanitarnych oraz do zgłaszania przypadków nieprawidłowości stwierdzonych w imporcie towarów pochodzenia roślinnego. PIORiN korzysta również z Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (iRASFF), od maja 2023 r. moduł zdrowia roślin służy do zgłaszania przypadków nieprawidłowości w wewnątrzzunijnym handlu towarami pochodzenia roślinnego. Natomiast system EUROPHYT, który również jest częścią systemu IMSOC, służy do informowania o wykryciu agrofagów, które wcześniej nie występowały na danym obszarze. PIORIN uczestniczy również w systemie współpracy i pomocy administracyjnej (Administrative Assistance and Cooperation-AAC). Do informowania o zamiarze wprowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków ochrony roślin przeznaczonych do stosowania w innym państwie członkowskim lub państwie trzecim, (obowiązek wynikający z art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o środkach ochrony roślin) wykorzystywany jest system PKWD - Single Window, który stanowi narzędzie do elektronicznej wymiany danych Ministerstwa Finansów dostępny na Platformie Usług Elektronicznych Skarbowo - Celnych (PUESC).

IJHARS

W IJHARS od 1 stycznia 2023 roku funkcjonują następujące systemy i rozwiązania informatyczne:

– centralny rejestr – centralny rejestr podmiotów działających na rynku artykułów rolno-spożywczych, prowadzony w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. W centralnym rejestrze są gromadzone i przetwarzane informacje wykorzystywane do celów statystycznych i sprawozdawczych, przeprowadzania analizy ryzyka na rynku artykułów rolno-

spożywczych i typowania podmiotów, które będą podlegały kontroli, oceny dotychczasowej działalności podmiotów działających na rynku rolno-spożywczym.

– rejestr rzeczoznawców - rejestr rzeczoznawców, według specjalizacji w zakresie rodzajów artykułów rolno-spożywczych, prowadzony przez WIJHARS w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Ponadto w WIJHARS w zakresie dopuszczania do obrotu produktów ekologicznych i produktów w okresie konwersji importowanych z krajów trzecich wykorzystywany jest unijny system Traces New Technology – TRACES-NT.

W przypadku kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w obrocie międzynarodowym WIJHARS dodatkowo realizują usługę – Uzyskaj graniczne dokumenty jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych poprzez Platformę Koordynacji i Wymiany Danych – Single Window (PKWD-SW). Usługa daje możliwość przyjmowania zgłoszeń do kontroli oraz wydawania dokumentów pokontrolnych w wersji elektronicznej.

3. ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE KONTROLAMI URZĘDOWYMI PRZEZ WŁAŚCIWE INSTYTUCJE

I. ŻYWNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI

IW

Ustawa o Inspekcji Weterynaryjnej określa właściwość organów IW w zakresie urzędowych kontroli produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, określonych w przepisach rozporządzenia (WE) nr 2017/625 oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia.

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. z 2023 r. poz. 872) powiatowy lekarz weterynarii (PLW) jest właściwym organem w rozumieniu:

- 1) przepisów rozporządzenia 2015/1375,
- 2) art. 3 pkt 3 rozporządzenia 2017/625, w zakresie urzędowych kontroli produktów pochodzenia zwierzęcego oraz żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym - chyba że prawodawstwo weterynaryjne lub przepisy dotyczące bezpieczeństwa żywności stanowią inaczej.

Na podstawie art. 7 ww. ustawy powiatowy lekarz weterynarii (PLW) albo urzędowy lekarz weterynarii z upoważnienia powiatowego lekarza weterynarii wydają decyzje administracyjne lub wykonują czynności w celu realizacji zadań wynikających z przepisów rozporządzenia nr 999/2001, rozporządzenia nr 852/2004, rozporządzenia nr 853/2004, rozporządzenia 2015/1375, rozporządzenia 2017/625 lub z przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tych rozporządzeń.

Metody i techniki kontroli:

Kontrole i pobieranie próbek do badań odbywają się zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2017/625 i ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej oraz poniżej podanymi przepisami wewnętrznymi IW:

- 1) instrukcja GLW Nr BP.0200.1.6.2024 z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej przy zatwierdzaniu, zatwierdzaniu warunkowym i rejestracji

przedsiębiorstw sektora spożywczego oraz zawieszaniu i cofaniu zatwierdzenia, a także przy wykreślaniu tych przedsiębiorstw z rejestru,

2) instrukcja GLW Nr GIWpr.0200.1.16.2020 z dnia 23 czerwca 2020 r. w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej,

3) wytyczne GLW z dnia 31 stycznia 2018 r. dla urzędowych lekarzy weterynarii w sprawie zasad postępowania przy kontroli pobierania próbek i wykonywania badań mikrobiologicznych żywności pochodzenia zwierzęcego oraz żywności złożonej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa spożywcze podlegające nadzorowi Inspekcji Weterynaryjnej,

4) wytyczne GLW z dnia 1 czerwca 2021 r. dla urzędowych lekarzy weterynarii w sprawie czynników ryzyka, które należy poddać analizie przy kontroli planu HACCP opracowanego przez podmiot sektora rybołówstwa podlegający nadzorowi Inspekcji Weterynaryjnej,

5) instrukcja GLW nr BP.0200.1.13.2024 z dnia 30 października 2024 r. w sprawie kontroli urzędowych Inspekcji Weterynaryjnej przedsiębiorstw sektora mleczarskiego,

6) instrukcja GLW nr BP.0200.1.11.2022 z dnia 12 grudnia 2022 r. w sprawie sposobu dokumentowania wyników badania przedubojowego zwierząt i poubojowego mięsa oraz w sprawie analizy i weryfikacji danych zawartych w dokumentacji,

7) wytyczne GLW z dnia września 2024 r. dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie zasad postępowania przy weryfikacji oceny czystości bydła podczas badania przedubojowego w rzeźni,

8) wytyczne GLW z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zasad postępowania urzędowych lekarzy weterynarii w trakcie kontroli zakładów w zakresie prawidłowości wdrażania przez nie procedur dotyczących zagrożeń mikrobiologicznych, jak również pobierania próbek i wykonywania badań mikrobiologicznych gotowych do spożycia produktów rybołówstwa wytwarzanych przez przedsiębiorstwa spożywcze podlegające nadzorowi Inspekcji Weterynaryjnej,

9) wytyczne GLW z dnia 27 marca 2024 r. określające zasady postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej podczas sprawowania nadzoru nad prawidłowym zagospodarowaniem materiału szczególnego ryzyka (SRM) w rzeźniach i zakładach rozbioru,

10) instrukcja GLW BP.200.1.7.2023 z dnia 4 sierpnia 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowych planów kontroli pozostałości zakazanych lub niedopuszczonych substancji farmakologicznie czynnych, weterynaryjnych produktów leczniczych, zanieczyszczeń chemicznych, pozostałości pestycydów, dioksyn, furanów, polichlorowanych bifenyli (PCB) i

związków perfluorowanych oraz promieniotwórczych izotopów cezu u zwierząt i w żywności pochodzenia zwierzęcego.

11) instrukcja GLW Nr GIWpr.0200.1.3.2020 z dnia 12 marca 2020r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowego programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych w produktach pochodzenia zwierzęcego, przywożonych z krajów trzecich na terytorium Unii Europejskiej,

12) wytyczne GŁÓWNEGO LEKARZA WETERYNARII w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy kontroli przedsiębiorstw spożywczych w zakresie spełniania wymagań dotyczących możliwości śledzenia i oznakowania żywności,

13) instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbż-500-1/2013 z dnia 3 kwietnia 2013 r. w sprawie nadzoru nad ubojem świń, bydła, kur lub kurcząt i indyków w rzeźniach,

14) instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpr02010-14/2019 z dnia 31 grudnia 2019 r. w sprawie metodologii kontroli urzędowych oraz weryfikacji wykonywania czynności urzędowych,

15) Standardowe listy kontrolne SPIWET – kontrola okresowa – ogólne wymagania dla zakładów zatwierdzonych oraz szczegółowe wymagania dla zakładów zatwierdzonych,

16) PROTOKÓŁ KONTROLI - 00 – kontrola doraźna,

17) instrukcja GLW Nr GIWpr.0200.1.5.2020 z dnia 19 lutego 2020 roku w sprawie ujednolicenia zasad postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej na obszarze RP przy pobieraniu próbek produktów leczniczych weterynaryjnych dopuszczonych do obrotu na terytorium RP, w ramach państwowych badań jakości.

Urzędowe kontrole zakładów sektora mięsnego, mleczarskiego, rybnego i jajczarskiego prowadzone są przez urzędowych lekarzy zatrudnionych w powiatowych inspektoratach weterynarii z upoważnienia PLW. Jeżeli PLW z przyczyn finansowych lub organizacyjnych nie jest w stanie wykonać ustawowych zadań, może zgodnie z art. 16 ustawy o *Inspekcji Weterynaryjnej*:

1) wyznaczyć na czas określony lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspekcji lub niebędących pracownikami kierowanego przez niego inspektoratu do m.in.:

- sprawowania nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych, w tym badania przedubojowego i poubojowego, oceny mięsa i nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt w trakcie uboju,

- badania mięsa zwierząt łownych,

- sprawowania nadzoru nad rozbiorem, przetwórstwem lub przechowywaniem mięsa i wystawiania wymaganych świadectw zdrowia,
- sprawowania nadzoru nad punktami odbioru mleka, jego przetwórstwem i przechowywaniem produktów mlecznych,
- sprawowania nadzoru nad wylądowywaniem ze statków rybackich i statków przetwórczych produktów rybołówstwa, nad obróbką, przetwórstwem i przechowywaniem tych produktów oraz ślimaków i żab,
- sprawowaniem nadzoru nad przetwórstwem i przechowywaniem jaj konsumpcyjnych i produktów jajecznych,
- sprawowania nadzoru nad sprzedażą bezpośrednią,
- badania laboratoryjnego mięsa na obecność włośni,
- pobierania próbek do badań.

2) wyznaczać osoby nie będące pracownikami IW, posiadające odpowiednie kwalifikacje, do wykonywania niektórych czynności pomocniczych.

PLW zobowiązany jest do przekazywania wyznaczonym lekarzom weterynarii wszelkich informacji potrzebnych do wykonywania czynności urzędowych (np. nowe przepisy prawne, procedury, instrukcje, wytyczne, interpretacje).

Priorytety kontroli, przydział środków

Plany kontroli okresowych zakładów sektora spożywczego tworzone są co roku przez poszczególne powiatowe inspektoraty weterynarii. Plany te są przygotowywane przez PLW w oparciu o instrukcję GLW w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej. Zgodnie z tą instrukcją każdy zakład produkujący żywność pochodzenia zwierzęcego jest oceniany i przyporządkowywany do jednej z trzech kategorii, a częstotliwość kontroli kompleksowych zakładu zależy od grupy ryzyka, do której został on przyporządkowany:

- niskie ryzyko (kontrola nie rzadziej niż raz do roku),
- średnie ryzyko (kontrola nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy),
- wysokie ryzyko (kontrola nie rzadziej niż raz na 3 miesiące).

Kontrole doraźne prowadzone są poza planem kontroli w związku z powiadomieniem RASFF, poleceniem WLW lub GLW, albo w związku z koniecznością rozpatrzenia skargi.

Sprawdzanie planowanych ustaleń, w tym ustaleń dotyczących składania sprawozdań

Wojewódzcy lekarze weterynarii kontrolują wykonywanie zadań przez powiatowych lekarzy weterynarii, a GLW kontroluje wykonywanie zadań przez powiatowych, wojewódzkich i granicznych lekarzy weterynarii. Kontrole dokonywane są w oparciu o ustawę z dnia 15 lipca 2011 roku o kontroli w administracji rządowej (t.j. Dz. U. 2020 poz. 224).

Ustalenia dotyczące stosowania horyzontalnego ustawodawstwa między różnymi sektorami

Ze względu na bardzo szeroki zakres kompetencji IW (zdrowie, dobrostan, żywienie, identyfikacja i rejestracja zwierząt, pozyskiwanie i wytwarzanie środków spożywczych, wytwarzanie i obrót paszami) kontrole wykonywane w gospodarstwach lub zakładach produkcyjnych obejmują zazwyczaj wiele obszarów.

Dodatkowo podpisane zostało porozumienie ramowe pomiędzy GIS a GLW o współdziałaniu i współpracy organów PIS i organów IW, które przewiduje przekazywanie informacji w obszarach objętych wspólną właściwością.

Plany lub programy kontroli wymagane przez ustawodawstwo unijne włączane do systemów kontroli

W krajach członkowskich Unii Europejskiej (UE) obowiązują jednolite zasady organizowania i prowadzenia badań kontrolnych. Obowiązek prowadzenia tych badań wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 oraz rozporządzeń delegowanych Komisji (UE) 2022/1644 z dnia 7 lipca 2022 r., (UE) 2022/1646 z dnia 23 września 2022 r., (UE) 2022/931 z dnia 23 marca 2022 r. oraz (UE) 2022/932 z dnia 9 czerwca 2022 r. W celu zapewnienia bezpieczeństwa i zdrowia konsumentów, od 2023 roku zgodnie z nowym prawodawstwem opracowywane są krajowe plany kontroli substancji farmakologicznie czynnych dopuszczonych jako weterynaryjne produkty lecznicze lub jako dodatki paszowe oraz zakazanych lub niedopuszczonych substancji farmakologicznie czynnych i ich pozostałości u żywych zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego obejmujące:

1. „krajowy plan kontroli oparty na analizie ryzyka w odniesieniu do produkcji krajowej”;
2. „krajowy plan randomizowanego nadzoru w odniesieniu do produkcji krajowej”;
3. „krajowy plan kontroli oparty na analizie ryzyka w odniesieniu do przywozu z państw trzecich”;

oraz plany kontroli zanieczyszczeń u żywych zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego obejmujące

4. „plan kontroli żywności wprowadzanej do obrotu w Unii”;
5. „plan kontroli żywności pochodzenia zwierzęcego wprowadzanej do Unii”.

Założenia krajowych planów kontroli opracowywane są w PIWet-PIB i GIW, zatwierdzane do realizacji przez Głównego Lekarza Weterynarii, a następnie przedkładane Komisji Europejskiej (KE) za pośrednictwem Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) oraz oceniane i akceptowane przez KE i Unijne Laboratoria Referencyjne (EURL) nadzorujące badania poszczególnych grup związków stanowiących zakres planów. System pobierania próbek ujęty jest w unormowaniach prawnych, które określają gatunki badanych zwierząt i rodzaj próbek, a minimalne liczby próbek produktów oraz minimalne liczby zwierząt, od których pobierane są próbki, oblicza się na podstawie danych dostarczanych pod koniec każdego roku przez terenowe jednostki IW, tj. liczbę zwierząt poszczególnych gatunków utrzymywanych i poddawanych ubojowi na danym terenie oraz wielkość produkcji produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

Weterynaryjna kontrola graniczna produktów pochodzenia zwierzęcego jest wykonywana przez Granicznego Lekarza Weterynarii. Do obliczenia minimalnych częstotliwości pobierania próbek w ramach planów kontroli w odniesieniu do przywozu z państw trzecich wykorzystuje się najnowsze dane dotyczące liczby przesyłek wprowadzanych do Unii przez punkty kontroli granicznej, przynajmniej z poprzedniego lub maksymalnie z przedostatniego roku.

Sankcje karne

W zakresie bezpieczeństwa żywności organy Inspekcji Weterynaryjnej stosują przepisy karne określone w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448), ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119) oraz ustawie z dnia 16 grudnia 2005 roku o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. z 2023 r. poz. 872).

Organy Inspekcji Weterynaryjnej upoważnione zostały również do nakładania kar pieniężnych. Kary te nakładane są przez powiatowego lekarza weterynarii w drodze decyzji administracyjnych, których wysokość została określona w ustawie o produktach pochodzenia

zwierzęcego z dnia 16 grudnia 2005 (Dz. U. z 2023 r., poz. 872, z późn. zm.) i wynoszą od 200 zł do nawet 66 000 zł.

Pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 1 i art. 18 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 12), uprawnione do wykonywania czynności określonych w art. 19 tej ustawy, są uprawnieni m.in. do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia określone w przepisach Kodeksu wykroczeń. Uprawnienia funkcjonariuszy Inspekcji Weterynaryjnej do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, wykaz wykroczeń, za które funkcjonariusze IW są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego oraz zasady i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego określa rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie nadania funkcjonariuszom Inspekcji Weterynaryjnej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i nasiennictwa uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego z dnia 28 lipca 2008 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1213 z późn. zm.).

Mandaty mogą być nakładane w wysokości do 500 zł.

PIS

Organy PIS przeprowadzają urzędowe kontrole żywności pochodzenia niezwierzęcego produkowanej i wprowadzanej do obrotu, przywożonej z państw niebędących członkami Unii Europejskiej oraz Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz wywożonej i powrotnie wywożonej do tych państw oraz produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym – zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448) oraz w ustawie o PIS z dnia 14 marca 1985r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 416) oraz stosownymi przepisami UE w zakresie urzędowej kontroli żywności.

Rejestracja i zatwierdzanie zakładów spożywczych

Każdy zakład będący pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej musi zostać zarejestrowany w rejestrze prowadzonym przez właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Większość zakładów objęta jest również obowiązkiem zatwierdzenia.

Zgodnie z art. 61 i art. 63 ww. ustawy zakłady, które produkują lub wprowadzają do obrotu żywność pochodzenia niezwierzęcego oraz zakłady, które wprowadzają do obrotu produkty pochodzenia zwierzęcego, nieobjęte urzędową kontrolą organów Inspekcji Weterynaryjnej, muszą dokonać rejestracji i uzyskać zatwierdzenie w drodze decyzji wydawanej przez właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego. Zgodnie z art. 64 ust. 1 *ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia* wnioski o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów podmiot działający na rynku spożywczym powinien złożyć w terminie co najmniej 14 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności. Wzór ww. wniosku określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2007 r. w sprawie wzorów dokumentów dotyczących rejestracji i zatwierdzania zakładów produkujących lub wprowadzających do obrotu żywność podlegających urzędowej kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. Nr 106, poz. 730). Zatwierdzenie dokonywane jest na wniosek podmiotu oraz na podstawie kontroli zakładu przez pracowników terenowo właściwej stacji sanitarno-epidemiologicznej, w trakcie której sprawdzane jest spełnienie przez zakład wymagań higienicznych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego rozpoczęcie działalności na rynku spożywczym jest możliwe dopiero po uzyskaniu decyzji zatwierdzającej wydanej przez właściwego terenowo państwowego inspektora sanitarnego.

Metody i techniki kontroli:

Kontrole i pobieranie próbek do badań odbywają się zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2017/625 oraz procedurami kontroli wprowadzonych zarządzeniami Głównego Inspektora Sanitarnego:

- PK/BŻ/01 „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”;
- PK/NG/01 „Procedura urzędowej kontroli spełnienia wymagań zdrowotnych przez żywność oraz materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością objęte kontrolą graniczną”;
- Procedura PP/BŻ/01 „Procedura pobierania próbek żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz próbek sanitarnych”.

W procedurze PK/BŻ/01 „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” obiekty sektora spożywczego objęte nadzorem PIS zostały podzielone na kategorie na podstawie oceny ryzyka z uwzględnieniem mikrobiologicznych i chemicznych kryteriów żywności. Nadzorowane obiekty zostały podzielone na obiekty o trzech kategoriach ryzyka: wysokim, średnim i niskim. W zależności

od przyznanych ocen obiekty o wysokiej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż co 12 miesięcy; obiekty o średniej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż raz na 18 miesięcy, natomiast obiekty o niskiej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż raz na 24 miesiące. Natomiast w przypadku podmiotów działających na rynku spożywczym prowadzących produkcję pierwotną oraz dostawy bezpośrednie, których działalność dotyczy produktów o niskim ryzyku mikrobiologicznym, proponowana częstotliwość kontroli może zostać zmniejszona i wynosić nie rzadziej niż raz na 66 miesięcy.

Priorytety kontroli, przydział środków

Urzędowa kontrola produkcji i obrotu żywności pochodzenia niezwierzęcego oraz obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego, obrotu oraz produkcji materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzana jest zgodnie z terminami, rodzajami i zakresami, przyjętymi w programach kontroli kompleksowych i tematycznych oraz harmonogramach i w każdym przypadku podejrzenia lub uzyskania informacji o uchybieniach zagrażających zdrowiu lub życiu człowieka zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin oraz procedurą PK/HŻ/01 „Urzędowa kontrola żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”.

Przy ustalaniu priorytetów kontroli dla WSSE oraz wytycznych dla podległych PSSE /GSSE uwzględniane są:

- wytyczne GIS do planowania i działalności PIS na rok następny,
- Plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu w PIS, opracowany przez GIS,
- specyfika nadzorowanych obiektów na terenie województwa,
- wyniki kontroli przeprowadzonych w poprzednim okresie w obiektach żywności, żywienia i przedmiotów użytku,
- wejście w życie nowych przepisów prawa żywnościowego,
- wyniki kontroli merytorycznych pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku w podległych PSSE/GSSE w poprzednim okresie.

Plany lub programy kontroli wymagane przez ustawodawstwo wspólnotowe włączane do systemów kontroli.

PIS corocznie opracowuje jednolity ramowy plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu. Ww. plan jest opracowywany w Głównym Inspektoracie Sanitarnym (GIS) corocznie we współpracy z jednostkami badawczo – rozwojowymi i innymi podmiotami współpracującymi z GIS w tym zakresie na szczeblu centralnym.

Poszczególne kierunki badań oraz grupy i podgrupy asortymentu wybierane są na podstawie:

- zakresu kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- obowiązujących przepisów prawnych w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej,
- najczęściej występujących potencjalnych zagrożeń zdrowia ludzi wynikających ze spożycia żywności, oceny ryzyka,
- dotychczasowych wyników badań naukowych, wyników badań realizowanych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w zakresie bezpieczeństwa żywności,
- struktury spożycia żywności (wielkość spożycia niektórych produktów w kraju),
- bazy laboratoryjnej PIS,
- w zależności od specyfiki danego kierunku badań do opracowywania planu mogą zostać wykorzystane dodatkowo: dane na temat specyfiki polskiego rolnictwa, wielkości/ struktury spożycia niektórych produktów w kraju z wykorzystaniem danych statystycznych, i in.

Plan roczny uwzględnia zarówno wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących bezpieczeństwa żywności (w tym materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością) jak i ocenę ryzyka dokonywaną przez jednostki naukowo-badawcze.

Plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest przekazywany przez Głównego Inspektora Sanitarnego do Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych oraz Państwowych Granicznych Inspektorów Sanitarnych.

Ww. Plan podzielony jest na kierunki badań, a w obrębie kierunków badań żywność podzielono na poszczególne grupy asortymentowe wg słownika FOODEX 2. Do każdego kierunku badań dołączony jest stosowny opis zawierający szczegółowe wytyczne dla stacji, niezbędne do pobierania próbek i realizacji badań.

W ramach kierunków badań i poszczególnych pozycji asortymentowych liczby próbek są podzielone na poszczególne województwa. Plan uwzględnia również wytyczne opisowe dot. realizacji granicznej kontroli sanitarnej.

Zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. 2023, poz. 1448) badania laboratoryjne dla celów urzędowych kontroli żywności i żywienia w zakresie bezpieczeństwa żywności wykonuje 16 akredytowanych laboratoriów PIS, funkcjonujących w zintegrowanym systemie badań laboratoryjnych żywności określonym w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o PIS (Dz. U. z 2024 r. poz. 416).

Zarządzeniem nr 11/23 Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 6 listopada 2023 r. - na podstawie art. 37 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych (...) - wyznaczono laboratoria urzędowe dla celów urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu żywnością w formie wykazu.

Próbki żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością są badane w ramach Planu pobierania próbek w następujących kierunkach: pozostałości pestycydów, metale szkodliwe dla zdrowia (ołów, kadm, arsen, rtęć, cyna, nikiel), azotany, MCPD i pochodne, zanieczyszczenia mikrobiologiczne, mikotoksyny, histamina, metanol i cyjanowodór, karbaminian etylu, dozwolone substancje dodatkowe oraz ich parametry czystości, GMO, skażenia promieniotwórcze, środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego, jod w soli kuchennej, badania żywności dla określonych grup (wymienionych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 609/2013) i suplementów diety, żywności wzbogacanej (w kierunku witamin i składników mineralnych), materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne), furan, izomery trans kwasów tłuszczowych, toksyny roślinne (np. alkaloidy tropanowe, alkaloidy pirolizydynowe, alkaloidy opium, kwas erukowy), nadchlorany, akryloamid, alergeny (gluten, orzeszki ziemne, soja), tłuszcze przeznaczone do smażenia i inne parametry (ocena organoleptyczna, zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne, znakowanie) i in.

Zawarte w ww. planie liczby próbek stanowią obligatoryjne minimum, które należy zrealizować w 100%. Natomiast przydzielenie od 25% do 30% ponad plan pozostaje w kompetencji właściwego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Ww. rezerwa ok. 25-30%

próbek daje możliwość Państwowym Wojewódzkim Inspektorom Sanitarnym wykonania badań w kierunku wybranych parametrów, zgodnie ze specyfiką danego regionu czy też zgodnie z bieżącymi potrzebami – w wybranym zakresie. Ww. pula rezerwowa dotyczy próbek pobieranych:

- w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej i możliwości zagrożenia zdrowia,
- w przypadku zatruc, skarg składanych przez konsumentów,
- w ramach kontroli i pobierania próbek w tych podmiotach, u których wcześniej stwierdzono przekroczenia (tzw. follow-up inforcement).

Ponadto w przypadku wystąpienia sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia konsumentów w wyniku wystąpienia na rynku produktów lub w kierunkach badań nie objętych Planem na dany rok, Plan może ulec zmianie, modyfikacji lub uzupełnieniu w trakcie trwania roku kalendarzowego, w którym obowiązuje.

PIS zgodnie z kompetencjami obejmuje urzędową kontrolę i monitoring żywności pochodzenia niezwierzęcego produkowanej i wprowadzanej do obrotu oraz produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym.

Za nadzór nad procesem planowania i realizacji zadań określonych w rocznym planie pobierania próbek do badania żywności w województwie oraz sporządzaniem stosownych sprawozdań z realizacji - odpowiedzialni są Państwowi Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni.

Próbki pobierane są przez wykwalifikowanych pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych szczebla powiatowego (PSSE) lub granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych (GSSE) na terenie Polski, zgodnie z planem pobierania próbek na dany rok.

Pobieranie próbek do badań odbywa się zgodnie z polskimi i europejskimi aktami prawnymi.

Do badań pobierane są próbki produktów krajowych, produktów pochodzących z terenu Unii Europejskiej oraz próbki produktów z krajów trzecich (spoza Unii Europejskiej). Próbki pobierane są z obrotu detalicznego i hurtowego, w zakładach przemysłu spożywczego i zakładach żywienia zbiorowego, a w przypadku produktów z importu również na granicy.

Sprawozdania z realizacji planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu sporządzane są w systemie półrocznym i rocznym, zgodnie z zaleceniami i wytycznymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Dane z realizacji rocznego „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu” są gromadzone na poziomie Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych wg zaleceń i wytycznych GIS. Na podstawie ww. danych ze wszystkich WSSE są sporządzane raporty wysyłane corocznie do Komisji Europejskiej i EFSA. Ponadto otrzymane od WSSE sprawozdania są następnie przesyłane do jednostek badawczo-rozwojowych, laboratoriów referencyjnych lub ekspertów w danym obszarze i po wnikliwej analizie służą do opracowania wkładu do planu pobierania próbek na rok następny. W przypadku stwierdzenia przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń określonych w aktach prawnych, podejmowane są odpowiednie działania w celu wyeliminowania zagrożenia w ramach urzędowej kontroli oraz systemu RASFF.

W przypadku zanieczyszczeń, dla których nie wyznaczono limitów w aktach prawnych, podejmowane są działania adekwatne do rodzaju zagrożenia.

Pracownicy GIS śledzą na bieżąco wszelkie zmiany w prawodawstwie europejskim i krajowym, współpracują z ekspertami – pracownikami jednostek naukowo-badawczych biorącymi czynny udział w pracach grup ekspertów w Komisji Europejskiej, co pozwala na szybkie reagowanie na konieczność wprowadzenia stosownych zmian w planie pobierania próbek.

Ponadto zgodnie z Rozporządzeniem nr 396/2005 w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego PIS posiada wieloletni program badania pozostałości pestycydów.

W związku z potrzebą rozszerzenia współpracy i wymiany informacji pomiędzy Państwową Inspekcją Sanitarną (PIS), Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORIN) oraz Inspekcją Ochrony Środowiska (IOŚ) w celu zwiększenia efektywności działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego - Główny Inspektor Sanitarny, Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Główny Inspektor Ochrony Środowiska corocznie ustanawiają Plan działania dotyczący produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego.

Sposób opracowania przedmiotowego planu wynika z Porozumienia z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego.

Podział zadań organów uczestniczących w jego wdrażaniu w zakresie koordynacji, przeprowadzania kontroli, pobierania próbek, wydawania zaleceń, podejmowania działań pokontrolnych w przypadku niezgodności, prowadzenia działalności informacyjnej i wymiany wyników kontroli jest uszczegółowiony w ww. Porozumieniu.

Sankcje karne

Zgodnie z art. 139 rozporządzenia 2017/625 państwa członkowskie zobowiązane są do ustalenia przepisów dotyczących sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń ww. rozporządzenia. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

Na podstawie art. 139 rozporządzenia 2017/625 w Polsce sankcje karne zostały ustalone w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r. poz. 1448). Art. 96-102 ww. ustawy ustalają przepisy karne, na podstawie których może zostać wymierzona grzywna w postaci mandatu karnego w maksymalnej wysokości 500 PLN, kara pozbawienia wolności, ograniczenia wolności albo kara aresztu, natomiast art. 103-104 ww. ustawy ustalają kary pieniężne wymierzone w drodze decyzji administracyjnej przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej mogą również nakładać mandaty karne jeżeli dodatkowo zachodzą okoliczności opisane w art. 111 lub art. 113 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119) - podmiot może zostać ukarany grzywną również w maksymalnej wysokości 500 PLN.

Na podstawie art. 75 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia, za niezgodności z przepisami prawa żywnościowego stwierdzone podczas urzędowych kontroli przeprowadzanych przez organy PIS pobierane są opłaty zgodnie ze stawkami opłat określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie opłat za czynności wykonywane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach urzędowych kontroli żywności (Dz. U. 2022 r. poz. 1130).

PIORIN

PIORIN sprawuje nadzór nad produkcją pierwotną żywności pochodzenia roślinnego. Szczegółowe informacje w powyższym zakresie znajdują się w rozdziale 3.VIII „Wymogi dotyczące wprowadzania do obrotu i stosowania środków ochrony roślin oraz zrównoważonego stosowania pestycydów, z wyjątkiem sprzętu do aplikacji pestycydów”.

IJHARS

IJHARS posiada system zarządzania jakością zgodny z wymaganiami normy PN – EN ISO 9001:2015 „Systemy zarządzania jakością. Wymagania”, w zakresie Nadzór nad jakością handlową artykułów rolno- spożywczych w tym wywożonych i sprowadzanych z zagranicy, kontrola materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz wykonywanie zadań wynikających z polityki rolnej państwa. Przeciwdziałanie zagrożeniom korupcyjnym w IJHARS - zakres od 03.2023r.

Zadania związane z kontrolami urzędowymi są wykonywane przy wykorzystaniu właściwych metod i technik kontroli takich jak nadzór, audyt, pobieranie próbek oraz ich analiza.

Planowanie i przeprowadzanie kontroli odbywa się zgodnie z głównymi zasadami zawartymi w procedurze dotyczącej planowania kontroli oraz opracowywania informacji zbiorczych z przeprowadzonych kontroli i w instrukcji określającej sposób organizacji, planowania oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji JHARS.

Podstawowe kierunki działań kontrolnych IJHARS wyznacza *Roczny ramowy plan kontroli*. Zgodnie z przyjętym w Inspekcji sposobem planowania, uwzględnia się następujące kryteria kwalifikujące poszczególne tematy do postępowania kontrolnego w danym roku:

- zadania ustawowe, tj. zadania wynikające z ustawy z dnia 21 grudnia 2000 roku *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych* oraz z innych ustaw, w których zostały określone kompetencje Inspekcji,
- propozycje tematów kontroli zgłoszone przez MRiRW i inne instytucje współpracujące z Inspekcją,
- tematy kontroli wynikające z analizy ryzyka obejmującej informacje z innych instytucji oraz wyniki kontroli Inspekcji JHARS z lat poprzednich,
- specyfikę i charakter poszczególnych regionów kraju,
- możliwości realizacji planowanej kontroli przez WIJHARS.

Roczny ramowy plan kontroli IJHARS zawiera informacje w zakresie:

- a) tematów kontroli,
- b) zasięgu kontroli (województwa, na terenie których realizowana będzie kontrola, etap kontroli),
- c) zakresu kontroli (produkt priorytetowy i liczba próbek),
- d) podstaw prawnych.

Roczny ramowy plan kontroli jest zatwierdzany przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, a następnie przekazywany do realizacji Wojewódzkim Inspektorom Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Do każdego tematu kontroli zawartego w *Rocznym ramowym planie kontroli IJHARS* przygotowywany jest *Program kontroli*, który zawiera szczegółowe wskazówki dotyczące realizacji konkretnego tematu kontroli.

Programy kontroli są zatwierdzane przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i przekazywane Wojewódzkim Inspektorom JHARS.

Poza kontrolami planowymi wojewódzki inspektor JHARS może realizować kontrole doraźne. Realizację kontroli doraźnej może zlecić Główny Inspektor JHARS, wojewoda lub może zarządzić wojewódzki inspektor JHARS.

Zasady nadzorowania poszczególnych kontroli przez Inspekcję JHARS zostały określone w formie Instrukcji. Mają one za zadanie ujednolicić we wszystkich Wojewódzkich Inspektoratach JHARS sposób przeprowadzania kontroli oraz ich tryb postępowania.

IJHARS ma uprawnienia w zakresie kontroli materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością na mocy ustawy z dnia 21 grudnia 2000 roku *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*. Kontrole te nie dotyczą zakresu realizowanego przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Kontrole materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością są planowane i przeprowadzane zgodnie z przyjętymi przez IJHARS procedurami.

Dodatkowo IJHARS sprawuje nad obrotom detalicznym paszami przeznaczonymi dla zwierząt domowych, z wyłączeniem obrotu tymi paszami prowadzonego przez zakłady lecznicze dla zwierząt.

Celem działań podejmowanych przez organy Inspekcji JHARS jest nadzór nad jakością handlową wprowadzanej do obrotu żywności, co przekłada się na dostarczanie konsumentom prawdziwych i zgodnych z prawem informacji na temat tej żywności oraz wykrywanie produktów zafałszowanych. Za wprowadzanie do obrotu artykułów rolno-spożywczych nieodpowiadających jakości handlowej, w tym artykułów zafałszowanych, nakładane są decyzje administracyjne z art. 29 ust. 1 oraz kary pieniężne z art. 40a ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*.

Wykonując zadania, wojewódzki inspektor, w drodze decyzji, może:

- 1) zakazać wprowadzania do obrotu artykułu rolno-spożywczego niespełniającego wymagań jakości handlowej lub wymagań w zakresie transportu lub składowania;
- 2) nakazać poddanie artykułu rolno-spożywczego, o którym mowa w pkt 1, określonym zabiegom;
- 3) zakazać składowania artykułu rolno-spożywczego w nieodpowiednich warunkach albo jego transportowania środkami transportu nienadającymi się do tego celu;
- 4) przeklasyfikować artykuł rolno-spożywczy do niższej klasy, jeżeli artykuł ten nie spełnia wymagań jakościowych dla danej klasy jakości handlowej;
- 5) nakazać zniszczenie artykułu rolno-spożywczego, o którym mowa w pkt 1, na koszt jego posiadacza;
- 6) nakazać w punktach sprzedaży należących do podmiotu kontrolowanego wycofanie z obrotu całej partii artykułu rolno-spożywczego zafałszowanego, jeżeli stwierdzony rodzaj nieprawidłowości odnosi się do całej partii produkcyjnej artykułu rolno-spożywczego.

Kary pieniężne wymierzane są w następującej wysokości:

1. od 500 zł do pięciokrotnej wartości korzyści majątkowej uzyskanej lub która mogłaby zostać uzyskana przez wprowadzenie do obrotu środków spożywczych nieodpowiadających jakości handlowej określonej w przepisach o jakości handlowej lub zadeklarowanej przez producenta w oznakowaniu tych artykułów,
2. od 1000 zł do 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary za wprowadzanie do obrotu środków spożywczych zafałszowanych,
3. od 200 zł do trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok nałożenia kary za brak wykonania obowiązków, o których mowa w art. 7 ust. 3 lub 4,
4. od 500 do trzykrotnej wartości korzyści majątkowej uzyskanej, lub która mogłaby zostać uzyskana przez wprowadzenie do obrotu artykułów rolno-spożywczych będących przedmiotem tych decyzji nie wykonuje decyzji, o których mowa w art. 29 ust. 1,
5. od 500 zł do trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok nałożenia kary za wprowadzenie do obrotu materiał lub wyrób przeznaczony do kontaktu z żywnością niespełniające wymagań określonych w art. 3 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1831/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz uchylającego dyrektywy 80/590/EWG i 89/109/EWG.

Za ponowne wprowadzenie do obrotu tego samego rodzaju produktu, który nie odpowiada jakości handlowej ze względu na tę samą wadę, karę podwyższa się o wysokość kar nałożonych w okresie 24 miesięcy przed dniem rozpoczęcia kontroli.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości, wojewódzki inspektor przekazuje pisemnie jednostce kontrolowanej zalecenia pokontrolne i wzywa ją do usunięcia nieprawidłowości w określonym terminie. Kto nie usunie nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli, w terminie określonym w zaleceniach pokontrolnych, podlega karze pieniężnej w wysokości do trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok nałożenia kary.

Informacje zawarte w decyzjach, o których mowa w art. 29 ust. 1 oraz art. 40a ust. 1 pkt 4, dotyczące zafałszowania artykułów rolno-spożywczych, podaje się do publicznej wiadomości, z pominięciem informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa oraz inne tajemnice podlegające ochronie na podstawie przepisów odrębnych.

Przedsiębiorcy są zobowiązani wnieść opłaty za czynności przeprowadzone w ramach kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym przeprowadzonej na podstawie przepisów odrębnych, jeżeli w wyniku tej kontroli stwierdzono, że artykuły te nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości handlowej wynikającym z przepisów o jakości handlowej lub wymaganiom dodatkowym zadeklarowanym przez producenta.

Ponadto Wojewódzcy Inspektorzy JHARS mają uprawnienia do stosowania sankcji wynikających z innych przepisów prawnych regulujących poszczególne sektory spożywcze podlegające kontroli IJHARS.

W przypadku stwierdzenia umyślnego naruszenia przepisów prawa żywnościowego przez kontrolowanego przedsiębiorcę, w celu uzyskania korzyści majątkowej, kierowane jest zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa do organów ścigania.

II. ZAMIERZONE UWALNIANIE DO ŚRODOWISKA ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH (GMO) DO CELÓW PRODUKCJI ŻYWNOŚCI I PASZY

PIORIN

Na podstawie art. 49j ustawy o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych z dnia 22 czerwca 2001 r. (Dz.U. 2022 poz. 546) Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa prowadzi kontrolę zgodności prowadzonych upraw z przepisami ustawy. Realizacja zadania odbywa się w oparciu o regulacje ustawowe oraz wytyczne określone w „Programie kontroli upraw GMO” zatwierdzanym corocznie przez ministra właściwego do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa na podstawie art. 49l ustawy. Kontrole upraw realizowane są przez kontrolę materiału siewnego, kontrolę plantacji nasiennych oraz kontrolę plantacji produkcyjnych.

III. PASZE I BEZPIECZEŃSTWO PASZ NA KAŻDYM ETAPIE PRODUKCJI, PRZETWARZANIA I DYSTRYBUCJI PASZ ORAZ STOSOWANIA PASZ, W TYM PRZEPISY MAJĄCE NA CELU ZAPEWNIENIE UCZCIWYCH PRAKTYK HANDLOWYCH ORAZ OCHRONĘ ZDROWIA I INTERESÓW KONSUMENTÓW ORAZ ZAPEWNIENIE IM PRAWA DO INFORMACJI

IW

Ustawa z dnia 22 lipca 2006 roku o paszach (Dz. U. z 2019 r., poz. 269) - Plan Urzędowej Kontroli Pasz.

W roku 2004 Polska wprowadziła po raz pierwszy Plan Urzędowej Kontroli Pasz. Powyższy dokument składa się z następujących części:

1. Część 1 - Założenia ogólne wraz z przywołaniem wszystkich przepisów prawnych wspólnotowych i krajowych.
2. Część 2 – Bezpieczeństwo cz. I - Zakres badań laboratoryjnych ze szczegółowym określeniem rodzaju badanego czynnika, wskazaniem laboratorium badającego, liczby próbek przewidzianych do badania w danym roku, częstotliwości urzędowych kontroli w poszczególnych sektorach zajmujących się wytwarzaniem i obrotem paszami, w tym również w gospodarstwach żywiących zwierzęta.
 - Plan pobierania próbek pasz w poszczególnych województwach z uwzględnieniem miejsca pobrania próbki oraz rodzaju paszy.
 - Wykaz laboratoriów ZHW oraz podlegających im terytorialnie WIW w zakresie badań w określonym kierunku..
3. Część 3 - Bezpieczeństwo cz. II - określa jakość handlową i substancje niepożądane pochodzenia roślinnego w odniesieniu do pasz (układ praktyczny identyczny jak powyżej).
4. Część 4 – Plan pobierania próbek monitoringowych dla Granicznych Inspektoratów Weterynarii.
5. Część 5 - Opis analizy ryzyka jakiej należy wykonać w trakcie urzędowej kontroli pasz.
6. Część 6 – Interpretacja wyników badań laboratoryjnych.
7. Część 7 – Raportowanie wyników urzędowej kontroli pasz.
8. Część 8 – Opis procedur wyjaśniających obowiązujących w przypadku stwierdzenia niezgodności.
9. Część 9 – Szkolenia dla Wojewódzkich i Powiatowych Inspektorów ds. pasz

10. Część 10 – Wykaz aktualnych cen badań laboratoryjnych.

11. Część 11 – Częstotliwość urzędowych kontroli.

Kontrola oraz pobieranie próbek pasz odbywa się zgodnie z rozporządzeniem (WE) 2017/625 oraz rozporządzeniem Komisji (WE) 152/2009 ustanawiającym metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli pasz (Dz. Urz. UE L Nr 54 z 26.02.2009, s. 1, z późn. zm.).

Celem ujednolicenia zasad postępowania organów IW w zakresie nadzoru nad paszami opracowano Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpr-0200.1.6.2020 z dnia 12 marca 2020 r. dotyczącą oceny homogeniczności (jednorodności) mieszanek paszowych na podstawie badania stopnia wymieszania wybranego składnika.

Częstotliwość urzędowych kontroli

System nadzoru nad paszami, kompetencje i odpowiedzialność właściwych organów określa ustawa z dnia 22 lipca 2006 r o paszach. Zgodnie z przytoczoną ustawą organem kontrolnym sprawującym nadzór nad całym sektorem paszowym (począwszy od produkcji pierwotnej pasz aż do żywienia zwierząt gospodarskich, od których pozyskiwane są produkty jadalne) jest Powiatowy Lekarz Weterynarii z wyłączeniem wytwarzania i obrotu paszami leczniczymi, gdzie nadzór sprawuje Wojewódzki Lekarz Weterynarii.

Częstotliwość urzędowych kontroli dla poszczególnych podmiotów sektora paszowego (wytwarzanie, obrót, stosowanie) jest określana na poziomie Głównego Inspektoratu Weterynarii w oparciu o wyniki dotychczasowych kontroli, wyniki monitoringu, analizę ryzyka oraz pojawiające się sytuacje kryzysowe w sektorze paszowym.

Dodatkowo GLW przygotował szereg list kontrolnych (Protokoły kontrolne) dla:

- Podmiotów zajmujących się dystrybucją hurtową weterynaryjnych produktów leczniczych;
- Zakładów leczniczych dla zwierząt;
- Podmiotów prowadzących obrót detaliczny weterynaryjnymi produktami leczniczymi wydawanymi bez przepisu lekarza;
- Poszczególnych działalności w sektorze paszowym (obejmujące zagadnienia odnoszące się do zakresu całej działalności oraz listy kontrolne ukierunkowane na konkretne zagadnienia np. system HACCP, etykietowanie, monitoring wody przeznaczonej do pojenia zwierząt na obecność antybiotyków czy wytwarzanie pasz oznakowanych jako „wolne od GMO” oraz

stosowanie pasz w żywieniu zwierząt, z których/od których pozyskuje się produkty oznakowane jako „wolne od GMO”);

- Gospodarstw wytwarzających pasze na własne potrzeby;
- Zakładów sektora rolno-spożywczego przeznaczających część produktów na cele paszowe;
- Wytwórni pasz leczniczych;
- Dystrybutorów pasz leczniczych.

Kontrole zakładów sektora utylizacyjnego zarówno przed rozpoczęciem działalności (w przypadku podmiotów podlegających zatwierdzeniu), jak i w trakcie działalności są prowadzone przez upoważnionych inspektorów ds. utylizacji zgodnie z instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii nr BP.200.1.10.2022 z dnia 7 grudnia 2022 r. w *sprawie procedur obowiązujących przy nadzorze i kontroli zagospodarowania ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych przez podmioty sektora utylizacyjnego oraz zasad postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie potwierdzania przesyłek ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych w systemie TRACES*. W ww. instrukcji określono na podstawie analizy ryzyka częstotliwość kontroli podmiotów sektora utylizacyjnego, w zależności od rodzaju działalności i kategorii przetwarzanych produktów. Zgodnie z ww. wytycznymi, zakłady przetwórcze kat. 1, kat. 2 oraz kat. 3 powinny być skontrolowane minimum 2 razy w każdym roku. Pozostałe podmioty sektora utylizacyjnego (pośrednie, spalarnie, transport, wytwórcy karm dla zwierząt domowych i in.) powinny być kontrolowane minimum 1 raz w roku. W trakcie kontroli sprawdzane są wymagania określone w rozporządzeniach UE dotyczące zagospodarowania UPPZ (rozporządzenie (WE) nr 1069/2009 oraz rozporządzenie Komisji nr 142/2011). Główny Lekarz Weterynarii opracował i opublikował listy kontrolne, które stanowią narzędzia wykorzystywane przez inspektorów podczas kontroli. Wszystkie listy kontrolne SPIWET dostępne są na stronie GLW, pod adresem <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/listy-kontrolne-spiwet---sektor-utylizacyjny> Dotyczą one m. in:

- Zakładów przetwórczych sektora utylizacyjnego;
- Zakładów wykonujących czynności pośrednie na ubocznych produktach pochodzenia zwierzęcego oraz składów;
- Spalarni i współspalarni;
- Gospodarstw stosujących nawozy organiczne i polepszacze gleby;

- Przedsiębiorstw oraz zakładów wykorzystujących uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego oraz produkty pochodne do szczególnych celów paszowych zgodnie z art. 18 rozporządzenia 1069/2009;
- Ferm zwierząt futerkowych;
- Schronisk dla zwierząt produkujących karmy;
- Biogazowni i biokompostowni;
- Przedsiębiorstw transportujących uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego i produkty pochodne.

W Głównym Inspektoracie Weterynarii znajduje się podpunkt krajowy systemu RASFF, do którego przekazywane są powiadomienia z terenu całego kraju. Podpunkt znajdujący się w Głównym Inspektoracie Weterynarii, zgodnie ze swoją właściwością przekazuje zgłoszenia dotyczące zagrożeń stwierdzonych w sektorze paszowym do punktu krajowego znajdującego się w Głównym Inspektoracie Sanitarnym.

Weterynaryjna kontrola graniczna wszelkiego rodzaju pasz przeznaczonych do żywienia zwierząt jest przeprowadzana przez Granicznego Lekarza Weterynarii.

IJHARS

IJHARS od 1 lipca 2020 r. ma uprawnienia w zakresie kontroli pasz przeznaczonych dla zwierząt domowych na etapie obrotu detalicznego, na mocy art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 22 lipca 2006 roku *o paszach*. Nadzór nad obrotem detalicznym pasz sprawowany jest zgodnie z przepisami ustawy z dnia 21 grudnia 2000 roku *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*. Nadzór ten nie dotyczy obrotu tymi paszami prowadzonego przez zakłady lecznicze dla zwierząt.

Kontrole nie dotyczą zakresu realizowanego przez Inspekcję Weterynaryjną.

IV. WYMOGI DOTYCZĄCE ZDROWIA ZWIERZĄT

IW

Wścieklizna

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliźnie, przeprowadzanemu przez wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. *w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie*, szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy do roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. *o stanie klęski żywiołowej* mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Liczba dawek szczepionki nie może być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni, na której przeprowadza się szczepienia ochronne.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt*. Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 4 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wścieklicznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wścieklicznę.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- 3) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej*. Monitoring wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);
- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT – rapid fluorescent focus inhibition test) – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej);

- 4) testu ELISA – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy;
- 5) różnicowania szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych;
- 6) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

Liczba przypadków wścieklizny na terenie RP

rok	Zwierzęta domowe	Zwierzęta wolno żyjące
2003	74	314
2004	22	114
2005	36	102
2006	19	63
2007	15	55
2008	5	24
2009	0	8
2010	22	129
2011	34	126
2012	38	219
2013	42	162
2014	16	89
2015	18	79
2016	3	19
2017	1	9
2018	0	9
2019	0	11
2020	2	10
2021	10	108
2022	3	36
2023	1	10

Gąbczasta encefalopatia bydła

Zapobieganie, kontrola i zwalczanie BSE są przeprowadzane zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. *ustanawiającym zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych przenośnych gąbczastych encefalopatii* (Dz. Urz. WE L 147 z 31.05.2001, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 32, str. 289, z późn. zm.), a w szczególności z art. 6 oraz załącznikiem III rozdział A tego rozporządzenia oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek

chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt.

Działania mające na celu ograniczenie występowania BSE na terytorium Polski prowadzone są w ramach programu zwalczania tej choroby, realizowanego na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Celem realizacji programu zwalczania gąbczastej encefalopatii bydła jest wykrycie każdego przypadku gąbczastej encefalopatii bydła w populacji bydła w Rzeczypospolitej Polskiej.

Od 1 stycznia 2018 r. badaniu w kierunku BSE podlega bydło w wieku powyżej 48 miesięcy życia, zaliczane do grup ryzyka m.in. zwierzęta padłe, poddane ubojowi z konieczności, wykazujące nietypowe objawy w trakcie badania przedubojowego, w tym zwierzęta, które doznały urazów w trakcie transportu lub w rzeźni, lub zostały zabite w ramach zwalczania choroby zakaźnej zwierząt.

Liczbę badań monitoringowych przeprowadzonych w kierunku BSE oraz liczbę przypadków choroby stwierdzonych w latach 2010 – 2023 przedstawia poniższa tabela.

Rok	Liczba zwierząt objętych monitoringiem BSE	Liczba przypadków BSE
2010	637 240	2
2011	475 906	1
2012	326 280	3
2013	318 849	1
2014	207 503	0
2015	222 821	0
2016	169 187	0
2017	162 206	0
2018	39 715	0
2019	60 196	0
2020	52 878	0
2021	48 714	0
2022	46 201	0
2023	46 160	0
Razem	2 813 856	7

Choroba niebieskiego języka

Choroba niebieskiego języka podlega obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*.

Na terytorium Polski w latach 2009-2022 prowadzony był program wykrywania występowania zakażeń wirusem choroby niebieskiego języka.

Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2021/620, całe terytorium Polski posiada status obszaru wolnego od zakażenia BTv.

Od 2023 r. w Polsce prowadzone są badania monitoringowe choroby niebieskiego języka na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Corocznie bada się próbki krwi pobrane od bydła i owiec powyżej 3 miesięcy życia, znajdujących się na obszarze powiatu, tak aby było możliwe wykrycie serokonwersji z 95% prawdopodobieństwem, przy założeniu, że odsetek zakażeń na obszarze tego powiatu wynosi 20%.

Choroba niebieskiego języka dotychczas nie była notowana u sztuk rodzimych na terytorium Polski.

Gorączka Q

Przypadki gorączki Q na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlegają obowiązkowi rejestracji, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*. Na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt, w celu kontroli występowania gorączki Q corocznie badane są przeżuwacze znajdujące się na obszarze powiatu, tak aby było możliwe wykrycie serokonwersji z 95% prawdopodobieństwem, przy założeniu, że odsetek zakażeń wynosi 20%.

Choroba ta u ludzi podlega obowiązkowemu zgłaszaniu i rejestracji. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 15 stycznia 2013 r. *w sprawie współdziałania między organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej oraz Inspekcji Ochrony*

Środowiska w zakresie zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych, które mogą być przenoszone ze zwierząt na ludzi lub z ludzi na zwierzęta (Dz. U. z 2022 r., poz. 2260) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny oraz Powiatowy Lekarz Weterynarii informują się wzajemnie o stwierdzeniu gorączki Q u człowieka lub zwierzęcia.

IBR/IPV

Począwszy od października 2010 r. prowadzony jest monitoring IBR/IPV u bydła. W celu kontroli występowania zakaźnego zapalenia nosa i tchawicy/otrętu bydła corocznie bada się próbki krwi pobrane od bydła znajdującego się na obszarze powiatu. Wielkość próby została obliczona w sposób umożliwiający wykrycie chorobotwórczości na poziomie 20% przy ufności wynoszącej 95% w populacji gatunków podatnych na zakażenie

Gruźlica bydła

Gruźlica bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2004 roku *w sprawie zwalczania gruźlicy bydła* (Dz. U. z 2004 r., Nr 258, poz. 2585).

Badania kontrolne prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. Nr 282, poz. 2813 ze zm.)

W celu kontroli występowania gruźlicy bydła corocznie tuberkulinizacją śródskórną obejmuje się 1/5 stad bydła na obszarze powiatu tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu. Badaniu poddaje się zwierzęta powyżej 6 tygodnia życia.

Od 2009 roku, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej nr 2009/342/WE z dnia 23 kwietnia 2009 roku *zmieniającą decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do uznania niektórych regionów administracyjnych Włoch za oficjalnie wolne od gruźlicy bydła, brucelozy bydła i enzootycznej białaczki bydła, uznania niektórych regionów administracyjnych Polski za oficjalnie wolne od enzootycznej białaczki bydła oraz uznania Polski i Słowenii za państwa członkowskie oficjalnie wolne od gruźlicy bydła* Polska została uznana za kraj oficjalnie wolny od gruźlicy bydła.

Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2021/620 z dnia 15 kwietnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zatwierdzania statusu obszaru wolnego od choroby i statusu obszaru nieobjętego szczepieniami niektórych państw członkowskich lub ich stref lub

kompartamentów w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie oraz zatwierdzania programów likwidacji tych chorób umieszczonych w wykazie, całe terytorium Polski jest wolne od zakażenia *Mycobacterium tuberculosis complex*.

Bruceloza bydła

Bruceloza bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 roku *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. 2005 r. Nr 79, poz. 690).

Badania kontrolne prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt*.

Od 1980 roku na terytorium Polski nie wyizolowano *Brucella abortus*.

W celu kontroli występowania brucelozy bydła corocznie bada się próbki krwi pobrane od 1/5 stad bydła znajdującego się na obszarze powiatu tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu. Badaniu temu poddaje się bydło powyżej 24 miesiąca życia.

Od 2009 roku, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej nr 2009/600/WE z dnia 5 sierpnia 2009 roku *zmieniającą decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do uznania niektórych państw członkowskich i ich regionów za oficjalnie wolne od brucelozy bydła*, Polska została uznana za kraj oficjalnie wolny od brucelozy bydła.

Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2021/620 z dnia 15 kwietnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zatwierdzania statusu obszaru wolnego od choroby i statusu obszaru nieobjętego szczepieniami niektórych państw członkowskich lub ich stref lub kompartamentów w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie oraz zatwierdzania programów likwidacji tych chorób umieszczonych w wykazie, całe terytorium Polski posiada status obszaru wolnego od brucelozy bydła.

Enzootyczna białaczka bydła

Enzootyczna białaczka bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2008 r. *w sprawie zwalczania enzootycznej białaczki bydła* (Dz. U. z 2008 r. Nr 47, poz. 278).

Badania kontrolne w kierunku enzootycznej białaczki bydła prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie *określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt*.

W celu kontroli występowania enzootycznej białaczki bydła corocznie bada się próbki krwi:

- pobrane od 1/5 stad bydła znajdujących się na obszarze powiatu tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu.

Badaniu temu poddaje się bydło powyżej 24 miesiąca życia.

Zgodnie z decyzją wykonawczą Komisji (UE) 2017/888 z dnia 22 maja 2017 r. *zmieniającą decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do statusu włoskiego regionu Umbria jako obszaru oficjalnie uznanego za wolny od gruźlicy oraz statusu Polski jako obszaru wolnego od enzootycznej białaczki bydła, zmieniająca decyzję 2004/558/WE w odniesieniu do statusu Niemiec jako obszaru wolnego od zakaźnego zapalenia nosa i tchawicy bydła oraz zmieniająca decyzję 2008/185/WE w odniesieniu do statusu określonych regionów Polski jako obszarów wolnych od choroby Aujeszkyego oraz zatwierdzenia programu zwalczania choroby Aujeszkyego dla włoskiego regionu Wenecja Euganejska* Polska uzyskała status kraju wolnego od enzootycznej białaczki bydła.

Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2021/620 z dnia 15 kwietnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zatwierdzania statusu obszaru wolnego od choroby i statusu obszaru nieobjętego szczepieniami niektórych państw członkowskich lub ich stref lub kompartmentów w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie oraz zatwierdzania programów likwidacji tych chorób umieszczonych w wykazie, całe terytorium Polski posiada status obszaru wolnego od enzootycznej białaczki bydła.

Salmonellozy drobiu

Od roku 2007, we wszystkich Państwach Członkowskich Unii Europejskiej realizowane są krajowe programy zwalczania *S. Enteritidis*, *S. Typhimurium*, *S. Virchow*, *S. Infantis* i *S. Hadar* w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus*, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów *salmonelli* w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus*. Od 2008 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest realizowany „Krajowy program zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus*

gallus)". Założeniem ww. programu jest osiągnięcie celu unijnego określonego w art. 1 ust. 1 rozporządzenia 517/2011 z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do unijnego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 i rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010, przewidującego obniżenie częstotliwości występowania pałeczek *Salmonella* do poziomu 2% lub mniej.

Realizację obowiązkowego programu dotyczącego stad brojlerów rozpoczęto w 2009 r., na podstawie przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 200/2012 z dnia 8 marca 2012 r. w sprawie unijnego celu ograniczenia występowania *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* w stadach brojlerów zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady. We wszystkich latach realizacji programu stwierdzono odsetek stad brojlerów zakażonych serotypami *Salmonella* objętymi programem poniżej ustanowionego celu unijnego tj. poniżej 1%.

Realizację obowiązkowych programów dotyczących stad indyków hodowlanych i rzeźnych rozpoczęto w 2010 r., na podstawie przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1190/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie unijnego celu ograniczenia występowania *Salmonella Enteritidis* i *Salmonella Typhimurium* w stadach indyków zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady. W przypadku indyków hodowlanych jedynie w 2012 r. w 6 stadach stwierdzono zakażenie serotypami *Salmonella* objętymi programem. W pozostałych latach realizacji programu nie było stad indyków hodowlanych zakażonych przedmiotowymi serotypami *Salmonella*. W przypadku stad indyków rzeźnych we wszystkich latach realizacji programu stwierdzono odsetek stad zakażonych serotypami *Salmonella* objętymi programem poniżej ustanowionego celu unijnego tj. poniżej 1%.

Przewiduje się kontynuowanie programów w ww. grupach produkcyjnych drobiu, zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach unijnych.

Grypa ptaków (Avian influenza)

Celem realizacji programu jest wykrycie zakażeń wirusami grypy ptaków u różnych kategorii drobiu oraz ptaków dzikich, a także możliwość potwierdzenia wolności kraju/regionu/gospodarstwa od grypy ptaków. Nadzór bierny jest realizowany na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od 1 stycznia do 31 grudnia. We współpracy z PIWet-PIB w Puławach opracowano województwa ze średnim lub wysokim ryzykiem wystąpienia HPAI tj.:

- dolnośląskie
- kujawsko-pomorskie
- lubelskie
- lubuskie
- łódzkie
- mazowieckie
- opolskie
- pomorskie
- śląskie
- warmińsko-mazurskie
- wielkopolskie.

Realizacja programu u drobiu:

Pobieranie próbek i badania serologiczne w gospodarstwach utrzymujących drób, zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2020/687 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do przepisów dotyczących zapobiegania niektórym chorobom umieszczonym w wykazie oraz ich zwalczania (Dz. Urz. UE L 174 z 03.06.2020, str. 64, z późn. zm.) dyrektywą Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającą dyrektywę 92/40/EWG (Dz. Urz. UE L 10 z 14.1.2006 str. 16).

Cele nadzoru nad drobiem i dzikimi ptakami są następujące:

- 1) wczesne wykrywanie HPAI u drobiu;
- 2) wczesne wykrywanie HPAI u dzikich ptaków, w ramach którego przewiduje się:
 - a) wczesne ostrzeganie o możliwym przeniesieniu HPAI na drób, w szczególności jeżeli wirusy są przenoszone do Unii Europejskiej w wyniku przemieszczeń migracyjnych dzikich ptaków,
 - b) ocenę ryzyka rozprzestrzeniania się wirusów po stwierdzeniu HPAI u dzikich ptaków;

- 3) wykrywanie HPAI u gatunków drobiu, które zasadniczo nie wykazują typowych objawów klinicznych;
- 4) wykrywanie krążących wirusów LPAI, które mogą rozprzestrzeniać się między stadami drobiu, w szczególności na obszarach o wysokim zagęszczeniu zakładów drobiarskich, z uwagi na ich potencjał mutacji w HPAI, aby:
 - a) zidentyfikować klastry zakażenia wirusami LPAI oraz
 - b) monitorować ryzyko rozprzestrzeniania się LPAI przez przemieszczający się drób i przez przedmioty skażone w niektórych zagrożonych systemach produkcji;
- 5) wnoszenie wkładu w poszerzanie wiedzy na temat HPAI i LPAI stwarzających potencjalne ryzyko zoonotyczne.

W ramach realizacji programu, w zależności od rodzaju nadzoru, pobiera się próbki od następujących gatunków i kategorii produkcyjnych drobiu:

- 1) kury nioski;
- 2) kury nioski chowane na wolnym wybiegu;
- 3) kury reprodukcyjne;
- 4) indyki reprodukcyjne;
- 5) kaczki reprodukcyjne;
- 6) gęsi reprodukcyjne;
- 7) indyki rzeźne;
- 8) kaczki rzeźne;
- 9) gęsi rzeźne;
- 10) przepiórki;
- 11) drób z gatunków należących do Galliformes przeznaczony do uwolnienia do środowiska naturalnego w celu odnowy populacji ptaków łownych.

Pobieranie próbek w gospodarstwach, w ramach nadzoru czynnego prowadzone jest na terenie województw ze średnim i wysokim ryzykiem wystąpienia HPAI, odbywa się od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia roku realizacji programu.

Realizacja programu u dzikiego ptactwa:

Pobieranie próbek i ich badanie prowadzi się w odniesieniu do ptaków, które zostały:

- 1) znalezione martwe;
- 2) znalezione ranne lub chore;
- 3) upolowane i wykazywały objawy kliniczne wskazujące na podejrzenie zakażenia wirusem HPAI.

W ramach nadzoru biernego badanie próbek odbywa się w laboratoriach urzędowych wyznaczonych przez Głównego Lekarza Weterynarii zgodnie z art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej oraz w krajowym laboratorium referencyjnym.

W przypadku uzyskania dodatniego lub wątpliwego wyniku badania laboratoryjnego w laboratorium urzędowym badanie potwierdzające próbek przeprowadza się w krajowym laboratorium referencyjnym.

Próbki są badane metodą RT-PCR w kierunku obecności materiału genetycznego wirusów grypy typu A zgodnie z procedurami rekomendowanymi przez EURL. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku tego badania krajowe laboratorium referencyjne przeprowadza dalsze badania metodami molekularnymi (RT-PCR) w kierunku podtypów H5 i H7. W przypadku wykrycia wirusa grypy ptaków podtypu H5 lub H7 przeprowadza się sekwencjonowanie miejsca cięcia genu HA w celu określenia zjadliwości.

W przypadku uzyskania wątpliwego lub niejednoznacznego wyniku badania przeprowadzonego metodą RT-PCR w krajowym laboratorium referencyjnym przeprowadza się izolację wirusa na zarodkach kurzych SPF.

Choroba Aujeszkyego u świń

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. 2008 r. Nr 213, poz. 1342) choroba Aujeszkyego u świń należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 3 do ustawy). Jednakże, w związku z realizacją programu zwalczania choroby Aujeszkyego u świń, choroba ta stała się jednostką podlegającą zwalczaniu. Program zwalczania choroby Aujeszkyego u świń jest realizowany od 2006 r. na obszarze województwa lubuskiego, a od 2008 r. na terytorium całej Polski.

Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2021/620 z dnia 15 kwietnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zatwierdzania statusu obszaru wolnego od choroby i statusu obszaru nieobjętego szczepieniami niektórych państw członkowskich lub ich stref lub kompartmentów w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie oraz zatwierdzania programów likwidacji tych chorób umieszczonych w wykazie, od czerwca 2023 r. całe terytorium Polski posiada status wolnego od zakażenia wirusem choroby Aujeszkyego u świń. W Polsce prowadzone jest obecnie coroczne stałe monitorowanie choroby. W przypadku wystąpienia choroby wdrażanie są środki określone w rozporządzeniu wykonawczym Komisji

(UE) 2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób.

Afrykański pomór świń

W 2007 roku wirus afrykańskiego pomoru świń (ASF) rozprzestrzenił się z pierwotnego ogniska w Gruzji na terytorium Europy Wschodniej. Wirus prawdopodobnie został przeniesiony poprzez odpady kuchenne użyte do karmienia świń, pochodzące ze statku płynącego z Afryki, który zawiązał do portu w Poti (Gruzja). Po wprowadzeniu wirusa ASF na kontynent europejski, choroba bardzo szybko rozprzestrzeniła się na terytorium Armenii, Azerbejdżanu oraz Federacji Rosyjskiej. W sierpniu 2012 roku ognisko choroby zostało stwierdzone w południowo-wschodniej części Ukrainy. W czerwcu 2013 roku, białoruskie władze weterynaryjne potwierdziły wykrycie afrykańskiego pomoru świń we wsi Czapuń w obwodzie grodzieńskim, 170 km od granicy z Rzeczpospolitą Polską oraz w Witebsku w północno-wschodniej części Białorusi, 450 km od granicy z Rzeczpospolitą Polską. W lutym 2014 r. potwierdzono wystąpienie ASF na terytorium Polski.

Badania monitoringowe w kierunku ASF były prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od 2011 r. do lipca 2013 r. w pasie przygranicznym o szerokości 40 km (wzdłuż granicy północnej z Obwodem Kaliningradzkim i wschodniej z Litwą, Białorusią i Ukrainą) obejmującym części województw: warmińsko - mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, mazowieckiego i podkarpackiego. Próbkę pobierane były od padłych świń (na podstawie analizy ryzyka) oraz padłych i odstrzelonych dzików.

W lipcu 2013 r. w związku z wystąpieniem ASF na Białorusi, Polska wprowadziła *program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* na rok 2013, który jest kontynuowany w kolejnych latach.

Celem realizacji programu jest ochrona terytorium Unii Europejskiej przed rozprzestrzenianiem się wirusa ASF poprzez wczesne wykrycie zakażenia wirusem ASF i jego zwalczenie. Do głównych celów programu należą:

- wczesne wykrywanie ASF w populacji świń oraz dzików poprzez monitoring,
- kontrola występowania ASF w populacji świń i dzików na obszarach, na których stwierdzono wystąpienie choroby oraz działania wspomagające obniżenie populacji dzików,

- zapobieganie rozprzestrzenianiu się ASF w populacji świń i dzików na nowych obszarach kraju.

Program obejmuje m.in. następujące działania:

1. pobieranie próbek od martwych i żywych świń, dzików i świniodzików na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ich transport i badania laboratoryjne w kierunku ASF;
2. zwrot w postaci ryczałtu kosztów pozyskiwania dzików w ramach odstrzału sanitarnego na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej;
3. zwrot w postaci ryczałtu kosztów pozyskiwania dzików odstrzelonych w ramach polowania na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem dorosłych samic dzików (powyżej 24 miesiąca życia);
4. poddanie ubojowi lub zabicie świń na obszarach objętych ograniczeniami I–III - w przypadku wystąpienia ASF u dzików;
5. działania powiatowego lekarza weterynarii – po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia ASF;
6. przeprowadzanie przez powiatowego lekarza weterynarii kontroli gospodarstw w zakresie spełniania wymagań związanych z bioasekuracją na obszarach objętych ograniczeniami I-III oraz na obszarze wolnym;
7. zwrot kosztów transportu i unieszkodliwienia padłych dzików pozyskanych w ramach zorganizowanych przeszukiwań terenów znajdujących się na obszarach objętych ograniczeniami I-III, a także znalezionych na gruntach należących do osób fizycznych lub będących w ich posiadaniu na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
8. finansowanie unieszkodliwiania pozyskanych w ramach polowań lub odstrzałów sanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tusz dzików, wraz ze wszystkimi częściami ciała, w tym sierści i skóry, które nie mogą zostać zagospodarowane przez myśliwych;
9. wypłatę środków finansowych za zgłoszenie znalezienia zwłok dzików padłych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
10. wzmocnienie środków bioasekuracji na drogowych przejściach granicznych z Federacją Rosyjską, Białorusią i Ukrainą;
11. dofinansowanie odłowu dzików zgodnie z art. 45 ust. 1 pkt 8g albo art. 46 ust. 3 pkt 8h ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, a także uśmiercenia oraz transportu, unieszkodliwiania zwłok odłowionych i uśmierconych dzików oraz obsługi i utrzymania w dobrym stanie technicznym odłowni żywołownych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
12. finansowanie budowy i umieszczenia w terenie odłowni żywołownych do odłowu dzików;

13. finansowanie usług pomocniczych przy zwalczaniu ASF u dzików oraz świń, w tym wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych lub fotorpułapek służących do ustalania miejsc bytowania dzików;

14. dofinansowanie akcji poszukiwania padłych dzików organizowanych w ramach nakazów powiatowych lekarzy weterynarii oraz wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego;

15. prowadzenie przez Inspekcję Weterynaryjną kampanii informacyjnej dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz, rolników, myśliwych, władz samorządowych, straży, inspekcji i innych służb oraz społeczeństwa oraz dla podmiotów świadczących usługi z zakresu przewozu osób, w tym operatorów portów lotniczych i portów morskich, oraz dla operatorów biur podróży i podmiotów świadczących usługi pocztowe i kurierskie, mającej na celu przekazanie wiedzy na temat ASF;

16. finansowanie pracy związanej z oględzinami tusz dzików oraz pobieraniem próbek do badań laboratoryjnych w kierunku ASF i wysyłką wykonywanej przez pracowników Inspekcji Weterynaryjnej w soboty lub dni ustawowo wolne od pracy;

17. finansowanie pracy związanej z wykonywaniem badań laboratoryjnych w kierunku ASF wykonywanej przez pracowników zakładów higieny weterynaryjnej w soboty lub dni ustawowo wolne od pracy.

IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT

Zgodnie z art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1815), organy Inspekcji Weterynaryjnej sprawują nadzór w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt. W tym zakresie organy Inspekcji Weterynaryjnej przeprowadzają kontrole na miejscu w siedzibie stada, rzeźni, zakładzie drobiu, zakładzie przetwórczym lub spalarni w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz prowadzenia dokumentacji dotyczącej zwierząt.

Kontrole przeprowadzane przez Inspekcję Weterynaryjną dotyczą rocznie:

- 3% zakładów utrzymujących bydło, owce i kozy na podlegającym terytorium, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2022/160 z dnia 4 lutego 2022 r. ustanawiającym jednolitą minimalną częstotliwość niektórych kontroli urzędowych w celu weryfikacji zgodności z wymaganiami Unii w zakresie zdrowia zwierząt zgodnie z

rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 1082/2003 i (WE) nr 1505/2006.

-

Obowiązujące instrukcje w powyższym zakresie:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli na miejscu w zakresie wymogów wzajemnej zgodności oraz kontroli identyfikacji i rejestracji bydła oraz owiec i kóz zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1082/2003 i 1505/2006 oraz koniowatych;*
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii *w sprawie sporządzania raportu z kontroli identyfikacji i rejestracji w siedzibach stad bydła oraz raportu z kontroli identyfikacji i rejestracji w siedzibach stad owiec i kóz.*

V. ZAPOBIEGANIE RYZYKU DLA ZDROWIA LUDZI I ZWIERZĄT STWARZANEMU PRZEZ PRODUKTY UBOCZNE POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO I PRODUKTY POCHODNE ORAZ OGRANICZANIE TAKIEGO RYZYKA

IW

Szczegółowe przepisy w zakresie postępowania z ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego oraz z produktami pochodnymi są uregulowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 oraz w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy.

W celu ujednolicenia działań organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie nadzoru nad prawidłowym zagospodarowaniem ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego oraz produktów pochodnych zostały opracowane przez Główny Inspektorat Weterynarii następujące Instrukcje:

1. Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWpr.0200.1.18.2022 z dnia 24 lipca 2020 roku w sprawie zasad postępowania Inspekcji Weterynaryjnej przy nadzorze nad wykorzystaniem nawozów organicznych i polepszaczy gleby, wytworzonych z produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, produktów pochodnych lub z udziałem tych produktów oraz stwierdzenia niedozwolonych białek pochodzenia zwierzęcego w paszach.
2. Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr BP.200.1.10.2022 z dnia 7 grudnia 2022 roku w sprawie procedur obowiązujących przy nadzorze i kontroli zagospodarowania ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych przez podmioty sektora utylizacyjnego oraz zasad postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie potwierdzania przesyłek ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych w systemie TRACES.

VI. WYMOGI DOTYCZĄCE DOBROSTANU ZWIERZĄT

IW

Inspekcja Weterynaryjna prowadzi kontrole w zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań przepisów z zakresu dobrostanu zwierząt nad podmiotami prowadzącymi następujące rodzaje działalności:

- utrzymaniem zwierząt gospodarskich - zgodnie z przepisami rozporządzeniami:
 - ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 2023, poz. 1580 tekst jednolity),
 - rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. 2010, Nr 56, poz. 465),
 - rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. 2019, poz. 1966 tekst jednolity),
- transportem zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenia Rady (WE) nr 1255/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. dotyczące kryteriów wspólnotowych dla miejsc postoju oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG;
- ubojem zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju uśmiercania zwierząt (Dz.U. 2021, poz. 1033 tekst jednolity);
- punktami kontroli – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1255/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. dotyczące kryteriów wspólnotowych dla miejsc postoju oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG;
- schroniskami dla zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 stycznia 2022 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 175 z późn. zm.);
- utrzymaniem zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia

20 stycznia 2004 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (Dz.U. 2023, poz. 1091);

- zwierzętami doświadczalnymi – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz.U. 2023 poz. 465 tekst jednolity).

Kontrole w zakresie spełnienia wymagań w zakresie prowadzonej działalności: hodowców, dostawców i użytkowników zwierząt prowadzone są przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego dla miejsca prowadzenia działalności.

Częstotliwość kontroli oraz kryteria typowania podmiotów do kontroli wskazane są w art. 54 ustawy o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych. Zgodnie z tym zapisem:

Częstotliwość kontroli ustala się na podstawie analizy ryzyka, z tym że:

- 1) hodowców, dostawców i użytkowników zwierząt z rzędu naczelnych poddaje się kontroli co najmniej raz w roku;
- 2) co roku:
 - a) co najmniej jedną trzecią kontroli przeprowadza się bez uprzedzenia,
 - b) poddaje się kontroli co najmniej jedną trzecią użytkowników.

Analizę ryzyka, przeprowadza się z uwzględnieniem:

- 1) liczby i gatunków zwierząt utrzymywanych w ośrodkach;
- 2) dotychczasowego przestrzegania przez hodowców, dostawców i użytkowników przepisów ustawy, w tym informacji o ich nieprzestrzeganiu;
- 3) liczby i rodzajów przeprowadzanych doświadczeń – w przypadku użytkowników.

W zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań dla utrzymania zwierząt domowych oraz zwierząt utrzymywanych w ogrodach zoologicznych, IW prowadzi kontrole na podstawie ogólnych przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 2023, poz. 1580 tekst jednolity).

W celu ujednolicenia działań organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań dobrostanu w tym częstotliwości prowadzenia kontroli oraz kryteriów doboru podmiotów do kontroli, zostały opracowane przez Główny Inspektorat Weterynarii następujące Instrukcje:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt, kontroli przewoźników, przeprowadzaniu kontroli

wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli;

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych kontrolach gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt z elementami zwalczania chorób zakaźnych;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych w tym zakresie kontrolach.
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli schronisk dla zwierząt;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy zatwierdzaniu oraz przy przeprowadzaniu kontroli miejsc odpoczynku zwierząt;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli dobrostanu brojlerów kurzych w gospodarstwie na podstawie badania poubojowego.

HANDEL I OBRÓT ZWIERZĘTAMI

Inspekcja Weterynaryjna prowadzi kontrole w zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań przepisów z zakresu dobrostanu zwierząt nad podmiotami prowadzącymi następujące rodzaje działalności:

utrzymywaniem zwierząt gospodarskich - zgodnie z przepisami rozporządzeniami:

- ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 2023, poz. 1580 tekst jednolity),
- rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. 2010, Nr 56, poz. 465),
- rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. 2019, poz. 1966 tekst jednolity),

- transportem zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenia Rady (WE) nr 1255/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. dotyczące kryteriów wspólnotowych dla miejsc postojów oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG;
- ubojem zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju uśmiercania zwierząt (Dz.U. 2021, poz. 1033 tekst jednolity);
- punktami kontroli – zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1255/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. dotyczące kryteriów wspólnotowych dla miejsc postojów oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG;
- schroniskami dla zwierząt – zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 stycznia 2022 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 175 z późn. zm.);
- utrzymaniem zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (Dz.U. 2023, poz. 1091);
- zwierzętami doświadczalnymi – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz.U. 2023 poz. 465 tekst jednolity).

Kontrole w zakresie spełnienia wymagań w zakresie prowadzonej działalności: hodowców, dostawców i użytkowników zwierząt prowadzone są przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego dla miejsca prowadzenia działalności.

Częstotliwość kontroli oraz kryteria typowania podmiotów do kontroli wskazane są w art. 54 ustawy o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych. Zgodnie z tym zapisem:

Częstotliwość kontroli ustala się na podstawie analizy ryzyka, z tym że:

- 1) hodowców, dostawców i użytkowników zwierząt z rzędu naczelnych poddaje się kontroli co najmniej raz w roku;
- 2) co roku:

- a) co najmniej jedną trzecią kontroli przeprowadza się bez uprzedzenia,
- b) poddaje się kontroli co najmniej jedną trzecią użytkowników.

Analizę ryzyka, przeprowadza się z uwzględnieniem:

- 1) liczby i gatunków zwierząt utrzymywanych w ośrodkach;
- 2) dotychczasowego przestrzegania przez hodowców, dostawców i użytkowników przepisów ustawy, w tym informacji o ich nieprzestrzeganiu;
- 3) liczby i rodzajów przeprowadzanych doświadczeń – w przypadku użytkowników.

W zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań dla utrzymania zwierząt domowych oraz zwierząt utrzymywanych w ogrodach zoologicznych, IW prowadzi kontrole na podstawie ogólnych przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 2023, poz. 1580 tekst jednolity).

W celu ujednolicenia działań organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań dobrostanu w tym częstotliwości prowadzenia kontroli oraz kryteriów doboru podmiotów do kontroli, zostały opracowane przez Główny Inspektorat Weterynarii następujące Instrukcje:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt, kontroli przewoźników, przeprowadzaniu kontroli wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych kontrolach gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt z elementami zwalczania chorób zakaźnych;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych w tym zakresie kontrolach.
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli schronisk dla zwierząt;
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy zatwierdzaniu oraz przy przeprowadzaniu kontroli miejsc odpoczynku zwierząt;

Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli dobrostanu brojlerów kurzych w gospodarstwie na podstawie badania poubojowego.

VII. ŚRODKI OCHRONNE PRZECIWKO AGROFAGOM ROŚLIN

PIORIN

Kontrole urzędowe roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów pod kątem spełnienia wymagań fitosanitarnych realizowane są przez PIORiN.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, pracownikiem upoważnionym do wykonywania urzędowych czynności kontrolnych jest urzędowy inspektor. Status ten jest uzyskiwany przez pracownika PIORiN po spełnieniu określonych warunków. Urzędowym inspektorem może być osoba, która:

- 1) ukończyła studia wyższe albo posiada dyplom uzyskany w szkole wyższej za granicą uznany zgodnie z odrębnymi przepisami za równoważny z dyplomem uzyskiwanym w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) odbyła służbę przygotowawczą;
- 3) zdała egzamin przed komisją powołaną przez Głównego Inspektora z zakresu znajomości przepisów dotyczących spraw ochrony roślin przed agrofagami, środków ochrony roślin i nasiennictwa, potwierdzony zaświadczeniem.

Kontrole pod kątem występowania agrofagów kwarantannowych dla Unii i objętych środkami unijnymi (tj. w obszarze, o którym mowa art. 1 ust. 2 lit. g Rozporządzenia 2017/625) realizowane są zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Rozporządzenia 2016/2031 oraz Rozporządzenia 2017/625.

Na mocy przepisów art. 21 ustawy osoba wykonująca czynności kontrolne lub inne zadania Inspekcji określone w ustawie lub w przepisach odrębnych jest uprawniona do:

- 1) wstępu na grunty, w tym grunty leśne, oraz do obiektów, pomieszczeń i środków transportu, w tym na teren portów, przystani, lotnisk, stacji kolejowych, placówek pocztowych i przejść granicznych,
- 2) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
- 3) dokonywania oględzin,
- 4) bezpłatnego pobierania próbek do badań laboratoryjnych lub ocen,

- 5) dokonywania kontroli dokumentów, informacji i danych, w tym również w postaci elektronicznej, sporządzania ich kopii oraz żądania urzędowego tłumaczenia na język polski, w przypadku gdy są sporządzone w języku obcym,
- 6) badania przebiegu określonych czynności,
- 7) żądania od podmiotu kontrolowanego niezwłocznego usunięcia stwierdzonych uchybień porządkowych lub organizacyjnych,
- 8) żądania od podmiotu kontrolowanego udzielania, w wyznaczonym terminie, pisemnych lub ustnych wyjaśnień,
- 9) przesłuchiwanie osób,
- 10) zasięganie opinii biegłych,
- 11) zabezpieczania dowodów,
- 12) nakładania, w celu uniemożliwienia zmiany tożsamości lub zdrowotności roślin, produktów roślinnych lub innych przedmiotów lub zmiany tożsamości agrofagów, środków ochrony roślin lub materiału siewnego, plomb ze znakiem Inspekcji na:
 - a) pomieszczenia lub obiekty, w których są składowane rośliny, produkty roślinne, inne przedmioty, agrofagi, środki ochrony roślin lub materiał siewny,
 - b) środki transportu, w których są przemieszczane rośliny, produkty roślinne, inne przedmioty, agrofagi, środki ochrony roślin lub materiał siewny,
 - c) opakowania, w których są składowane lub przemieszczane rośliny, produkty roślinne, inne przedmioty, agrofagi, środki ochrony roślin lub materiał siewny.

Urzędowe kontrole sprawowane przez Inspekcję mają zarówno charakter kontroli planowanych jak też doraźnych, wynikających z zaistniałych bieżących potrzeb. Kontrole są prowadzone w miejscach produkcji, centrach dystrybucji, sklepach w tym w supermarketach i centrach ogrodnich, na targowiskach, giełdach, a także na drogach w trakcie transportu materiałów roślinnych.

Szczegółowe wykazy agrofagów kwarantannowych dla Unii, regulowanych agrofagów niekwarantannowych, wykazy roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, które wymagają zaopatrzenia w paszporty roślin, wymagania szczególne, które muszą spełniać regulowane przepisami roślin, produkty roślinne i inne przedmioty, które stanowią podstawę do ustalenia zakresu i kierunków urzędowych kontroli, określa rozporządzenie wykonawcze Komisji 2019/2072.

Szczegółowy terminarz prowadzenia inspekcji na obecność organizmów szkodliwych, w odniesieniu do określonych materiałów roślinnych, określany jest w formie materiałów

instruktażowych, zatwierdzony przez Głównego Inspektora. Inspektorzy posiadają materiały instruktażowe, w którym opisane są m.in. terminy i sposoby lustracji oraz zasady pobierania prób, oraz inne wytyczne techniczne.

Z przeprowadzonych kontroli zdrowotności roślin sporządzane są protokoły, w tym odrębne dokumenty w przypadku pobrania prób do badań laboratoryjnych. Próby pobierane są ze względu na istniejące wymagania szczególne, w ramach działań monitoringowych i kontrolnych (w ramach krajowego systemu kontroli w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora) oraz w przypadku podejrzenia występowania agrofaga objętego przepisami lub innych, dotychczas niewystępujących w Polsce. Pobrana próba jest przekazywana do właściwego terenowo laboratorium wojewódzkiego lub centralnego laboratorium, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora. Wynik analizy przekazywany jest pisemnie do jednostki Inspekcji zlecającej badanie oraz do podmiotu. Informacje nt. przeprowadzonych kontroli (lustracje, pobranie prób, wyniki analiz) są gromadzone w bazie danych w ramach „Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie”. Dodatkowo informacje o przeprowadzonych kontrolach są gromadzone w papierowej formie ustalonej przez Głównego Inspektora lub wojewódzkiego inspektora.

W przypadku wykrycia agrofaga objętego przepisami, zwalczanego na mocy przepisów, wynik analizy, poza jednostką Inspekcji zlecającą badanie i podmiotem, jest przekazywany również do działu nadzoru fitosanitarnego wojewódzkiego inspektoratu. W określonych przypadkach (np.: *Clavibacter sepedonicus*), gdy jest to konieczne, przeprowadzana jest kontrola celem ustalenia wszelkich okoliczności związanych z porażeniem, istotnych dla ustalenia warunków zwalczania organizmu. Z kontroli takiej sporządzany jest protokół ustaleń.

Na mocy art. 11 lub art. ust 2 (w przypadku agrofagów nie kwarantannowych, które mogą spełniać kryteria agrofaga kwarantannowego dla Unii) ustawy o ochronie roślin przed agrofagami, w przypadku wystąpienia lub podejrzenia wystąpienia agrofaga kwarantannowego lub agrofaga niekwarantannowego objętego przepisami, każda osoba (będąca lub niebędąca podmiotem profesjonalnym) jest zobowiązana do natychmiastowego powiadomienia wojewódzkiego inspektora i odpowiednio, do natychmiastowego wprowadzenia środków, aby zapobiec zdomowieniu się i rozprzestrzenieniu się agrofaga (podmiot profesjonalny) oraz postępować zgodnie z instrukcjami (t.j. nakazami i zakazami) wydanymi przez wojewódzkiego inspektora w drodze decyzji administracyjnej. Środki, które się wprowadza, są zgodnie z załącznikiem II do Rozporządzenia 2016/2031.

Ponadto, szczegółowe środki fitosanitarne, które mogą być określone przez wojewódzkiego inspektora, w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia występowania określonych agrofagów,

wynikają z przepisów stosownych rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oraz szczegółowych rozporządzeń UE (np.: *Clavibacter sepedonicus*, *Ralstonia solanacearum*, *Synchytrium endobioticum*, *Globodera rostochiensis* i *G. pallida*).

Bezpośrednią kontrolę wykonania obowiązków określonych w decyzji sprawują pracownicy oddziału Inspekcji właściwego dla danego terenu, przez wszystkie lata nałożonej kwarantanny. Bezpośredni nadzór nad całością takich spraw na terenie województwa sprawują pracownicy działu nadzoru fitosanitarnego wojewódzkiego inspektoratu. W przypadkach nie wykonania nakazów i zakazów określonych w decyzji wojewódzki inspektor może wszcząć postępowanie egzekucyjne (zgodnie ze stosownymi przepisami prawa), stosując m.in. grzywnę w celu przymuszenia lub wykonanie zastępcze, a także zastosować, odpowiednio do naruszenia, przepisy o administracyjnych karach pieniężnych lub przepisy karne określone przepisami ustawy o ochronie roślin przed agrofagami.

VIII. WYMOGI DOTYCZĄCE WPROWADZANIA DO OBROTU I STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN ORAZ ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA PESTYCYDÓW, Z WYJĄTKIEM SPRZĘTU DO APLIKACJI PESTYCYDÓW

PIORIN

Urzędowe kontrole wprowadzania do obrotu i stosowania środków ochrony roślin realizowane są przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa i mają na celu eliminację zagrożeń i nieprawidłowości związanych z ww. czynnościami.

W szczególności, w zakresie kontroli wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, duże znaczenie ma ograniczenie występowania w handlu środków ochrony roślin:

- bez wymaganego zezwolenia na ich wprowadzenie do obrotu albo pozwolenia na handel równoległy;
- niespełniających wymagań określonych w zezwoleniu na ich wprowadzenie do obrotu albo pozwoleniu na handel równoległy;
- których skład lub właściwości fizyczne, lub właściwości chemiczne określone w dokumentacji tych środków zostały zmienione;
- w opakowaniu nieszczelnym lub uszkodzonym;
- w opakowaniu zastępczym;
- którym upłynął termin ważności;
- podrobionych lub produktów, które imitują środki ochrony roślin;
- z nieaktualną etykietą.

Prowadzony nadzór nad obrotem środkami ochrony roślin pozwala również na wyeliminowanie niedozwolonych form sprzedaży np. przez podmioty niewpisane do rejestru przedsiębiorców, na targowiskach.

Działalność gospodarcza w zakresie wprowadzania do obrotu i konfekcjonowania środków ochrony roślin stanowi działalność regulowaną, której prowadzenie wymaga wpisu do rejestru. Rejestracja przedsiębiorców wprowadzających do obrotu lub konfekcjonujących środki ochrony roślin odbywa się na zasadach określonych w ustawie o środkach ochrony roślin oraz w ustawie Prawo przedsiębiorców.

W ramach realizowanego nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin PIORiN przeprowadza kontrole w miejscach produkcji środków ochrony roślin przeznaczonych na rynek krajowy, jak również na rynki innych państw członkowskich i państw trzecich, w miejscach ich konfekcjonowania, sprzedaży (hurtowniach, punktach obrotu detalicznego), składowania, w szczególności w składach celnych i w firmach logistycznych, a także w trakcie ich przemieszczania oraz punktach obrotu zaprawionym materiałem siewnym. Kontrole są prowadzone również u posiadaczy zezwoleń na wprowadzanie do obrotu środka ochrony roślin/pozwoleń na handel równoległy środkiem ochrony roślin wydanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. W zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin PIORiN prowadzi również kontrolę reklamy i oferowania środków ochrony roślin na odległość (np. sprzedaż internetowa). Jednocześnie kontrole PIORiN przeprowadzane są w innych miejscach, w których może być prowadzony niedozwolony obrót takimi środkami i zaprawionym materiałem siewnym. np. na targowiskach.

Istotnym elementem realizowanego przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa nadzoru nad prawidłowością wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin jest kontrola składu i właściwości fizyko-chemicznych środków ochrony roślin wprowadzonych do obrotu, która ma na celu sprawdzenie spełnienia przez producentów środków ochrony roślin wymogów jakościowych tych preparatów zatwierdzonych w procesie ich rejestracji.

Wskazania dotyczące ogólnej liczby pobieranych próbek, jak również grup produktów, których kontrola powinna dotyczyć, oparte są o opracowywane przez Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu podstawy statystyczne. Natomiast wytyczne do prowadzonej przez PIORiN kontroli jakości środków ochrony roślin, opracowywane są na każdy rok i za każdym razem są modyfikowane w oparciu o wyniki kontroli w tym zakresie z lat poprzednich. Kontrola w tym zakresie obejmuje badanie próbek podstawowych, jak również interwencyjnych, pobieranych w wyniku rozpatrywania skarg dotyczących nieodpowiedniej skuteczności środka lub podrobienia preparatu.

W przypadku, gdy na podstawie wyników kontroli stwierdzono naruszenie obowiązujących przepisów, Inspekcja w drodze decyzji administracyjnej może:

- nakazać wycofanie z obrotu środków ochrony roślin lub zaprawionego materiału siewnego;
- nakazać niezwłoczne unieszkodliwienie, na koszt posiadacza środka ochrony roślin, lub produktu, który imituje środek ochrony roślin, podrobionego środka ochrony roślin, lub materiału siewnego w określonym terminie, zgodnie z przepisami o odpadach, jeżeli ten

środek, produkt lub materiał może stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt lub dla środowiska;

- zakazać wykonywania przez przedsiębiorcę działalności objętej wpisem do rejestru działalności regulowanej oraz wykreślenie wpisu przedsiębiorcy z rejestru działalności regulowanej;
- zakazać zbywania środków ochrony roślin do czasu ukończenia szkolenia podstawowego w wymaganym zakresie oraz uzyskania zaświadczenia o ukończeniu tego szkolenia;
- wstrzymać obrót środkiem ochrony roślin lub produktem, do czasu zakończenia badań laboratoryjnych.

W przypadku, gdy podmiot prowadzi reklamę środka ochrony roślin w sposób niezgodny z art. 66 rozporządzenia nr 1107/2009, Inspekcja może nałożyć na podmiot opłatę sankcyjną zgodnie z art. 75 ust. 1 pkt 1 ustawy o środkach ochrony roślin, w wysokości od 5000 zł do 500 000 zł, stosownie do przeciętnego kosztu emisji, publikacji lub dystrybucji takiej reklamy. Jednocześnie stosownie do art. 75 ust. 1 pkt 2 tej ustawy podmiot, który sprzedaje środek ochrony roślin, bez wymaganego zezwolenia na jego wprowadzanie do obrotu lub pozwolenia na handel równoległy – wnosi na rachunek wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa właściwego ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę tego podmiotu opłatę sankcyjną w wysokości stanowiącej 200% kwoty wartości sprzedanych środków ochrony roślin według ceny ich sprzedaży, zgodnie z wystawionym dokumentem sprzedaży.

W sytuacji stwierdzenia w handlu środków ochrony roślin o niewłaściwej jakości, Inspekcja ma kompetencje wycofania takiego towaru z obrotu na mocy decyzji administracyjnej. Jednocześnie w przypadku negatywnych wyników analiz laboratoryjnych przeprowadzonych na potrzeby kontroli składu lub właściwości fizycznych, lub właściwości chemicznych środków ochrony roślin, kontrolowane podmioty w drodze decyzji są obowiązane do uiszczenia opłaty stanowiącej równowartość kosztów przeprowadzenia tych analiz.

Stosownie do zapisów ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin PIORiN prowadzi urzędową kontrolę prawidłowości stosowania środków ochrony roślin. W trakcie sprawdzania prawidłowości stosowania środków ochrony roślin kontrolowani są użytkownicy profesjonalni, w szczególności w zakresie:

- przestrzegania zasad integrowanej ochrony roślin;
- dokumentacji zabiegów z użyciem środków ochrony roślin;
- prawidłowości przechowywania i unieszkodliwiania środków ochrony roślin;

- postępowania z opakowaniami jednostkowymi środków ochrony roślin;
- stosowania środków ochrony roślin zgodnie z etykietą;
- posiadania kwalifikacji uprawniających do stosowania środków ochrony roślin;
- sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin;
- pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych.

Działania kontrolne realizowane są poprzez inspekcję, próbkobranie i badania laboratoryjne. Planowanie kontroli odbywa się w oparciu o wytyczne planu kontroli stosowania środków ochrony roślin, których celem jest obliczenie rozdziału liczby kontroli stosowania środków ochrony roślin na wytypowane grupy uprawowe i przedziały obszarowe (w podziale na województwa) w ramach kontroli w gospodarstwach prowadzących towarową produkcję roślinną. Liczba kontroli ustalana jest m. in. na podstawie:

- danych z GUS dotyczących powierzchni i liczby gospodarstw oraz posiadających poszczególne grupy uprawowe w wydzielonych przedziałach obszarowych (w podziale na województwa);
- danych o zużyciu środków ochrony roślin w poszczególnych grupach uprawowych;
- wyników kontroli stosowania środków ochrony roślin.

Priorytety w zakresie kierunkowania działań inspekcyjnych ustalane są w wydawanych corocznie przez Głównego Inspektora, Wytycznych do planu pracy wojewódzkich inspektoratów.

Podczas urzędowych kontroli sprawdzających prawidłowe stosowanie środków ochrony roślin, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w gospodarstwach możliwe jest pobranie próbki celem zbadania pozostałości środków ochrony roślin w materiale roślinnym pochodzącym z produkcji pierwotnej. Kontrole pozostałości pestycydów polegają na pobieraniu próbek, poddawaniu ich analizie, identyfikacji obecnych w nich pestycydów i poziomów ich pozostałości.

Wyniki badań służą opracowaniu właściwej strategii nadzoru nad stosowaniem środków ochrony roślin, bieżącej ocenie jakości płodów rolnych i zachodzących zmian na przestrzeni lat oraz identyfikowaniu zagrożeń i powiadamianiu o nich zgodnie z Systemem Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach (RASFF – Rapid Alert System for Food and Feed).

Pobieranie próbek do badań pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych pochodzących z produkcji pierwotnej PIORiN prowadzi w oparciu o naukowo opracowane podstawy statystyczne. Jako podstawę do podziału próbek przyjęto wagi takie jak:

- liczba plantacji w danej uprawie;
- liczba wykryć pozostałości w stosunku do liczby przebadanych próbek w danej uprawie;
- liczba wykrytych nieprawidłowości w danej uprawie;
- wielkość zużycia środków ochrony roślin w danej uprawie.

IX. PRODUKCJA EKOLOGICZNA I ETYKIETOWANIE PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH

IJHARS

Zgodnie z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego, obowiązującymi na terenie Unii Europejskiej, państwa członkowskie ustanawiają system kontroli i wyznaczają jeden lub kilka właściwych organów odpowiedzialnych za kontrole wypełniania zobowiązań wynikających z przepisów prawa w tym zakresie. W Polsce, podobnie jak w większości państw UE, zadania kontrolne zostały przekazane jednostkom certyfikującym, upoważnionym i nadzorowanym przez wyznaczony organ.

I. Organizacja systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym w Polsce:

Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – jest organem właściwym i organem kontrolnym, odpowiedzialnym za przekazanie zadań w zakresie kontroli urzędowych oraz zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi oraz za sprawowanie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i nad produkcją ekologiczną.

Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i nadzoru nad produkcją ekologiczną współpracuje z:

- **Inspekcją Weterynaryjną**, w zakresie pasz,
- **Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa**, w zakresie wegetatywnego materiału rozmnożeniowego i nasion do celów uprawy,
- **Polskim Centrum Akredytacji** – organ akredytujący jednostki certyfikujące,
- **Jednostkami Certyfikującymi** – upoważnione do przeprowadzania kontroli urzędowych oraz innych czynności urzędowych w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, IJHARS wykonuje następujące zadania w zakresie rolnictwa ekologicznego:

- przekazuje jednostkom certyfikującym w drodze decyzji zadania w zakresie kontroli urzędowych i niektórych zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi,
- koordynuje współpracę i kontakty z Komisją i innymi państwami członkowskimi w związku z kontrolami urzędowymi i innymi czynnościami urzędowymi,
- prowadzi i podaje do publicznej wiadomości wykaz producentów ekologicznych, które dokonały zgłoszenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego,

- dokonuje kontroli produktów rolnictwa ekologicznego pochodzących z krajów trzecich, w tym kontroli granicznej,
- prowadzi rejestr dostępnych zwierząt ekologicznych i rejestr ekologicznych osobników akwakultury,
- wydaje zakazy wprowadzania do obrotu produktów zawierających odniesienia do produkcji ekologicznej,
- wydaje decyzje dotyczące stosowania odstępstw od warunków produkcji ekologicznej,
- sprawuje nadzór nad jednostkami certyfikującymi i nadzór nad produkcją ekologiczną,
- wymierza kary pieniężne za naruszenie przepisów określonych w ustawie.

Inspekcja prowadzi działania w oparciu o opracowane procedury wewnętrzne i instrukcje, które są zatwierdzane w ramach wdrożonego systemu zarządzania jakością, zgodnym z wymaganiami normy PN – EN ISO 9001:2015 „Systemy zarządzania jakością. Wymagania”.

II. Kontrole JHARS w zakresie przestrzegania przepisów o rolnictwie ekologicznym

a) Kontrola znakowania produktów nieekologicznych

Podczas kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym w ramach kontroli prawidłowości znakowania jest sprawdzane, czy znakowanie produktów konwencjonalnych nie sugeruje, że zostały wyprodukowane metodami ekologicznymi.

b) Kontrole sprawdzające u producentów ekologicznych

Zgodnie z ustawą z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, Główny Inspektor JHARS, w ramach sprawowanego nadzoru powierzył część zadań wojewódzkim inspektorom JHARS, w tym sprawdzanie u producentów ekologicznych prawidłowości kontroli przeprowadzonych przez jednostki certyfikujące oraz zgodności prowadzonej przez producentów produkcji ekologicznej z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego. Prawidłowość kontroli przeprowadzonych przez jednostki certyfikujące oznacza ich skuteczność, rzetelność oraz zgodność z przepisami w zakresie rolnictwa ekologicznego.

W ramach kontroli sprawdzających mogą być pobierane próbki do badań laboratoryjnych, przede wszystkim w przypadku wystąpienia podejrzeń, że producent zastosował środki produkcji niedozwolone w produkcji metodami ekologicznymi lub że produkty mogą być zanieczyszczone GMO.

c) Audyty jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym

Główny Inspektor JHARS, w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi, na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy *o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej* prowadzi audyty lub inspekcje jednostek certyfikujących, zgodnie z art. 33 lit a rozporządzenie 2017/625.

Współpraca IJHARS z innymi organami urzędowej kontroli żywności w celu zapewnienia skuteczności nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną

W celu zapewnienia skuteczności nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną IJHARS współpracować będzie z:

- Inspekcją Weterynaryjną,
- Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Obowiązek współpracy wymienionych inspekcji z IJHARS, w zakresie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną, wynika z art. 11-12 ustawy z *dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej*. Szczegółowe warunki i sposób współpracy przy sprawowaniu wspomnianego nadzoru, określają porozumienia pomiędzy Głównym Inspektorem JHARS i szefami pozostałych inspekcji.

Ponadto, Główny Inspektor JHARS współpracuje w oparciu o porozumienie z Polskim Centrum Akredytacji (w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG, GTS).

X. STOSOWANIE I OZNAKOWANIE CHRONIONYCH NAZW POCHODZENIA, CHRONIONYCH OZNACZEŃ GEOGRAFICZNYCH I GWARANTOWANYCH TRADYCYJNYCH SPECJALNOŚCI

IJHARS

Produkty rolne i środki spożywcze

Państwa członkowskie UE wyznaczają właściwy organ lub właściwe organy odpowiedzialne za kontrole urzędowe przeprowadzane w celu sprawdzenia zgodności z wymogami prawnymi związanymi z systemami jakości, ustanowionymi na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2024/1143 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie oznaczeń geograficznych w odniesieniu do wina, napojów spirytusowych i produktów rolnych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności i określeń jakościowych stosowanych fakultatywnie w odniesieniu do produktów rolnych, zmieniającym rozporządzenia (UE) nr 1308/2013, (UE) 2019/787 i (UE) 2019/1753 oraz uchylającym rozporządzenie (UE) nr 1151/2012, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/787 w sprawie definicji, opisu, prezentacji i etykietowania napojów spirytusowych, stosowania nazw napojów spirytusowych w prezentacji i etykietowaniu innych środków spożywczych, ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, wykorzystywania alkoholu etylowego i destylatów pochodzenia rolniczego w napojach alkoholowych, a także uchylające rozporządzenie (WE) nr 110/2008 i rozporządzenia nr 1308/2013 ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007.

W Polsce organami i jednostkami organizacyjnymi właściwymi w sprawach kontroli i certyfikacji produktów rolnych i środków spożywczych, win i napojów spirytusowych, posiadających chronioną nazwę pochodzenia (ChNP), chronione oznaczenie geograficzne (ChOG) lub będących gwarantowaną tradycyjną specjalnością (GTS) są:

- **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi** – upoważniający jednostki certyfikujące, do przeprowadzania kontroli, wydawania i cofania certyfikatów potwierdzających zgodność procesu produkcji ze specyfikacją;
- **Główny Inspektor JHARS** – sprawujący nadzór nad jednostkami certyfikującymi i nadzór nad wytwarzaniem produktu z nazwą pochodzenia, oznaczeniem geograficznym lub produktu będącego gwarantowaną tradycyjną specjalnością;

- **Wojewódzki Inspektor JHARS** – przeprowadzający kontrolę zgodności procesu produkcji ze specyfikacją oraz wydający świadectwa jakości potwierdzające zgodność procesu produkcji ze specyfikacją;
- **Upoważnione Jednostki certyfikujące** – przeprowadzające kontrole oraz wydające i cofające certyfikaty zgodności.

Zgodnie ustawą z dnia 28 marca 2023 r. *o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych* Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, sprawuje nadzór nad działalnością upoważnionych jednostek certyfikujących i nad wytwarzaniem produktu z nazwą pochodzenia, oznaczeniem geograficznym lub produktu będącego gwarantowaną tradycyjną specjalnością.

Kontrole w zakresie przestrzegania przepisów o produktach posiadających chronione nazwy pochodzenia (ChNP), chronione oznaczenia geograficzne (ChOG) lub będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami (GTS).

a) Kontrola znakowania produktów wykorzystujących renomę ChNP, ChOG lub GTS, a nie odpowiadające specyfikacji

W ramach kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, będzie sprawdzane oznakowanie produktów nieodpowiadających specyfikacjom, na podstawie których Komisja Europejska zarejestrowała nazwę produktu jako ChNP, ChOG lub GTS. Kontrola ta ma na celu wyeliminowanie z obrotu produktów, których oznakowanie narusza przepisy dotyczące ChNP, ChOG lub GTS.

b) Kontrole w ramach nadzoru nad produkcją produktów posiadających ChNP, GhOG, i GTS

Kontrole u producentów posiadających ważne dokumenty potwierdzające zgodność procesu produkcji produktu ze specyfikacją (świadectwa jakości lub certyfikaty zgodności), przeprowadzane na podstawie art. 38 ustawy z dnia 28 marca 2023 r. *o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych*.

Kontrole są przeprowadzane przez WIJHARS.

c) Kontrole zgodności procesu produkcji ze specyfikacją (kontrole przeprowadzane na wniosek i koszt producenta)

Kontrole zgodności procesu produkcji produktów posiadających ChNP, ChOG lub GTS przeprowadzane są przez jednostki certyfikujące zgodnie z posiadanym upoważnieniem lub przez wojewódzkich inspektorów JHARS na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 2023 r. *o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych*.

d) Audyty jednostek certyfikujących produkty posiadające ChNP, ChOG lub GTS

Główny Inspektor JHARS, w ramach sprawowanego nadzoru, o którym mowa w art. 32 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 28 marca 2023 r. *o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych*, przeprowadza audyty lub inspekcje upoważnionych jednostek certyfikujących, przeprowadzających kontrole zgodności procesu produkcji produktów posiadających ChNP, ChOG lub GTS ze specyfikacją oraz kontrole sprawdzające u producentów tych produktów.

XI. KONTROLA GRANICZNA

IW

Organem właściwym do przeprowadzania weterynaryjnej kontroli granicznej produktów pochodzenia zwierzęcego jest Graniczny Lekarz Weterynarii, który współpracuje ściśle z organami Krajowej Administracji Skarbowej (KAS). Graniczni Lekarze Weterynarii (obecnie jest 8 granicznych lekarzy weterynarii) podlegają bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii. Obsługę realizacji zadań Głównego Lekarza Weterynarii w zakresie przeprowadzania weterynaryjnej kontroli granicznej, w tym określania szczegółowych zasad ochrony kraju przed przenikaniem z krajów trzecich zakaźnych chorób zwierząt oraz środków szkodliwych dla zdrowia publicznego zapewnia Biuro ds. Granic.

Na przejściach granicznych, na których odbywa się ruch osobowy dokonywana jest kontrola przez organy KAS współpracujące w zakresie kontroli bagażu podróżnych zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 2019/2122 (WE) z dnia 10 października 2019 r. z właściwym wojewodą oraz powiatowym lekarzem weterynarii. Na podstawie art. 15i ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. 2024, poz. 12) wojewoda wykonuje zadania właściwego organu określone w art. 8 rozporządzenia 2019/2122, czyli podaje do wiadomości publicznej informacje o towarach, które stanowią część bagażu osobistego pasażerów i są przeznaczone do osobistej konsumpcji lub do własnego użytku.

Weterynaryjna kontrola graniczna produktów i zwierząt przybywających z krajów trzecich na teren UE jest przeprowadzana w granicznych punktach weterynaryjnej kontroli granicznej umiejscowionych na przejściach granicznych i odbywa się zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2017/625 oraz wydanymi do niego przepisami wykonawczymi, a także na podstawie *ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2024 r., poz. 12)*. W odniesieniu do pasz stosuje się także *ustawę o paszach*. Poza tym zostały wydane i mają zastosowanie:

A. W odniesieniu do pobierania próbek do badań laboratoryjnych:

- GIWpr.0200.1.3.2020 z dnia 12 marca 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowego programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych w produktach pochodzenia zwierzęcego, przywożonych z krajów trzecich na terytorium Unii Europejskiej.

- na podstawie ustawy o paszach jest opracowywany Roczny Plan Urzędowej Kontroli Pasz na każdy rok kalendarzowy.

B. W odniesieniu do kontroli punktów kontroli granicznej (BCP) na zewnętrznej granicy UE:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr BP.0200.1.9.2024 z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie sposobu oceny funkcjonowania punktów kontroli granicznej oraz ich dostosowania do wymagań określonych w prawie Unii Europejskiej.

Zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji (WE) 2019/2122 z dnia 10 października 2019 r. na przejściach granicznych, na których odbywa się ruch osobowy, organy KAS we współpracy z właściwym terytorialnie powiatowym lekarzem weterynarii dokonują kontroli bagażu podróżnych w celu wykrycia niedozwolonego przewozu produktów pochodzenia zwierzęcego. Ponadto na przejściach granicznych określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2022 r. w sprawie wykazu punktów wjazdu podróżnych oraz warunków i sposobu współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej z organami celnymi przy kontroli przemieszczanych w celach niehandlowych zwierząt domowych towarzyszących podróżnym (Dz.U. 2022, poz. 1660), organy KAS we współpracy z powiatowym lekarzem weterynarii prowadzą kontrole zwierząt towarzyszących zgodnie z wymaganiami rozporządzenia (UE) nr 576/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie przemieszczania o charakterze niehandlowym zwierząt domowych oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 998/2003.

Wojewódzcy lekarze weterynarii sprawują nadzór nad podległymi powiatowymi lekarzami weterynarii w zakresie realizacji zadań wymienionych w art. 24a, 24b ust. 5, art. 24c ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Procedura kontroli wojewódzkich lekarzy weterynarii w zakresie nadzoru nad podległymi powiatowymi lekarzami weterynarii określona została w Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbip.604-55/12(1) z dnia 3 kwietnia 2013 r. w sprawie sposobu oceny sprawowania przez wojewódzkich lekarzy weterynarii kontroli powiatowych lekarzy weterynarii w zakresie realizacji zadań wymienionych w art. 24a, 24b ust. 5, art. 24c ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

OCENA FUNKCJONOWANIA GRANICZNYCH INSPEKTORATÓW WETERYNARII

Graniczni Lekarze Weterynarii dokonują kontroli:

- zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego, produktów złożonych, pasz, ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego, materiału biologicznego, słomy i siana przywożonych z krajów trzecich na teren UE;
- produktów pochodzenia zwierzęcego i zwierząt przewożonych przez teren UE w procedurze tranzytu kraj trzeci-kraj trzeci oraz tranzytu UE-kraj trzeci-UE;
- dobrostanu zwierząt wywożonych z UE do krajów trzecich, w tym kontrolę dobrostanu bydła wywożonego z UE do krajów trzecich (refundacja zgodnie z rozporządzeniem Komisji 817/2010).

Kontrola ta ma miejsce w punktach kontroli granicznej zatwierdzonych zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2019/1014 z dnia 12 czerwca 2019 r. ustanawiającym szczegółowe przepisy w zakresie minimalnych wymogów dotyczących punktów kontroli granicznej, w tym ośrodków inspekcyjnych, oraz formatu, kategorii i skrótów stosowanych w wykazach punktów kontroli granicznej i punktów kontroli oraz w punktach kontroli pasz określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 sierpnia 2022 r. w *sprawie wykazu przejść granicznych, na których może być dokonywana kontrola graniczna pasz i pasz leczniczych* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1677).

Ocena funkcjonowania Granicznych Inspektoratów Weterynarii jest przeprowadzana z upoważnienia Głównego Lekarza Weterynarii na podstawie Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii nr BP.0200.1.9.2024 z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie sposobu oceny funkcjonowania punktów kontroli granicznej oraz ich dostosowania do wymagań określonych w prawie Unii Europejskiej.

PIS

Organy PIS, w ramach urzędowej kontroli żywności, upoważnione są do przeprowadzania granicznych kontroli sanitarnych na podstawie przepisów art. 79-84 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448). Graniczne kontrole sanitarne obejmują żywność pochodzenia niezwierzęcego oraz materiały lub wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, przywożone z państw niebędących członkami Unii Europejskiej oraz z państw niebędących członkami Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Graniczne kontrole sanitarne towarów odbywają się rutynowo i są przeprowadzane na przejściach granicznych przez państwowych granicznych inspektorów sanitarnych oraz w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera albo odbiorcy towarów przez państwowych powiatowych lub państwowych granicznych inspektorów sanitarnych. Kontrolą obejmowane są towary przywożone do Polski przez granicę zewnętrzną (unijną), ale również towary, które zostały przywiezione do Polski przez przejście graniczne leżące na terytorium innego państwa członkowskiego i nie zostały w tym państwie objęte procedurą celną, z którą wiąże się dopuszczenie do obrotu.

Graniczne kontrole sanitarne przeprowadzane są na zasadach określonych w art. 43-46 oraz 65–72 rozporządzenia 2017/625.

Obowiązkową kontrolą są objęte towary określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie wykazu towarów, które podlegają granicznej kontroli sanitarnej (Dz. U. Nr 272, poz. 1612). Wzór wniosku o przeprowadzenie kontroli określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 lutego 2007 r. w sprawie wzorów wniosku o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej oraz świadectwa spełniania wymagań zdrowotnych (Dz. U. Nr 44, poz. 286).

Graniczne kontrole sanitarne towarów odbywają się rutynowo i są przeprowadzane na przejściach granicznych przez państwowych granicznych inspektorów sanitarnych oraz w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera albo odbiorcy towarów przez państwowych powiatowych lub państwowych granicznych inspektorów sanitarnych.

Kontrole graniczne przeprowadzane są z zastosowaniem następujących metod i technik kontroli:

- kontrola dokumentacji przewozowej, istotnej ze względu na identyfikację partii produktu (karnet TIR lub CMR, specyfikacje, faktury, SAD), certyfikatów zdrowotnych, wyników badań laboratoryjnych i deklaracji producenta potwierdzających zgodność produktu z wymaganiami zawartymi w obowiązujących przepisach,
- ocena warunków transportu i składowania – oględziny środka transportu oraz w przypadku przewozu produktów łatwopsujących odczytanie temperatury komory ładunkowej i sprawdzenie zapisów monitoringu temperatury w dokumentacji środka transportu, a w przypadku wątpliwości pomiar termometrem służbowym,
- oględziny partii produktu,
- pobranie próbek do badań laboratoryjnych w kierunkach badań zależnych od rodzaju produktu.

W trakcie kontroli granicznej organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej rutynowo sprawdzają dokumentację towaru, może zostać przeprowadzona kontrola identyfikacyjna oraz bezpośrednia, w tym oględziny towaru i pobranie próbek do badań laboratoryjnych. Podczas kontroli dokumentacji sprawdzany jest w szczególności wniosek o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej, dokumenty handlowe i identyfikujące daną partię towaru oraz inne dokumenty, w tym np. wyniki badań laboratoryjnych. Ponadto organy PIS, w ramach urzędowej kontroli żywności, upoważnione są do przeprowadzania kontroli granicznych produktów pochodzących z państw trzecich, dla których obowiązują bezpośrednio rozporządzenia lub decyzje unijne określające szczególne warunki przywozu dla wskazanych w tych przepisach towarów. Przykładowo kontrole te dotyczą produktów objętych rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2019/1793 z dnia 22 października 2019 r. w sprawie tymczasowego zwiększenia kontroli urzędowych i środków nadzwyczajnych regulujących wprowadzanie do Unii niektórych towarów z niektórych państw trzecich, wykonujące rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 i (WE) 178/2002 oraz uchylające rozporządzenia Komisji (WE) nr 669/2009, (UE) nr 884/2014, (UE) 2015/175, (UE) 2017/186 i (UE) 2018/1660 (Dz. Urz. UE L 277 z 29.10.2019, str. 89, z późn. zm.). Kontrole te są przeprowadzane w wyznaczonych punktach kontroli granicznej – BCP (Border Control Post) oraz są rejestrowane w systemie TRACES-NT, a importerzy oraz organy przeprowadzające kontrole wypełniają wspólny zdrowotny dokument wejścia CHED-D. Dokument CHED-D wypełnia się wyłącznie elektronicznie w systemie TRACES-NT. Przesłanie dokumentu jest równoznaczne ze zgłoszeniem przesyłki do kontroli granicznej.

Zasady i tryb przeprowadzania ww. kontroli określają przepisy 47–64 rozporządzenia UE 2017/625 oraz rozporządzenia delegowane i wykonawcze wydane na jego podstawie.

Po przeprowadzonej kontroli przy imporcie z wynikiem pozytywnym, zgodnie z art. 82 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia właściwy organ PIS wydaje świadectwo stwierdzające spełnianie wymagań zdrowotnych przez kontrolowane towary. W przypadku towarów objętych obowiązującymi wprost przepisami unijnymi organ PIS wypełnia ostatecznie dokument CHED. Na podstawie ww. świadectwa lub dokumentu CHED polskie organy celne nadają dopuszczalne przeznaczenie celne, zgodnie z warunkami w nim określonymi.

W przypadku, gdy w wyniku granicznej kontroli sanitarnej zostanie stwierdzone, że produkt nie spełnia wymagań w zakresie bezpieczeństwa żywności np. zawiera pozostałości pestycydów lub zanieczyszczenia chemiczne w ilościach przekraczających najwyższe dopuszczalne

poziomy, organy PIS podejmują stosowne działania (zgodnie z art. 65-67 rozporządzenia nr 2017/625), aby takie produkty nie zostały dopuszczone do obrotu w Unii Europejskiej. Przesyłki niezgodne są poddawane urzędowemu zatrzymaniu i w zależności od stwierdzonego ryzyka podlegają zniszczeniu, są odsyłane do nadawcy w kraju trzecim, są poddawane szczególnemu traktowaniu w celu zapewnienia zgodności z przepisami lub mogą być przeznaczone na inne cele (np. przemysłowe). Informacja o odrzuceniu zgłaszana jest do systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) i jest widoczna dla wszystkich użytkowników tego systemu w UE.

PIORIN

Graniczna kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów pochodzących z państw trzecich, przeprowadzana jest w wyznaczonych punktach kontroli granicznej zlokalizowanych na granicy Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącej zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. W punktach tych zapewnione zostały warunki określone w art. 64 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 oraz w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2019/1014 z dnia 12 czerwca 2019 r. ustanawiającym szczegółowe przepisy w zakresie minimalnych wymogów dotyczących punktów kontroli granicznej, w tym ośrodków inspekcyjnych, oraz formatu, kategorii i skrótów stosowanych w wykazach punktów kontroli granicznej i punktów kontroli.

Towary podlegające regulacjom fitosanitarnym zgłaszane są do kontroli fitosanitarnej przez osoby odpowiedzialne za przesyłkę (mogą być to np. importerzy, agencje celne, spedycje) oraz, w przypadku nie zgłoszenia przez ww. – przez organy celne. Graniczna kontrola fitosanitarna obejmuje kolejno:

- sprawdzenie, czy roślinom, produktom roślinnym lub przedmiotom towarzyszą wymagane dokumenty (np. świadectwo fitosanitarne) lub oznakowania,
- kontrolę identyfikacyjną,
- kontrolę bezpośrednią (polegającą na kontroli zdrowotności roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów).

W czasie wykonywania czynności kontrolnych inspektorzy Oddziałów Granicznych PIORiN pobierają próby z kontrolowanych towarów, w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, celem przeprowadzenia badań laboratoryjnych. Wyniki kontroli granicznych rejestrowane są w systemie unijnym TRACES. W zależności od wyników granicznej kontroli fitosanitarnej

określany jest sposób postępowania z roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami, tj. zakaz ich wwozu na terytorium Polski lub nakaz przeprowadzenia zabiegu (odkażania lub oczyszczania), zniszczenia lub usunięcia z przesyłki porażonych roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, przemieszczenia roślin, roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów do miejsca przeznaczenia poza terytorium Wspólnoty.

IJHARS

Artykuły rolno-spożywcze przywożone z państw niebędących członkami Unii Europejskiej, z wyłączeniem państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, mogą być dopuszczone do obrotu w rozumieniu przepisów prawa celnego, pod warunkiem przeprowadzenia kontroli jakości handlowej przez organ Inspekcji.

Kontroli jakości handlowej w obrocie z zagranicą, podlegają:

- artykuły rolno-spożywcze przywożone z zagranicy wyszczególnione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2013 r. *w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz ich minimalnych ilości podlegających kontroli jakości handlowej*,
- importowane świeże owoce i warzywa,
- przeznaczone do wywozu poza terytorium UE świeże owoce i warzywa,
- produkty ekologiczne lub produkty w okresie konwersji.

Kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przywożonych spoza państw członkowskich Unii Europejskiej oraz spoza państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, może być dokonywana:

- a) na przejściach granicznych, których wykaz zawiera rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 kwietnia 2015 r. *w sprawie wykazu przejść granicznych, na których jest dokonywana kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych sprowadzanych z zagranicy*,
- b) w wyznaczonych oddziałach, utworzonych przez wojewódzkich inspektorów, za zgodą Głównego Inspektora JHARS

c) w Punktach Kontroli Granicznej w przypadku produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji należących do kategorii określonych w art. 47 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2017/625.

W przypadku konieczności wykonania badań laboratoryjnych artykuły mogą być za zgodą organu celnego:

- składowane w miejscu i na warunkach określonych przez organ Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, do czasu uzyskania wyników badań pobranych przez ten organ próbek, albo
- skierowane do miejsca przeznaczenia i poddane badaniom laboratoryjnym przez właściwy miejscowo organ Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,

Zadanie związane z nadzorem nad graniczną kontrolą jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych wykonuje Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Kontroli towarów importowanych z zagranicy dokonują inspektorzy wojewódzkich inspektoratów JHARS, wchodzących w skład zespolonej administracji wojewódzkiej.

Kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przeprowadzana jest na zgodność z przepisami o jakości handlowej oraz na zgodność z deklarowanymi cechami.

Kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy obejmuje co najmniej jedną z następujących czynności:

- sprawdzenie dokumentów umożliwiających identyfikację artykułu rolno-spożywczego, atestów jakościowych, wyników badań laboratoryjnych oraz innych dokumentów świadczących o jego jakości handlowej,
- sprawdzenie opakowania, oznakowania, prezentacji artykułu oraz warunków jego przechowywania i transportu,
- oględziny artykułu rolno-spożywczego (oględziny mogą obejmować sprawdzenie cech organoleptycznych),
- pobranie próbek oraz ich ocenę lub badanie laboratoryjne,
- ustalenie klasy jakości artykułu rolno – spożywczego.

W przypadku niewłaściwej jakości handlowej artykułu rolno - spożywczego przywożonego z zagranicy wojewódzki inspektor JHARS w drodze decyzji administracyjnej zakazuje wprowadzenia tego artykułu do obrotu.

Za czynności przeprowadzone w ramach kontroli granicznej jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych – w wyniku której stwierdzono, że artykuły rolno-spożywcze nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości handlowej wynikającym z przepisów o jakości handlowej lub wymaganiom dodatkowym zadeklarowanym przez producenta, pobierane są opłaty, zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1) ustawy *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*.

Metody i zakres kontroli świeżych owoców i warzyw objętych wymaganiami norm handlowych UE na etapie importu i eksportu reguluje rozporządzenie *delegowane Komisji (UE) 2023/2429 z dnia 17 sierpnia 2023 r. uzupełniające rozporządzenie parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do norm handlowych dotyczących sektora owoców i warzyw, niektórych przetworów owocowych i warzywnych oraz sektora bananów oraz uchylające rozporządzenie komisji (WE) nr 1666/1999 oraz rozporządzenia wykonawcze Komisji (WE) nr 543/2011 i 1333/2011*.

XII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ

IW

Na podstawie stosownych aktów prawnych lub zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej organy urzędowej kontroli żywności i pasz w Polsce opracowują i koordynują przygotowanie następujących raportów:

1. Sprawozdanie dotyczące wdrażania planu urzędowej kontroli pasz (art. 43 ustawy o paszach);
2. Wynikających z wymagań określonych w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2020/2002;
3. Przedkładanie założeń krajowych planów kontroli do EFSA (Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności) i Komisji Europejskiej do 31 marca każdego roku na dany rok
4. Raportowanie wyników planów kontroli do EFSA i KE do 30 czerwca każdego roku za rok poprzedni
5. Inne raporty lub dane na prośbę Komisji Europejskiej zostaną opracowane i przesłane zgodnie z wytycznymi Komisji.

PIS

Na podstawie stosownych aktów prawnych lub zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej organy urzędowej kontroli żywności i pasz w Polsce opracowują i koordynują przygotowanie następujących raportów:

1. Raport kwartalny z realizacji rozporządzenia Komisji (WE) nr 284/2011 ustanawiającego specjalne warunki i szczegółowe procedury dotyczące przywozu przyborów kuchennych z tworzyw poliamidowych i melaminowych pochodzących lub wysłanych z Chińskiej Republiki Ludowej i Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong;
2. Raport kwartalny z realizacji Decyzji wykonawczej Komisji z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie środków nadzwyczajnych w odniesieniu do niedozwolonego genetycznie zmodyfikowanego ryżu w produktach z ryżu pochodzących z Chin i uchylająca decyzję 2008/289/WE;
3. Raport dotyczący badań w kierunku wykrywania napromieniania żywności promieniowaniem jonizującym za dany rok oraz ilości i rodzaju żywności napromienionej w zatwierdzonych jednostkach w kraju;
4. Roczny raport z monitoringu i urzędowej kontroli pozostałości pestycydów i zanieczyszczeń w żywności.

PIORIN

PIORIN sporządza roczne sprawozdania z realizacji zadań. Sprawozdanie to obejmuje m.in. informacje na temat stanu fitosanitarnego kraju, wyników nadzoru nad obrotem towarami pochodzenia roślinnego, wydawanych dokumentów fitosanitarnych, wyników kontroli prawidłowości stosowania i wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, analiz prób pobranych do badań na obecność pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych, analiz próbek środków ochrony roślin w zakresie składu i właściwości fizykochemicznych, analiz prób roślin, produktów roślinnych i przedmiotów pod kątem obecności organizmów szkodliwych dla roślin, oraz analiz prób materiału siewnego i materiału roślinnego pod kątem występowania modyfikacji genetycznych.

IJHARS

Na podstawie stosownych aktów prawnych lub zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej organy urzędowej kontroli żywności i pasz w Polsce opracowują i koordynują przygotowanie następujących raportów:

1. Informacje przekazywane za pośrednictwem MRiRW o ośrodkach certyfikacji chmielu i produktów chmielowych albo wyznaczonych jako ośrodki certyfikacji wojewódzkich inspektoratach jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych i nadanych im numerach identyfikacji.
2. Raporty dotyczące chmielu w zakresie: dostaw chmielu ze zbiorów w danym roku, ceny 1 kg chmielu uzyskaną przy sprzedaży chmielu, ilości chmielu niesprzedanego ze zbiorów w danym roku, zawartości alfa-kwasów w chmielu skupowanym od producentów chmielu, powierzchni upraw chmielu, z których dokonano zbioru w danym roku, powierzchni upraw chmielu nowo założonych w danym roku, liczby producentów chmielu.
3. Raporty o liczbie i wynikach przeprowadzonych w roku kalendarzowym kontroli chmielu i produktów chmielowych pochodzących z importu.
4. Raporty dotyczące świeżych owoców i warzyw w zakresie: liczby i ilości skontrolowanych partii, liczby i ilości partii niezgodnych, rodzaju niezgodności, zasad działania systemu kontroli świeżych warzyw i owoców na rynku wewnętrznym i w obrocie z zagranicą.

5. Raporty dotyczące tusz wołowych i wieprzowych w zakresie: liczby tusz wołowych uzyskanych z uboju bydła w poszczególnych klasach uformowania i otluszczenia, liczby tusz wieprzowych uzyskanych z uboju świń w poszczególnych klasach mięsności, liczby ubojni, skali klasyfikacji, liczby tusz sklasyfikowanych, liczby inspektorów przeprowadzających kontrole, liczby wizyt kontrolnych, liczby klasyfikatorów z licencją, liczby skontrolowanych klasyfikatorów, liczby prawidłowo sklasyfikowanych tusz w odniesieniu do budowy oraz pokrycia tłuszczem lub mięsności - odpowiednio, liczby i rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości w odniesieniu do określonej klasy jakości tusz, liczby skontrolowanych tusz o nieprawidłowym znakowaniu/etykietowaniu, dokładność automatycznych urządzeń klasyfikacji zgodnie z Decyzją Komisji Europejskiej.
6. Raporty przekazywane za pośrednictwem MRiRW dotyczące oliwy z oliwek w zakresie kontroli zgodności przeprowadzonych w ciągu poprzedniego roku, liczby i rodzaju wykrytych nieprawidłowości, zastosowanych sankcji.
7. Raporty dotyczące mięsa drobiowego w zakresie: ilości i wyników przebadanych próbek w zakresie zawartości wody wchłoniętej przez mięso drobiowego.
8. Roczne informacje statystyczne dotyczące produkcji ekologicznej, przekazywane do DG Eurostat za pośrednictwem MRiRW.
9. Roczne sprawozdanie z wykonania MANCP w zakresie produkcji ekologicznej i produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG, GTS.
10. Informacje o przypadkach z udziałem zanieczyszczeń niedopuszczonymi produktami lub substancjami w produkcji ekologicznej (na podstawie art. 29 ust. 9 rozporządzenia PEiR 2018/848).

XIII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ WEWNĘTRZNA

IW

Na podstawie art. 13 ust. 9 ustawy o *Inspekcji Weterynaryjnej* (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 12), Główny Lekarz Weterynarii składa corocznie (w terminie do 30 kwietnia każdego roku) Ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa, zbiorcze sprawozdanie z realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej w roku poprzednim. Sprawozdanie sporządzone zostaje na podstawie danych uzyskanych od wojewódzkich i granicznych lekarzy weterynarii, którzy, zgodnie z art. 14 ust. 2 w/w ustawy, do 30 marca każdego roku przekazują GLW informacje na temat realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej, odpowiednio, na obszarze województwa albo w terytorialnym zakresie działania granicznego lekarza weterynarii.

W ramach sprawozdania GLW przekazywane są m. in. następujące informacje:

- ogólne wiadomości na temat Inspekcji Weterynaryjnej, w tym opis struktury organizacyjnej IW, jej zadań, prawodawstwa weterynaryjnego, stanu kadr, szkoleń, itp.
- informacje na temat realizacji zadań IW w zakresie m. in. nadzoru nad ochroną zwierząt, identyfikacją i rejestracją zwierząt, humanitarną ochroną zwierząt, weterynaryjną kontrolą w handlu, bezpieczeństwem żywności pochodzenia zwierzęcego, paszami, ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego oraz weterynaryjnymi produktami leczniczymi.

PIS

W PIS celem corocznego sprawozdawania danych uzyskanych z realizacji planów pobierania próbek oraz z kontroli i nadzoru nad obiektami produkcji i obrotu żywnością jest:

- analiza stanu sanitarnego kraju (w tym dane nt. liczby inspekcji, skontrolowanych obiektów, działań administracyjnych, i in.),
- analiza danych z monitoringu i urzędowej kontroli w celu opracowania wkładów do planu pobierania próbek.

W zależności od celu sporządzania sprawozdawczości i specyfiki działania danego organu urzędowej kontroli zbierane są następujące kategorie danych:

- liczba pobranych i zbadanych próbek,
- liczba próbek zdyskwalifikowanych,
- w podziale na asortyment (środki spożywcze na grupy asortymentowe),
- w podziale na poszczególne kierunki badań,
- z uwzględnieniem celu badania (urzędowa kontrola, monitoring).

Dane te są zbierane na poziomie lokalnym, wojewódzkim i centralnym.

Na szczeblu lokalnym na podstawie uzyskanych wyników badań próbki są ewidencjonowane jako: niekwestionowane (niezdyskwalifikowane) lub kwestionowane (zdyskwalifikowane).

Na szczeblu wojewódzkim i centralnym dane są zbierane i klasyfikowane w następujący sposób: liczby wszystkich próbek zbadanych, w systemie urzędowej kontroli lub monitoringu, wg grup produktów i kierunków badań oraz analogiczne dane dla próbek zdyskwalifikowanych – nie spełniających wymagań.

Ww. dane na poziomie kraju (poziom centralny) zebrane są również wg ww. kryteriów.

W Głównym Inspektoracie Sanitarnym opracowywane jest sprawozdanie - „Stan Sanitarny Kraju”, którego elementem jest raport z działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności. Raport z działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności opracowywany jest na formularzu statystycznym – MZ-48. W GIS dokonywana jest analiza danych liczbowych. Na podstawie analizy danych liczbowych oraz sprawozdań opisowych przesłanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne corocznie opracowywany jest Stan Sanitarny Kraju.

PIORIN

PIORIN sporządza roczne sprawozdania z realizacji zadań. Sprawozdanie to obejmuje m.in. informacje na temat stanu fitosanitarnego kraju, wyników nadzoru nad obrotem towarami pochodzenia roślinnego, wydawanych dokumentów fitosanitarnych, wyników kontroli prawidłowości stosowania środków ochrony roślin, analiz prób pobranych do badań na obecność pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych, analiz prób roślin, produktów roślinnych i przedmiotów pod kątem obecności organizmów szkodliwych dla roślin, oraz analiz prób materiału siewnego i materiału roślinnego pod kątem występowania modyfikacji genetycznych.

IJHARS

IJHARS przekazuje do:

- MRiRW:
 - Sprawozdanie dotyczące kontroli zgodności procesu produkcji ze specyfikacją produktów posiadających chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne lub będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.
 - Informacje zbiorcze o wynikach kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym świeżych owoców i warzyw.
 - Informacje o wszystkich podmiotach prowadzących ubój trzody chlewnej lub bydła w Polsce, które zobligowane są do wykonywania klasyfikacji poubojowej tusz wieprzowych lub wołowych wg wspólnotowej klasyfikacji EUROP.
 - Raport roczny z kontroli znakowania produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów we współpracy z Głównym Lekarzem Weterynarii (od 2021 roku, zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystywania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów*).
- GUS:
 - Wykaz producentów ekologicznych (zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na dany rok).
 - Dane zbiorcze o powierzchni i zbiorach chmielu, odmianach, liczbie plantacji i plantatorów za dany rok (zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. *o statystyce publicznej*).
 - Dane dotyczące gospodarstw rolnych i powierzchni ekologicznych użytków rolnych, z certyfikatem i w okresie przestawiania (zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na dany rok).

IJHARS sporządza sprawozdania okresowe oraz sprawozdanie roczne z działalności, na podstawie danych liczbowych generowanych z centralnego rejestru, które wprowadzane są do systemu przez organy JHARS, podmioty upoważnione do działania w rolnictwie ekologicznym jako jednostki certyfikujące, upoważnione jednostki certyfikujące. Dane dotyczą m.in. kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych na rynku krajowym i w obrocie z zagranicą, czynności realizowanych na wniosek przedsiębiorcy, zastosowanych sankcji, wydanych decyzji, zaświadczeń, certyfikatów, świadectw jakości handlowej i innych

dokumentów wystawionych przez organy IJHARS z urzędu albo na wniosek podmiotu wpisanego do centralnego rejestru, skarg wniesionych i wniosków złożonych na działalności podmiotów wpisanych do centralnego rejestru, producentów ekologicznych, a także działalności analitycznej laboratoriów IJHARS.

XIV. SZKOLENIA

IW

Na początku każdego roku, na podstawie danych uzyskanych z terenowych jednostek Inspekcji Weterynaryjnej oraz Głównego Inspektoratu Weterynarii, podsumowywana jest działalność szkoleniowa IW za rok poprzedni.

Ponadto, pod koniec każdego roku kalendarzowego przeprowadzana jest identyfikacja potrzeb i planów szkoleniowych na rok następny. Biura merytoryczne Głównego Inspektoratu Weterynarii oraz wojewódzkie inspektoraty weterynarii zgłaszają Głównemu Lekarzowi Weterynarii zapotrzebowania, wraz z uzasadnieniem realizacji szkolenia (wojewódzkie inspektoraty weterynarii przekazują informację do GIW po wcześniejszym uzyskaniu zapotrzebowań na szkolenia z poziomu podległych im powiatowych inspektoratów weterynarii). Jednocześnie, biura merytoryczne GIW oraz jednostki poziomu regionalnego IW przekazują informację na temat planowanych do przeprowadzenia we własnym zakresie projektów szkoleniowych.

Szkolenia realizowane są sukcesywnie w ciągu roku, na podstawie zgłoszonych potrzeb oraz posiadanych środków budżetowych.

Organy urzędowej kontroli żywności w Polsce uczestniczą w programie szkoleniowym Komisji Europejskiej (DG SANTE) – „Lepsze szkolenia na rzecz bezpieczniejszej żywności” (Better Training for Safer Food). Koordynatorem programu w Polsce jest Główny Inspektorat Weterynarii i Główny Inspektorat Sanitarny. W szkoleniach organizowanych w ramach powyższego programu biorą udział pracownicy wszystkich organów urzędowej kontroli żywności, w zależności od tematyki szkoleń i kompetencji organu. W ramach programu BTSF, odbywają się i planowane są szkolenia obejmujące m.in. następujący zakres tematyczny:

- kontrole weterynaryjne i bezpieczeństwa żywności w punktach kontroli granicznej,
- ocena ryzyka dot. zdrowia zwierząt i dobrostanu środki polepszające żywność,
- higiena żywności i kontrole mięsa.

Obecnie przygotowywana jest oferta szkoleń BTSF w formie e-learningu, a pełny zakres tematyczny zostanie dopiero opublikowany.

W latach 2024-2028 Inspekcja Weterynaryjna jest beneficjentem szkoleń Programu Wieloletniego „Ochrona Zdrowia Zwierząt i Zdrowia Publicznego”, prowadzonego przez Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. W ramach w/w programu zaplanowane zostało przeprowadzenie szkoleń obejmujących swoim zakresem merytorycznym następujące zagadnienia:

- badanie pozostałości chemicznych w żywności i u zwierząt,
- krajowy program urzędowej kontroli w zakresie bezpieczeństwa pasz,
- wymagania weterynaryjne w nadzorze i produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego,
- podstawy przetwórstwa spożywczego i technologia żywności pochodzenia zwierzęcego,
- zwalczanie wybranych chorób zakaźnych przeżuwaczy i koni,
- zagrożenia mikrobiologiczne w produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego,
- pasożyty zwierząt i pasożyty w żywności pochodzenia zwierzęcego,
- choroby zakaźne drobiu podlegające obowiązkowi zwalczania oraz rejestracji,
- wymagania weterynaryjne oraz nadzór nad materiałem biologicznym,
- choroby owadów użytkowych,
- choroby zakaźne zwierząt akwakultury objęte obowiązkiem zwalczania i wymagania weterynaryjne w ochronie zdrowia,
- wybrane choroby zakaźne świń, nadzór nad hodowlą, transportem, handlem z uwzględnieniem zadań Inspekcji Weterynaryjnej,
- antybiotyki w weterynarii: nadzór nad stosowaniem i pozostałościami substancji przeciwbakteryjnych w żywności oraz opornością bakterii,
- diagnostyka epidemiologiczna z elementami epidemiologii ogólnej i wakcynologii,
- dobrostan zwierząt w chowie i hodowli z uwzględnieniem transportu zwierząt,
- szkolenia wynikające z aktualnych potrzeb związanych ze zmianami legislacyjnymi lub sytuacją epizootyczną.

PIS

Jednym z założeń mającym na celu usprawnienie funkcjonowania organów PIS jest prowadzenie sukcesywnych szkoleń pracowników w zakresie nowych metod badawczych, zmian w prawodawstwie oraz pozostałych aspektów związanych z bezpieczeństwem żywności. Szkolenia pomagają wypełnić obowiązek podnoszenia kwalifikacji personelu, jak również potrzebę ujednolicenia stosowanych metod pracy, zgodnie z wymaganiami prawa krajowego i przepisów UE.

Szkolenia kierowane są do pracowników wojewódzkich, powiatowych i granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych. Szkolenia mogą mieć charakter teoretyczny jak również praktyczny (szkolenia laboratoryjne).

Ponadto kierownicy pionów nadzorów działów/oddziałów Higieny Żywności, Żywnienia i Przedmiotów Użytku Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych podnoszą swoje

kwalifikacje na wykładach/konferencjach organizowanych przez Główny Inspektorat Sanitarny z zakresu bezpieczeństwa żywności. Ww. osoby są zobowiązane do przekazania zdobytej wiedzy pracownikom powiatowych i granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Szkolenia organizowane są głównie przez jednostki naukowo-badawcze Ministra Zdrowia oraz laboratoria referencyjne. Placówki te prowadzą m.in. badania naukowe, działalność doradczą oraz publikują materiały instruktażowe. Pracownicy WSSE, PSSE oraz GSSE, którzy uczestniczyli w naradzie (szkoleniu zewnętrznym) zobowiązani są do:

- sporządzania notatki ze szkolenia;
- zapoznania pracowników macierzystej jednostki (komórki) organizacyjnej z zasadniczymi problemami poruszonymi podczas narady (szkolenia), wskazania literatury oraz innych dokumentów zalecanych do wykorzystania w działalności służbowej.

Narady i szkolenia, o których mowa wyżej, organizowane są w zależności od potrzeb, w ramach posiadanych w danym roku środków finansowych.

Pracownicy PIS uczestniczą również w szkoleniach organizowanych w ramach programu BTSF („Better Training for Safer Food”/„Lepsze szkolenia na rzecz bezpieczniejszej żywności”) zarówno w ramach wyjazdów szkoleniowych jak i e-learningów.

PIORIN

W celu stałego podnoszenia kompetencji pracowników Inspekcji, zgodnie z rocznym programem szkoleń, w Centralnym Laboratorium GIORiN przeprowadzane są kursy szkoleniowe o charakterze teoretycznym i praktycznym, z zakresu kontroli i diagnostyki fitosanitarnej. Tematyka szkoleń odpowiada aktualnym wyzwaniom Inspekcji związanym z rozpoznawaniem zagrożeń fitosanitarnych, wdrażaniem nowych metod badawczych oraz doskonalenia stosowanych technik analitycznych, a także uwzględnia zagadnienia związane z funkcjonowaniem systemów zarządzania laboratorium. Program szkolenia obejmuje również tematykę związaną z wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem środków ochrony roślin. Programem szkoleń objęci są również nowo zatrudnieni pracownicy wszystkich działów wojewódzkich inspektoratów, którzy nabywają wiedzę i praktyczne umiejętności niezbędne do podjęcia pracy w Inspekcji.

Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa corocznie organizuje szkolenia dla pracowników wojewódzkich inspektoratów, w zakresie zagadnień kontroli fitosanitarnej oraz innych stosownych przepisów dot. zdrowia roślin. Oddzielny blok corocznych szkoleń GIORiN

obejmuje zagadnienia związane z kwestiami wprowadzania do obrotu i stosowania środków ochrony roślin. Szkolenia te z założenia mają charakter kaskadowy, tj. po odbyciu szkoleń pracownicy wojewódzkich inspektoratów przeprowadzają szkolenia w przedmiotowym zakresie dla pracowników oddziałów. Ponadto, każdy wojewódzki inspektorat posiada własny plan szkoleń dla danego województwa i przeprowadza okresowe szkolenia dla inspektorów terenowych. Plany szkoleń są przygotowywane i przechowywane przez GIORIN (szkolenia dla pracowników wojewódzkich inspektoratów) oraz przez wojewódzkie inspektoraty (dla pracowników danego inspektoratu).

Pracownicy PIORiN regularnie uczestniczą w szkoleniach organizowanych w ramach inicjatywy Better Training for Safer Food, dotyczących zdrowia roślin i kontroli urzędowych w tym zakresie.

Ze wszystkich przeprowadzonych szkoleń sporządza się dokumentację taką jak: listy uczestników, materiały szkoleniowe, protokoły z ustaleniami. Dokumentacja przekazywana jest uczestnikom, zamieszczana na stronie internetowej Inspekcji oraz dostępna jest w jednostce, która materiały przygotowała.

IJHARS

Planowanie i realizacja szkoleń w IJHARS odbywa się na podstawie procedur. Procedury dotyczą szkoleń zewnętrznych i wewnętrznych. Przeprowadzana jest analiza potrzeb szkoleniowych i ocena skuteczności szkoleń. Corocznie ustala się plan szkoleń pracowników z uwzględnieniem potrzeb i możliwości finansowych urzędu, priorytetów szkoleniowych w służbie cywilnej oraz indywidualnych programów rozwoju zawodowego pracowników.

Szkolenia przyjmują następujące formy:

- uczestnictwo w konferencjach, sympozjach krajowych i zagranicznych,
- uczestnictwo w kursach i szkoleniach różnego typu,
- wizyty studyjne, studia, praktyki.

Co roku odbywają się szkolenia branżowe organizowane dla pracowników IJHARS przez GIJHARS lub wojewódzkie inspektoraty JHARS.

Pracownicy IJHARS uczestniczą również w specjalistycznych szkoleniach zagranicznych finansowanych przez Komisję Europejską (Better Training For Safer Food).

4. PLANY AWARYJNE NA WYPADEK SYTUACJI WYJĄTKOWYCH I WZAJEMNE WSPARCIE

PUNKT KONTAKTOWY

1. Główny Inspektorat Sanitarny

ul. Targowa 65

03-729 Warszawa

tel. +48 22 34 53 300

e-mail: inspektorat@sanepid.gov.pl

2. Główny Inspektorat Weterynarii

ul. Wspólna 30

00-930 Warszawa

tel. +48 22 623 20 89

fax. +48 22 623 14 08

e-mail: wet@wetgiw.gov.pl

W Polsce został opracowany i wdrożony Plan awaryjny na podstawie analizy ryzyka wystąpienia zagrożeń dla zdrowia ludzi oraz dla środowiska związanych z produkcją i wprowadzaniem na rynek żywności pochodzenia zwierzęcego oraz żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i żywności pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym oraz pasz.

Celem planu awaryjnego jest stworzenie jednolitych metod postępowania Inspekcji Weterynaryjnej, jednostek oraz podmiotów współpracujących w przypadku wystąpienia zagrożeń związanych z produkcją i wprowadzaniem na rynek żywności i pasz.

Organ odpowiedzialny

Organem odpowiedzialnym za opracowanie i wdrożenie Planu Awaryjnego jest Główny Lekarz Weterynarii. Opracowany Plan został zaakceptowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 23 stycznia 2023 r.

Rozwiązania odnośnie rozpowszechniania i szkolenia w celu zapewnienia rzeczywistego wykonania łącznie z ćwiczeniami symulacyjnymi

Plan Awaryjny został przekazany ze szczebla centralnego na szczebel wojewódzki i powiatowy.

W latach 2022-2023 został opracowany w GIW i wdrożony „Plan awaryjny na podstawie analizy ryzyka wystąpienia zagrożeń dla zdrowia ludzi oraz dla środowiska związanych z produkcją i wprowadzaniem na rynek żywności pochodzenia zwierzęcego oraz żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i żywności pochodzenia zwierzęcego znajdującej się w rolniczym handlu detalicznym oraz pasz”. Plan w sposób szczegółowy kategoryzuje źródła oraz rodzaje zagrożeń w sektorze żywnościowym na każdym etapie (wytworzenie i wprowadzenie na rynek środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego). Określona została strategia i zasady postępowania IW na szczeblu centralnym, wojewódzkim i powiatowym po stwierdzeniu zagrożenia w żywności.

Plan określa ponadto źródła finansowania działań w ramach likwidacji zagrożenia oraz łańcuch decyzyjny.

Organ odpowiedzialny

Organem odpowiedzialnym za opracowanie i wdrożenie Operacyjnego Planu Gotowości jest Główny Lekarz Weterynarii. Opracowany Plan został oceniony i zaakceptowany przez Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rozwiązania odnośnie rozpowszechniania i szkolenia w celu zapewnienia rzeczywistego wykonania łącznie z ćwiczeniami symulacyjnymi

Operacyjny Plan Gotowości został przekazany ze szczebla centralnego na szczebel wojewódzki i powiatowy.

Niektóre choroby zakaźne zwierząt, powodują niezwykle wysokie straty zarówno wśród samych zwierząt, jak również w gospodarce prowadzonej przez człowieka. Prowadzi to do poważnych perturbacji na rynkach zbytu żywca oraz produktów pochodzenia zwierzęcego jak też w sektorze producentów i przetwórców żywności i dóbr związanych z surowcami

zwierzęcymi. Aby minimalizować straty w przypadku wystąpienia tych chorób tworzone są plany gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.

Główny Inspektorat Weterynarii posiada opracowane plany gotowości dla zwalczania następujących chorób zakaźnych zwierząt:

- pryszczycza – FMD
- klasyczny pomór świń – CSF
- afrykański pomór świń – ASF
- choroba pęcherzykowa świń – SVD
- gąbczasta encefalopatia bydła – BSE
- rzekomy pomór drobiu – Newcastle Disease
- wysoce zjadliwa grypa ptaków – Highly pathogenic avian influenza
- wirusowa posocznica krwotoczna ryb łososiowatych – VHS
- choroba niebieskiego języka (Bluetongue Disease)

Powstałe plany gotowości zostały zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zgodnie z przyjętym w Unii Europejskiej protokołem, Komisja Europejska zwróciła się o podjęcie procesu zatwierdzenia planów gotowości przez kraje członkowskie oraz kraje kandydujące. Do zatwierdzenia Komisja wybrała cztery jednostki chorobowe – pryszczycę, klasyczny pomór świń, influencję drobiu wysokiej zaraźliwości oraz rzekomy pomór drobiu.

Plany gotowości dla tych chorób, przedstawione przez Polskę, uzyskały zatwierdzenie Komisji. Decyzje zatwierdzające te plany to:

1. *Decyzja Komisji 2004/435/EC z 29 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania pryszczycy,*
2. *Decyzja Komisji 2004/431/EC z 29 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania klasycznego pomoru świń,*
3. *Decyzja Komisji 2004/402/EC z 26 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania rzekomego pomoru drobiu oraz wysoce zjadliwej grypy ptaków.*

Realizując procedury wynikające z krajowych przepisów, wszystkie dziewięć planów gotowości, za pośrednictwem wojewodów zostało przekazane do województw i powiatów, które w oparciu o nie przygotowały własne ich wersje.

W Państwowej Inspekcji Sanitarnej został opracowany i obowiązuje w przypadku wystąpienia sytuacji wyjątkowych Załącznik funkcjonalny do Planu Zarządzania Kryzysowego Ministra Zdrowia, który określa sposób oraz zasady reagowania w sytuacjach kryzysowych dotyczących m. in. bezpieczeństwa żywności (ostatnia wersja tego dokumentu pochodzi z 2022 r.).

W zakresie bezpieczeństwa żywności i żywienia brane są pod uwagę następujące informacje zgłaszane w ramach RASFF przez organy PIS szczebla powiatowego i wojewódzkiego otrzymane w trakcie sprawowania bieżącego nadzoru:

- zgłaszane przez podmioty działające na rynku spożywczym,
- skargi konsumenckie,
- inne istotne informacje uzyskane drogą telefoniczną, pocztą elektroniczną oraz inną,
- informacje napływające ze środków masowego przekazu,
- informacje przekazane przez inne kraje lub KE (poza systemem RASFF),
- informacje przekazane przez jednostki naukowe.

W przypadku ryzyka powstania sytuacji kryzysowej powoływana jest jednostka kryzysowa.

PLANY AWARYJNE DLA KWARANTANNOwych AGROFAGÓW PRIORYTETOWYCH

PUNKT KONTAKTOWY

Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa

al. Jana Pawła II 11, 00-828 Warszawa

Tel: 22 652 92 90/ 22 652 92 91

email: gi@piorin.gov.pl

Zgodnie przepisami prawa w UE w zakresie zdrowia roślin, spośród wszystkich agrofagów kwarantannowych w Unii, wyodrębnione zostały tzw. agrofagi priorytetowe, w przypadku wystąpienia których, potencjalne skutki gospodarcze, społeczne lub środowiskowe mogą być najbardziej dotkliwe. Mając na uwadze dużą szkodliwość tych agrofagów, zgodnie z art. 25 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin (...), wszystkie państwa członkowskie zostały zobligowane do

opracowania tzw. „Planów awaryjnych”, dla każdego agrofaga priorytetowego, który może zostać zawleczony i zadomowić się na terytorium danego państwa. W przepisie tym określono, że Plany powinny zawierać informacje na temat procesów decyzyjnych, procedur i protokołów, które będą stosowane w przypadku wykrycia agrofaga priorytetowego lub podejrzenia jego wystąpienia w danym państwie.

W wyniku przeprowadzonej analizy zagrożenia agrofagiem, doniesień naukowych dotyczących biologii poszczególnych agrofagów priorytetowych oraz mając na uwadze warunki ekoklimatyczne Polski, a także dostępność roślin żywicielskich, ustalono, że w Polsce potencjalnie może zadomowić się i rozprzestrzenić 15 agrofagów priorytetowych i dla tych agrofagów zostały opracowane Plany awaryjne.

Organ odpowiedzialny

W Polsce organem odpowiedzialnym za opracowywanie, przegląd i uaktualnianie Planów awaryjnych jest Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, a za ich zatwierdzanie – minister właściwy do spraw rolnictwa. Z uwagi na szeroki zakres informacji i danych które muszą być zawarte w tych dokumentach, projekty Planów awaryjnych przygotowywane są przez Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu i następnie konsultowane z Głównym Inspektoratem Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W procesie opiniowania uczestniczy także minister właściwy do spraw środowiska.

4.1 ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY I POMOC WZAJEMNA

Ustalenia odnośnie pomocy i wzajemnej współpracy pomiędzy inspekcjami

Współpraca w ramach systemu RASFF Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Służby Celnej podległej Ministrowi Finansów oraz innych organów w ramach ich kompetencji.

Współpraca w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF) polega na wzajemnym powiadamianiu o niebezpiecznej żywności, w tym żywności pochodzenia zwierzęcego, paszach oraz materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Współpraca polega na szybkiej i skutecznej wymianie informacji o przypadkach stwierdzenia obecności czynnika stanowiącego zagrożenie dla zdrowia ludzi, ocenie powiadomień, wymianie informacji.

Zgodnie z art. 85 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448) - Główny Inspektor Sanitarny:

- prowadzi krajowy punkt kontaktowy (KPK) systemu RASFF,
- jest odpowiedzialny za funkcjonowanie KPK,
- powiadamia Komisję Europejską o stwierdzonych przypadkach niebezpiecznej żywności i paszach.

Celem funkcjonowania ww. systemu jest umożliwienie szybkiej wymiany informacji pomiędzy Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej, wyeliminowanie na całym terytorium UE ryzyka związanego z żywnością lub paszą wykrytego przez jedno z Państw Członkowskich oraz osiągnięcie wysokiego jednolitego poziomu bezpieczeństwa żywności na terytorium całej UE.

W Głównym Inspektoracie Weterynarii został powołany Podpunkt Krajowego Punktu Kontaktowego, który przesyła do KPK informacje o niebezpiecznych produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego i paszach.

Główny Inspektor Sanitarny powołał Zespół ds. Oceny Ryzyka składający się z ekspertów naukowych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH - PIB, który przygotowuje oceny ryzyka na potrzeby spraw prowadzonych przez KPK.

Zasady wymiany informacji pomiędzy organami urzędowej kontroli na poziomie centralnym w Polsce na potrzeby sieci powiadamiania i współpracy (w skład której wchodzi system RASFF) zostały określone w *Wytycznych dotyczących działania sieci powiadamiania i współpracy w Polsce* z grudnia 2022 roku.

Ustalenia odnośnie pomocy i wzajemnej współpracy pomiędzy inspekcjami

Inspekcje	IW	PIS	PIORiN	IJHARS
IW	_____	1,2,3,5,12	5,12	1,5,6,12,14
PIS	1,2,3,5,12	_____	2,4,5,12	1,2,5,12
PIORiN	5,12	2,4,5,12	_____	5,7,12,15
IJHARS	1,5,6,12,14	1,2,5,12	5,7,12,15	_____
Inne	1	4,10	4,8,9	1,11,13,16

1. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych (Dz.U. Nr 2021 poz. 2250); (IW, PIS, IJHARS, inne)*
2. *Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448);*
3. *Porozumienie ramowe z dnia 16 października 2018 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym i Głównym Lekarzem Weterynarii o współdziałaniu i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej; (PIS, IW)*
4. *Porozumienie z dnia 22 grudnia 2020 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego; (PIS, PIORIN, inne)*

5. Porozumienie z dnia 10 kwietnia 2019 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Lekarzem Weterynarii, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w sprawie współdziałania i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, organów Inspekcji Weterynaryjnej, organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz organów Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w zakresie kontroli urzędowych zwierząt i towarów wprowadzanych na terytorium Unii Europejskiej; **(IW, PIS, PIORIN, IJHARS)**
6. Porozumienie z dnia 13 lutego 2020 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Głównym Lekarzem Weterynarii - Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów (art. 9 - współpraca Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Głównego Lekarza Weterynarii oraz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) – od 1 stycznia 2020 r. **(IW, IJHARS)**
7. Porozumienie z dnia 10 czerwca 2019 r. między Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w sprawie szczegółowego sposobu współdziałania przy przeprowadzaniu czynności kontrolnych,
w tym zakresu oraz sposobu i terminów przekazywania organom IJHARS informacji lub danych niezbędnych do prawidłowego sprawowania przez tę Inspekcję nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nadzoru nad produkcją ekologiczną **(PIORIN, IJHARS)**
8. Porozumienie z dnia 18.08.2014 r. o współdziałaniu KAS i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w celu zapewnienia efektywnego i skutecznego wykonywania zadań w zakresie egzekwowania ograniczeń dotyczących wprowadzanych bezpośrednio z państw trzecich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roślin, produktów roślinnych i przedmiotów;
Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa i Szefem Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 20 marca 2018 r. w sprawie współdziałania w zakresie nadzoru nad przemieszczaniem i wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin; **(PIORIN, inne)**
9. Porozumienie z dnia 23.08.2004 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Głównym Inspektorem Transportu Drogowego; **(PIORIN, inne)**

10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 marca 2017 r. w sprawie współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z organami celnymi w zakresie granicznych kontroli sanitarnych. **(PIS, inne)**

11. Porozumienie z dnia 29 sierpnia 2016 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Transportu Drogowego a Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych **(IJHARS, inne)**

12. Porozumienie z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie zawarcia współpracy oraz zasad jej realizacji w zakresie zwalczania nielegalnych praktyk rynkowych; Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Głównym Inspektorem Sanitarnym oraz Głównym Lekarzem Weterynarii **(IW, PIS, PIORIN, IJHARS)**

13. Porozumienie z dnia 23 stycznia 2023 r. w sprawie zasad współpracy dotyczącej zwalczania nielegalnych praktyk rynkowych; Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Komendantem Głównym Policji **(IJHARS, inne)**

14. Współpraca Głównego Inspektora Weterynaryjnego i Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (sprawowanie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną w zakresie pasz) **(IW, IJHARS)**

15. Współpraca Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych na podstawie art. 12 ustawy z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej **(PIORIN, IJHARS)**

16. Porozumienie z 13 marca 2024 roku w sprawie zasad współpracy w zakresie korzystania z Platformy Koordynacji i Wymiany Danych - Single Window. Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Wojewódzkimi Inspektorami Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Szefem Krajowej Administracji Skarbowej **(IJHARS, inne)**

Współpraca Służby Celnej i Inspekcji Weterynaryjnej

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 3 lipca 2006 r. pomiędzy Ministrem Finansów a Głównym Lekarzem Weterynarii

Zakres współpracy: Współpraca przy kontroli w wywozie produktów pochodzenia zwierzęcego z Rzeczypospolitej Polskiej do Federacji Rosyjskiej.

Współpraca Inspekcji Weterynaryjnej z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – wymienione jako pkt 14

Podstawa prawna: Art. 11 ustawy z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

Zakres współpracy: Współpraca Głównego Lekarza Weterynarii i Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przy sprawowaniu nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną w zakresie pasz.

Współpraca Państwowej Inspekcji Sanitarnej z Inspekcją Weterynaryjną – wymienione jako pkt 3

Podstawa prawna: Porozumienie ramowe z dnia 16 października 2018 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym i Głównym Lekarzem Weterynarii o współdziałaniu i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej

Zakres współpracy: Porozumienie zacieśnia współpracę organów obu Inspekcji na wszystkich szczeblach ich struktury organizacyjnej oraz doszczegóławia podział kompetencji pomiędzy Inspekcjami. Obejmuje przede wszystkim nadzór nad produkowaną i wprowadzaną do obrotu żywnością, również eksportowaną i przywożoną na terytorium Unii Europejskiej. Porozumienie obejmuje także zwalczanie chorób odzwierzęcych, nadzór nad paszami i zagospodarowaniem ubocznych produktów zwierzęcych

Współpraca Państwowej Inspekcji Sanitarnej z Inspekcją Weterynaryjną – wymienione jako pkt 5

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 10 kwietnia 2019 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Lekarzem Weterynarii, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w sprawie współdziałania i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, organów Inspekcji Weterynaryjnej, organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz organów Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w zakresie kontroli urzędowych zwierząt i towarów wprowadzanych na terytorium Unii Europejskiej

Zakres współpracy: Współdziałanie i współpraca organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, organów Inspekcji Weterynaryjnej, organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i

Nasiennictwa oraz organów Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przy przeprowadzaniu w punktach kontroli granicznej (border control points – BCPs), kontroli urzędowych zwierząt i towarów, o których mowa w art. 47 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625.

PIORIN

Współpraca Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa z organami celnymi

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 18.08.2014 r. o współdziałaniu KAS i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa; Porozumienie z dnia 20 marca 2018 r. o współpracy KAS i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Zakres współpracy: Pierwsze porozumienie ma na celu zapewnienie efektywnego i skutecznego wykonywania zadań w zakresie egzekwowania ograniczeń dotyczących wprowadzanych bezpośrednio z państw trzecich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roślin, produktów roślinnych i przedmiotów. Na mocy porozumienia z dnia 20 marca 2018 r. PIORiN współpracuje z KAS w zakresie nadzoru nad przemieszczaniem i wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin w celu zapewnienia efektywnego i skutecznego nadzoru nad tymi działaniami oraz w celu zapobiegania nielegalnemu przywozowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tych towarów. Przedmiotem porozumienia jest określenie ram współpracy obydwu instytucji w zakresie kontroli granicznej środków ochrony roślin, działań podejmowanych w przypadku przywozu nielegalnych, w tym podrobionych środków ochrony roślin z państw trzecich. Przewidziano, że współpraca w ramach przedmiotowego porozumienia obejmuje wzajemną pomoc przy wykonywaniu czynności kontrolnych, wymianę informacji i doświadczeń dotyczących przywozu środków ochrony roślin z państw trzecich, w tym nielegalnych produktów oraz dbanie o jednolitą interpretację przepisów prawa krajowego i wspólnotowego, a także organizowanie wspólnych szkoleń.

Współpraca Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – wymienione jako pkt 15

Podstawa prawna: Art. 12 ustawy z dnia 23 czerwca 2023 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

Zakres współpracy: Współdziałanie Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przy

przeprowadzaniu czynności kontrolnych, w tym określenie szczegółowego zakresu oraz sposobu i terminów przekazywania organom IJHARS informacji lub danych niezbędnych do prawidłowego sprawowania przez tę Inspekcję nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nadzoru nad produkcją ekologiczną, reguluje zakres przekazywanych informacji w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości związanych ze stosowaniem środków ochrony roślin.

Współpraca Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa z Inspekcją Transportu Drogowego – wymienione jako pkt 9

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 23.08.2004 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Głównym Inspektorem Transportu Drogowego.

Zakres współpracy: współdziałanie Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Transportu Drogowego w zakresie kontroli urzędowych realizowanych przez PIORiN.

Współpraca Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych z Instytutem Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 5 kwietnia 2013 r. pomiędzy Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Instytutem Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego

Zakres współpracy: Organizacja i przeprowadzanie szkoleń w zakresie klasyfikacji tusz wieprzowych dla inspektorów przeprowadzających kontrole oraz kandydatów na rzeczoznawców (klasyfikatorów). Udział w egzaminach kwalifikacyjnych dla rzeczoznawców w zakresie klasyfikacji tusz wieprzowych. Zapewnienie niezbędnego sprzętu (choirometrów) do przeprowadzenia ćwiczeń praktycznych na szkoleniach oraz części praktycznej egzaminu.

Współpraca Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Prezesem Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 27 stycznia 2016 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych a Prezesem Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego

Zakres współpracy: w sprawie zasad współpracy IJHARS i Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego.

Współpraca Głównego Inspektora Transportu Drogowego i Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – wymienione w pkt 11

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 29 sierpnia 2016 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Transportu Drogowego a Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Zakres współpracy: przy wykonywaniu kontroli w zakresie warunków transportu artykułów rolno-spożywczych oraz jakości handlowej przewożonych artykułów rolno-spożywczych

Współpraca Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Głównego Lekarza Weterynarii – wymienione jako pkt 6

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 13 lutego 2020 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Głównym Lekarzem Weterynarii

Zakres współpracy: w zakresie sporządzania dokumentów dotyczących kontroli podmiotów wprowadzających na rynek żywność lub pasze oznakowane jako wolne od GMO.

Współpraca Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych z organami celnymi

Podstawa prawna: Porozumienie z 13 marca 2024 roku w sprawie zasad współpracy w zakresie korzystania z Platformy Koordynacji i Wymiany Danych - Single Window. Porozumienie pomiędzy Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Wojewódzkimi Inspektorami Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Szefem Krajowej Administracji Skarbowej

Zakres współpracy: zapewnienie efektywnego i skutecznego współdziałania Stron w zakresie elektronicznej obsługi zgłoszeń do kontroli w obrocie towarowym z zagranicą, koordynacji kontroli oraz awizowania przywozu na obszar celny Unii Europejskiej towaru, który podlega obowiązkowi kontroli przeprowadzanej przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Ponadto Punkt kontaktowy ds. oszustw żywnościowych, zlokalizowany w Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, ma za zadanie m.in. współpracę administracyjną oraz wymianę informacji z innymi państwami członkowskimi UE za pośrednictwem systemu iRASFF w zakresie wykrywania i zwalczania oszustw żywnościowych o charakterze transgranicznym.

5. USTALENIA DOTYCZĄCE AUDYTÓW WŁAŚCIWYCH ORGANÓW

IW

Audyty kontroli urzędowych, o których mowa w art. 6 ust.1 rozporządzenia (UE) 2017/625 realizowane są przez szczebel centralny i wojewódzki IW. Opis systemu audytów i sposób ich przeprowadzania został określony w Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpr.0200.1.14.2020 z dnia 16 czerwca 2020 r. w sprawie audytu wewnętrznego kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych realizowanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej.

Kontrole urzędowe, które w myśl rozporządzenia podlegają audytowi wykonuje 329 jednostek IW, a mianowicie 16 wojewódzkich inspektoratów weterynarii, 305 powiatowych inspektoratów weterynarii oraz 8 granicznych inspektoratów weterynarii, w zakresach kompetencji właściwych organów określonych w ustawie o Inspekcji Weterynaryjnej.

Zgodnie z ww. instrukcją GLW Pełnomocnik GLW ds. Audytu IW opracowuje założenia ogólne i szczegółowe do rocznego programu audytów IW na dany rok dla komórek audytowych GIW i WIW, w których określa tematy audytu. Na podstawie powyższych założeń Zespół ds. Audytu w BK GIW opracowuje projekt rocznego programu audytów GIW, natomiast każdy z pełnomocników WLW ds. audytu IW opracowuje projekt rocznego programu audytów WIW, wskazując w nim jednostki wytypowane do audytu z danego tematu. W oparciu o projekty rocznego programu audytów GIW i WIW Pełnomocnik GLW ds. Audytu IW sporządza roczny program audytów IW i przekazuje go Głównemu Lekarzowi Weterynarii do zatwierdzenia. Roczny program audytów IW uwzględnia także audyty sprawdzające, zaplanowane na dany rok kalendarzowy. Możliwe jest aneksowanie rocznego programu audytu IW, na wniosek Pełnomocnika GLW ds. Audytu IW lub wojewódzkiego lekarza weterynarii, po akceptacji i zatwierdzeniu przez GLW.

Audytem objęte jest 20% jednostek w każdym badanym zakresie.

Plan każdego audytu w danej jednostce, zawierający opis i harmonogram działań wykonywanych w miejscu przeprowadzania audytu oraz ustalenia organizacyjne związane z audytem, jest sporządzany przez audytora wiodącego, zatwierdzany przez pełnomocnika i przekazywany kierownikowi jednostki audytowanej.

Raportowanie przebiega dwustopniowo: Audytor wiodący przygotowuje projekt raportu z audytu na podstawie dokumentów roboczych. Projekt raportu z audytu jest przekazywany kierownikowi jednostki audytowanej w celu ewentualnego wniesienia uwag. Audytor wiodący sporządza i podpisuje raport z audytu po rozpatrzeniu uwag kierownika jednostki audytowanej. Raport z audytu zawiera min.: cel i zakres audytu, zastosowane kryteria, ustalenia i wnioski z audytu oraz rekomendacje. Wraz z raportem kierownikowi jednostki audytowanej przekazywane są karty działań i potwierdzenia realizacji.

Działania poaudytowe mogą mieć formę audytu sprawdzającego, prowadzonego w trybie ww. instrukcji GLW lub oceny dokumentacji, z której sporządzana jest notatka informacyjna z ustaleń poczynionych w trakcie czynności sprawdzających.

Nadzór nad realizacją audytów przez szczebel wojewódzki IW jest prowadzony przez Biuro Kontroli GIW poprzez kontrole dokumentacji przesyłanej przez pełnomocników WLW ds. audytu IW do GIW (projekty i wnioski o aneksowanie rocznego programu audytów WIW, raporty z audytu) oraz w trakcie narad roboczo – szkoleniowych z audytorami z WIW. Raporty z tych audytów są przekazywane do Zespołu ds. Audytu w BK i analizowane w celu monitorowania realizacji rocznego programu audytów IW, dla potrzeb rocznego przeglądu audytów (informacja zbiorcza dla GLW zawierająca roczne podsumowanie wniosków z przeprowadzonych audytów) oraz w celach sprawozdawczo-analitycznych.

Audyty kontroli urzędowych przeprowadzają audytorzy IW, zatrudnieni w następujących komórkach organizacyjnych:

- 1) Zespole ds. Audytu Biura Kontroli GIW,
- 2) zespole lub na samodzielnym stanowisku ds. audytu kontroli urzędowych w WIW.

Audytorzy IW mogą korzystać z pomocy technicznej inspektorów z poszczególnych komórek organizacyjnych jednostek audytujących (tzw. eksperci techniczni).

PIS

Działania audytowe w PIS prowadzone są na wszystkich poziomach:

- Główny Inspektorat Sanitarny – audytuje działalność Wojewódzkich Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych oraz Granicznych Stacji Sanitarno–Epidemiologicznych;
- Wojewódzkie Stacje Sanitarno–Epidemiologiczne audytują działalność Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych.

Program audytów wewnętrznych w Państwowej Inspekcji Sanitarnej planowany i realizowany jest przez Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych.

Główny Inspektor Sanitarny opracowuje zbiorczy plan audytów wewnętrznych dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej we współpracy z Państwowymi Wojewódzkimi Inspektorami Sanitarnymi. Planowanie audytów odbywa się zgodnie z Procedurą Planowania Audytów Wewnętrznych w oparciu o analizę ryzyka.

Audyty wewnętrzne w Państwowej Inspekcji Sanitarnej są przeprowadzane zgodnie z obowiązującą **„Instrukcją przeprowadzania audytu wewnętrznego dotyczącą stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2017/625 z dnia 15 marca 2017r.”**.

Audyty wewnętrzne przeprowadzają przeszkoleni, kompetentni pracownicy PIS, którzy zostali powołani do Zespołu Audytorów Wewnętrznych w poszczególnych jednostkach PIS. Lista audytorów wewnętrznych jest zatwierdzana przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

W określonych w Instrukcji terminie sporządzany jest projekt raportu z audytu. Raport z audytu przekazywany jest jednostce audytowanej. Informacja zbiorcza zawierająca roczne podsumowanie wniosków z przeprowadzonych audytów jest przekazywana do Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Ustalenia końcowe audytu mogą zawierać zalecenia. W takim przypadku do jednostki audytowanej wraz z raportem końcowym przekazywana jest karta działań.

Skuteczność działań naprawczych weryfikowana jest na podstawie dokumentacji przekazanej przez jednostkę audytowaną. W trakcie kolejnego audytu uwzględniane są wyniki poprzednich audytów, w tym realizacja i skuteczność działań naprawczych. W przypadku niezgodności stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia konsumentów, sposób przeprowadzenia działań naprawczych oraz ich skuteczność weryfikowana jest w trakcie audytu dodatkowego przeprowadzanego w terminie wyznaczonym przez audytora wiodącego.

PIORIN

Audyt kontroli urzędowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2017/625 (wcześniej w art. 4 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 882/2004) realizowany jest przez szczebel centralny (GIORiN) i wojewódzki (WIORiN). Główny Inspektor kontroluje pracę wojewódzkich inspektoratów (WIORiN) zgodnie z zasadami określonym w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r.

o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. Nr 185, poz. 192) oraz Zarządzenia Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa Nr 2/2017 z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu kontroli pracy WIORiN. Zgodnie z ww. Zarządzeniem roczny plan kontroli pracy inspektoratów wojewódzkich opracowywany jest przez stanowisko ds. kontroli w uzgodnieniu z dyrektorami biur merytorycznych i zatwierdzany przez Głównego Inspektora.

Kontrole pracy wojewódzkich inspektoratów realizują pracownicy Głównego Inspektoratu będący pracownikami:

- 1) zatrudnionymi na samodzielnym stanowisku ds. kontroli,
- 2) Centralnego Laboratorium – w zakresie diagnostyki laboratoryjnej,
- 3) biur merytorycznych (nadzór fitosanitarny, ochrona roślin, nadzór nasienny).

Z kolei wojewódzcy inspektorzy opracowują i zgodnie z wewnętrznymi procedurami realizują kontrole pracy podległych im oddziałów i oddziałów granicznych. Kontrole te realizowane są przez pracowników działów merytorycznych WIORiN, zgodnie z zakresem sprawowanego nadzoru. Sposób realizacji i dokumentowania kontroli wewnętrznych przez pracowników wojewódzkich inspektoratów podlega ocenie ze strony Głównego Inspektora w trakcie zarządzanych przez niego kontroli.

IJHARS

W Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno- Spożywczych funkcjonuje certyfikowany system zarządzania jakością, który jest oparty na wymaganiach międzynarodowej normy PN-EN ISO 9001:2015. W związku z tym w IJHARS istnieje system audytów wewnętrznych i zewnętrznych, który umożliwia prowadzenie monitorowania i oceny skuteczności procesów. Poprzez te działania oceniana jest skuteczność całego systemu zarządzania jakością wobec zaplanowanych wymagań.

Audyty wewnętrzne są przeprowadzane na poziomie Głównego Inspektoratu i poszczególnych wojewódzkich inspektoratów JHARS. Dodatkowo planowane są wewnętrzne audyty krzyżowe, przeprowadzane w wybranych jednostkach IJHARS na zgodność z wymaganiami normy, Rozporządzenia (WE) nr 2017/625, oraz wewnętrznymi procedurami. Krzyżowe audyty wewnętrzne i audyty wewnętrzne są przeprowadzane przez pracowników IJHARS mających niezbędne kwalifikacje w zakresie znajomości wymagań normy PN-EN ISO 9001:2015, prowadzenia audytów, Rozporządzenia WE nr 2017/625 oraz innych obowiązujących przepisów prawa, a także znajomości funkcjonowania Inspekcji. Audytorzy

krzyżowych audytów wewnętrznych są powoływani przez Głównego Inspektora JHARS, zaś audytorzy audytów wewnętrznych przez właściwe Kierownictwo Inspekcji. Częstotliwość wewnętrznych audytów, ich przedmiot i zakres są ustalane z uwzględnieniem wyników poprzednich audytów, statusu, ważności poszczególnych procesów i obszarów działań przy realizacji celów i zadań. Przyjęto zasadę, że wewnętrzne audyty krzyżowe są planowane w cyklu 5-letnim, zaś pozostałe audyty wewnętrzne w cyklu rocznym.

Program krzyżowych audytów wewnętrznych jest zatwierdzany przez Głównego Inspektora JHARS zaś Program wewnętrznych audytów jest zatwierdzany przez właściwe Kierownictwo Inspekcji. Prowadzenie i realizacja audytów wewnętrznych następuje na podstawie wewnętrznej procedury. W uzasadnionych przypadkach na wniosek Kierownictwa są wykonywane audyty pozaplanowe. Wyniki krzyżowych audytów wewnętrznych zatwierdza Główny Inspektor JHARS. Raporty z pozostałych audytów wewnętrznych są zatwierdzane przez właściwe Kierownictwo Inspekcji. Stwierdzone niezgodności są dokumentowane w kartach niezgodności i przekazywane do właściwych komórek organizacyjnych Inspekcji. Wykryte niezgodności poddawane są analizie przyczyn ich powstania. Następnie przedstawiane są propozycje podjęcia działań korygujących wraz z terminem ich wykonania i osobą odpowiedzialną za wykonanie tych działań. Wdrażane są działania, które będą w stanie wyeliminować problem i zapobiec jego ponownemu wystąpieniu w przyszłości. W trakcie audytów, audytorzy, poza niezgodnościami, mogą również zidentyfikować inne obszary do doskonalenia w postaci obserwacji. One również są podstawą do ulepszania funkcjonowania poszczególnych procesów. Wszystkie działania poaudytowe prowadzą do doskonalenia funkcjonowania Inspekcji, a zarazem jakości wykonywania ustawowych zadań.

Kierownicy komórek organizacyjnych, liderzy procesów monitorują rezultaty wdrażanych działań doskonalących. Po upływie określonego czasu oceniana jest terminowość i skuteczność wdrożonych działań. Status działań korygujących i pozostałych doskonalących jest przedmiotem analiz Kierownictwa Inspekcji.

6. ŚRODKI W CELU STOSOWANIA SIĘ DO WYMOGÓW OPERACYJNYCH ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 2017/625 ORAZ ZAPEWNIENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA SŁUŻB

Organy urzędowej kontroli żywności dysponują odpowiednio wykwalifikowanym, doświadczonym i przeszkolonym personelem w celu prawidłowego przeprowadzania czynności kontrolnych.

W prawie polskim istnieją gwarancje niezależności organów administracji publicznej od podmiotów prywatnych. Brakowi obiektywizmu w działaniu organów administracji publicznej zapobiega stosowanie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2023 poz. 775). Zgodnie z art. 24 Kodeksu postępowania administracyjnego pracownik organu administracji publicznej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie:

- 1) w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki,
- 2) swego małżonka oraz krewnych i powinowatych do drugiego stopnia,
- 3) osoby związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,
- 4) w której był świadkiem lub biegłym albo był lub jest przedstawicielem jednej ze stron, albo w której przedstawicielem strony jest jedna z osób wymienionych w pkt 2 i 3,
- 5) w której brał udział w niższej instancji w wydaniu zaskarżonej decyzji,
- 6) z powodu której wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karne,
- 7) w której jedną ze stron jest osoba pozostająca wobec niego w stosunku nadrzędności służbowej.

Bezpośredni przełożony pracownika jest obowiązany na jego żądanie lub na żądanie strony albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu również wtedy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności nie wymienionych powyżej, które jednak mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności pracownika. Ponadto zgodnie z art. 25 Kodeksu postępowania administracyjnego organ administracji publicznej podlega wyłączeniu od załatwienia sprawy dotyczącej interesów majątkowych:

1) jego kierownika lub osób pozostających z tym kierownikiem w stosunku małżeństwa oraz pokrewieństwa i powinowactwa do drugiego stopnia oraz osoby związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,

2) osoby zajmującej stanowisko kierownicze w organie bezpośrednio wyższego stopnia lub osób pozostających z nim w stosunkach określonych w pkt 1.

6.1 Brak konfliktu interesów wśród personelu

Należy wskazać, iż pracownicy organów urzędowej kontroli należą do korpusu służby cywilnej, który w świetle Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 2024, poz. 409) jest ciałem powołanym w celu zapewnienia zawodowego, rzetelnego, bezstronnego i politycznie neutralnego wykonywania zadań państwa, w urzędach administracji rządowej.

Zgodnie z art. 79 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 409), w urzędzie nie może powstać stosunek podległości służbowej między małżonkami oraz osobami pozostającymi ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz w stosunku przysposobienia, opieki i kurateli. Natomiast w myśl art. 80 wskazanej ustawy członek korpusu służby cywilnej oraz pracownik służby cywilnej zajmujący wyższe stanowisko w służbie cywilnej nie mogą podejmować dodatkowego zatrudnienia bez pisemnej zgody dyrektora generalnego urzędu ani wykonywać czynności lub zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy lub podważających zaufanie do służby cywilnej. Urzędnik służby cywilnej nie może podejmować zajęć zarobkowych bez pisemnej zgody dyrektora generalnego urzędu.

6.1.1. Brak konfliktu interesów w zakresie wyznaczania lekarzy weterynarii przez powiatowego lekarza weterynarii do wykonywania niektórych ustawowych zadań Inspekcji Weterynaryjnej

W myśl art. 16 ust. 2 ww. ustawy wyznaczenie lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspekcji do wykonywania czynności urzędowych następuje w drodze decyzji administracyjnej.

W związku z powyższym powiatowy lekarz weterynarii dokonując wyznaczenia musi z urzędu przestrzegać regulacji art. 24 § 1 oraz art. 25 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego. W takim przypadku organ Inspekcji Weterynaryjnej traci z mocy prawa zdolność do prowadzenia postępowania w danej sprawie, a wyłączenie to powoduje przekazanie kompetencji do załatwienia danej sprawy organowi wyższego stopnia nad organem

załatwiający sprawę. Organ wyższego stopnia może do załatwienia sprawy wyznaczyć inny podległy sobie organ. Przepis ten ma jednak charakter incydentalny i nie może prowadzić do stałego przeniesienia kompetencji na wojewódzkiego lekarza weterynarii lub wskazanego przez niego innego powiatowego lekarza weterynarii.

6.2 Przejrzystość i poufność

Przejrzystość:

Zgodnie z art. 13a ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 416) pracownicy PIS, bez zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego, nie mogą:

- 1) prowadzić działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. 2024, poz. 236), a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności;
- 2) wykonywać dodatkowych zajęć zarobkowych.

Prowadzenie działalności gospodarczej, zarządzanie taką działalnością lub bycie przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności albo wykonywanie dodatkowych zajęć zarobkowych nie może pozostawać w sprzeczności z obowiązkami pracownika lub wywoływać podejrzenia o jego stronniczość lub interesowność.

Poufność:

Zgodnie z art. 29a ww. ustawy oraz art. 76 ust. 2 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r., poz. 1448), przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli informacje, dokumenty i inne dane stanowiące tajemnicę kontrolowanego są objęte tajemnicą służbową i nie mogą być przekazywane innym organom ani ujawniane, jeżeli nie jest to konieczne ze względu na ochronę życia lub zdrowia człowieka, z wyłączeniem żądania sądu lub prokuratora w związku z toczącym się postępowaniem.

W myśl art. 19 ust. 5 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej informacje, dokumenty oraz inne dane, w szczególności w zakresie stosowanej przez kontrolowanego technologii, uzyskane podczas kontroli, nie mogą być przekazywane ani ujawniane innym organom, chyba, że stanowią dowód popełnienia czynu zabronionego przez ustawę.

6.3. Kontrole podległych jednostek w celu sprawdzenia skuteczności działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności

IW

Działania kontrolne podległych jednostek prowadzone są na wszystkich poziomach na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (t.j. Dz. U. 2020 poz. 224);
- 2) ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 12);
- 3) „Standardy kontroli w administracji rządowej” z dnia 31 sierpnia 2017 r., wydane przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Ponadto szczegółowe wytyczne w zakresie kontroli wymagań posterunków weterynaryjnej kontroli granicznej zostały określone w Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbip.600-13/12(1) z dnia 12 października 2012 r. w sprawie sposobu oceny funkcjonowania posterunków weterynaryjnej kontroli granicznej oraz ich dostosowania do wymagań określonych w prawie Unii Europejskiej.

Kontrole wewnętrzne w IW, zwane dalej kontrolami w administracji rządowej są przeprowadzane zgodnie z kompetencją organów IW, a mianowicie:

- Główny Lekarz Weterynarii przy pomocy Biura Kontroli Głównego Inspektoratu Weterynarii kontroluje działalność merytoryczną terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej, tj. wojewódzkich i powiatowych lekarzy weterynarii oraz działalność granicznych lekarzy weterynarii przy pomocy Biura ds. Granic GIW;
- wojewódzcy lekarze weterynarii przy pomocy zespołów merytorycznych kontrolują działalność merytoryczną powiatowych lekarzy weterynarii.

Inspekcja Weterynaryjna przeprowadza kontrole wykonywania ustawowych zadań przez organy IW w związku z art. 13 i 14 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Od 1 stycznia 2012 r. powyższe kontrole procedowane są zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej, przy zastosowaniu zasad i kryteriów określonych w dokumencie pt. „Standardy kontroli w administracji rządowej” z dnia 31 sierpnia 2017 r., wydanym przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Techniczne metody najczęściej używane przez kontrolerów Inspekcji Weterynaryjnej to:

- uzyskiwanie informacji poprzez zadawanie pytań, ustnych i pisemnych wyjaśnień,

- kontrola dokumentacji w WIW i w PIW (przegląd i badanie dokumentów),
- sprawdzenie prawidłowości postępowania administracyjnego prowadzonego przez organ IW wobec podmiotu,
- weryfikacja ustaleń kontrolnych w nadzorowanych przez kontrolowanego podmiotach poprzez dokonywanie oględzin.

Ocena kontrolowanej działalności merytorycznej jest dokonywana przy zastosowaniu kryteriów legalności i rzetelności,

Zgodnie z zapisami w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej, kierownicy komórek realizujących kontrole w administracji sporządzają okresowy plan kontroli, który jest zatwierdzany przez kierownika jednostki kontrolującej (odpowiednio Głównego Lekarza Weterynarii i Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii). Okresowy plan kontroli określa m.in. zakres kontroli i jednostkę organizacyjną, która ma być poddana kontroli planowej.

Założenia ogólne planu pracy Zespołu ds. Kontroli Biura Kontroli GIW przewidują przeprowadzanie kontroli planowanych, doraźnych i sprawdzających wojewódzkich lekarzy weterynarii oraz powiatowych lekarzy weterynarii i weryfikację ustaleń poprzez dokonywanie oględzin wybranych zakładów/podmiotów.

Kontrole doraźne są przeprowadzane na zlecenie Głównego Lekarza Weterynarii.

Kontrole sprawdzające są przeprowadzane w przypadku negatywnej oceny kontrolowanego i są kontrolami planowanymi.

Zgodnie z procedurą określoną w ustawie o kontroli w administracji rządowej program kontroli zatwierdza każdorazowo dyrektor Biura Kontroli GIW, a upoważnieni przez GLW pracownicy Biura Kontroli GIW, po przeprowadzonej kontroli, sporządzają dokumentację z kontroli, a mianowicie:

- w przypadku kontroli w trybie zwykłym - projekt wystąpienia pokontrolnego, a następnie wystąpienie pokontrolne uzupełnione o wnioski i zalecenia dotyczące usunięcia nieprawidłowości, termin złożenia informacji o wykonaniu zaleceń lub wykorzystaniu wniosków, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia. Po otrzymaniu ww. informacji od kontrolowanego, są one poddawane analizie i ocenie. W przypadku wątpliwości i/lub mało szczegółowych i/lub wystarczających informacji, wysyłane jest do

kontrolowanego pismo o uzupełnienie i/lub uwiarygodnienie, i/lub uszczegółowienie przesłanych informacji.

- w przypadku kontroli w trybie uproszczonym - sprawozdanie z kontroli zawierające opis ustalonego stanu faktycznego oraz jego ocenę i w razie potrzeby zalecenia lub wnioski, dotyczące usunięcia nieprawidłowości. Również, tak jak w przypadku kontroli planowej, wyznaczany jest termin złożenia informacji o wykonaniu zaleceń lub wykorzystaniu wniosków, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia. Po otrzymaniu ww. informacji od kontrolowanego, są one poddawane analizie i ocenie. W przypadku wątpliwości i/lub mało szczegółowych i wystarczających informacji, wysyłane jest do kontrolowanego pismo o uzupełnienie i/lub uwiarygodnienie, i/lub uszczegółowienie przesłanych informacji.

Ponadto, stosownie do zapisów w Standardach kontroli w administracji rządowej, wydanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, Zespół ds. Kontroli w Biurze Kontroli GIW monitoruje wykonanie zaleceń pokontrolnych i sposób wykorzystania wniosków z kontroli.

Opisana powyżej procedura kontrolna, wynikająca z ustawy o kontroli w administracji rządowej, dotyczy również realizacji kontroli podległych powiatowych lekarzy weterynarii przez wojewódzkich lekarzy weterynarii.

PIS

Działania kontrolne PIS prowadzone są na wszystkich poziomach:

- Główny Inspektorat Sanitarny (GIS) – kontroluje działalność Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych (WSSE) oraz wybranych Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych (PSSE) lub Granicznych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych (GSSE);
- Wojewódzkie Stacje Sanitarno – Epidemiologiczne kontrolują działalność merytoryczną PSSE z terenu województwa.

Ponadto w WSSE, PSSE i GSSE prowadzone są kontrole wewnętrzne.

W IV kwartale każdego roku w Głównym Inspektoracie Sanitarnym przygotowywane są wytyczne dotyczące planowania działalności PIS adresowane do WSSE, program działania GIS na następny rok oraz plan kontroli jednostek podległych i nadzorowanych przez GIS. Plan kontroli prowadzonych w WSSE/PSSE/GSSE jest opracowywany przez Departament Jakości i Kontroli w GIS. Plan kontroli na dany rok uwzględnia harmonogram kontroli tematycznych w WSSE, PSSE i GSSE, które realizowane są przez poszczególne departamenty merytoryczne GIS, w tym Departament Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia. Departament Bezpieczeństwa

Żywności i Żywienia jest odpowiedzialny za planowanie, wykonanie i raportowanie kontroli w zakresie swoich kompetencji.

Celem kontroli WSSE jest sprawdzenie pod względem merytorycznym i prawnym prawidłowość działalności WSSE oraz nadzór merytoryczny nad działalnością PIS na terenie danego województwa w zakresie bezpieczeństwa żywności i żywienia.

Celem kontroli PSSE jest sprawdzenie pod względem merytorycznym i prawnym prawidłowość działalności PSSE, w tym głównie w zakresie nadzoru bieżącego nad zakładami żywności i żywienia.

Celem kontroli GSSE jest sprawdzenie pod względem merytorycznym i prawnym prawidłowość działalności GSSE, w tym głównie w zakresie prowadzenia granicznej kontroli sanitarnej żywności.

Jednostka, która poddana została kontroli i otrzymuje protokół/raport zawierający zalecenia pokontrolne jest zobowiązana do przesłania pisemnej informacji na temat realizacji zaleceń pokontrolnych w terminie określonym przez kontrolującego. Ponadto prowadzony jest dalszy nadzór nad wdrażaniem zaleceń pokontrolnych poprzez rekontrole.

Kontrole pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku w PSSE prowadzone są przez zespoły kontrolne WSSE tworzone z kompetentnych i doświadczonych pracowników o określonych specjalnościach, zgodnie z rocznym planem kontroli kompleksowych i problemowych. Kontrole kompleksowe dotyczą całej działalności danej PSSE, natomiast kontrole problemowe tylko pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku.

Kontrole obejmują całokształt działalności merytorycznej pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku. Ocenie poddawana jest przede wszystkim dokumentacja pod kątem realizacji planów kontroli, zasadniczych zamierzeń i pobierania próbek w ramach monitoringu oraz urzędowej kontroli żywności, prawidłowość i skuteczność działań podejmowanych w ramach systemu RASFF oraz w przypadku niezgodności z prawem żywnościowym, współpraca z innymi organami urzędowej kontroli żywności (zwłaszcza IW), prawidłowość stosowania przepisów prawa, a także sposób prowadzenia kontroli przez pracowników w zakładzie. Z każdej kontroli sporządzany jest protokół zawierający konkretne wnioski. Na podstawie wniosków formułowane są zalecenia. W terminie określonym przez kontrolującego jednostka kontrolowana opracowuje działania naprawcze i informuje o sposobie realizacji

zaleceń pokontrolnych. Jeśli przedłożone wyjaśnienia budzą wątpliwości lub na podstawie bieżącej współpracy stwierdza się, że zalecenia nie zostały wykonane, dodatkowo przeprowadzana jest kontrola sprawdzająca.

W przypadku gdy wpływają zgłoszenia i informacje świadczące o nieprawidłowym wykonywaniu przez lokalny organ, przeprowadzane są przez jednostkę nadrzędną kontrole doraźne.

Kontrola wewnętrzna na szczeblu lokalnym.

Kierownik pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku na bieżąco sprawdza pod względem formalnym protokoły z kontroli sanitarnych i zatwierdza wyniki kontroli, ocenia okresowo pracowników pod względem realizacji planowanych zadań, rzetelności i terminowości załatwienia spraw.

IJHARS

W ramach koordynacji i nadzoru nad działalnością IJHARS sprawowanego przez Głównego Inspektora, na podstawie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, prowadzone są kontrole w wojewódzkich inspektoratach JHARS. Nadzór nad działalnością Inspekcji sprawowany jest również poprzez organizowanie spotkań, narad, okresową oraz roczną sprawozdawczość, a także bieżące udzielanie informacji i wyjaśnień dotyczących działalności IJHARS. Kontrole prowadzone są zgodnie z przepisami ustawy o kontroli w administracji rządowej oraz obowiązującej w GIJHARS Procedury pn. *Przeprowadzanie kontroli wewnętrznej w ramach nadzoru sprawowanego przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno- Spożywczych*. Ocena kontrolowanej działalności merytorycznej jest dokonywana przy zastosowaniu kryteriów legalności, rzetelności, celowości i gospodarności.

Czynności kontrolne wykonują pracownicy Zespołu Kontroli Wewnętrznej w Biurze Strategii i Kontroli Wewnętrznej GIJHARS działający na podstawie *upoważnień kontroli* wydawanych przez Głównego Inspektora. Kontrole prowadzone są zarówno w trybie *planowym* na podstawie *programów kontroli* jak i *doraźnym*, w przypadku konieczności rozpatrzenia spraw wynikających z bieżącej działalności IJHARS.

Podstawą realizacji planowych kontroli wewnętrznych jest *Roczny ramowy plan pracy Zespołu Kontroli Wewnętrznej* zatwierdzany przez Głównego Inspektora, który z kolei stanowi podstawę do sporządzenia *harmonogramu kontroli na dany kwartał*. Przed opracowaniem *Rocznego ramowego planu pracy* oraz *Programu kontroli* dokonuje się m.in. analizy ryzyka, która ma na celu wskazanie tych obszarów z zakresu realizacji zadań ustawowych IJHARS, których negatywne oddziaływanie obarczone jest największym prawdopodobieństwem ich wystąpienia.

Podstawowym dokumentem sporządzanym po zakończonej planowej kontroli wewnętrznej jest *wystąpienie pokontrolne*, które zawiera m.in. ocenę kontrolowanej działalności sporządzoną na podstawie kryteriów kontroli z podaniem opisu stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień, a także przyczyn ich powstania, skali, skutków i osób odpowiedzialnych za ich wystąpienie oraz przepisów, których dotyczą.

W przypadku kontroli doraźnych po zakończonej kontroli sporządza się *sprawozdanie z kontroli wewnętrznej*, w którym zamieszcza się opis ustalonego stanu faktycznego oraz jego ocenę, a w razie potrzeby, zalecenia lub wnioski dotyczące usunięcia nieprawidłowości lub usprawnienia funkcjonowania jednostki kontrolowanej w zakresie objętym wewnętrzną kontrolą doraźną.

Po doręczeniu wystąpienia pokontrolnego/sprawozdania z kontroli wewnętrznej monitoruje się wykonanie zaleceń pokontrolnych i wniosków.

Ważnym elementem nadzoru jest informacja zbiorcza o wynikach kontroli wewnętrznej, która jest sporządzana po zakończeniu tematycznego cyklu planowych kontroli wewnętrznych w celu przekazania najistotniejszych ustaleń Kierownictwu GIJHARS. W informacji tej zamieszcza się m.in.:

- najistotniejsze ustalenia z kontroli ze wskazaniem stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień oraz ich skali, przyczyn i skutków,
- przykłady rozwiązań wprowadzonych przez kierowników jednostek kontrolowanych, wpływających na usprawnienie realizacji zadań ustawowych IJHARS w kontrolowanym zakresie,
- podsumowanie ustaleń z kontroli i ocenę kontrolowanych zagadnień,
- propozycje wniosków usprawniających działalność IJHARS w kontrolowanym zakresie lub/i zapobiegających wystąpieniu stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień w przyszłości.

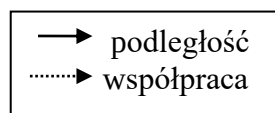
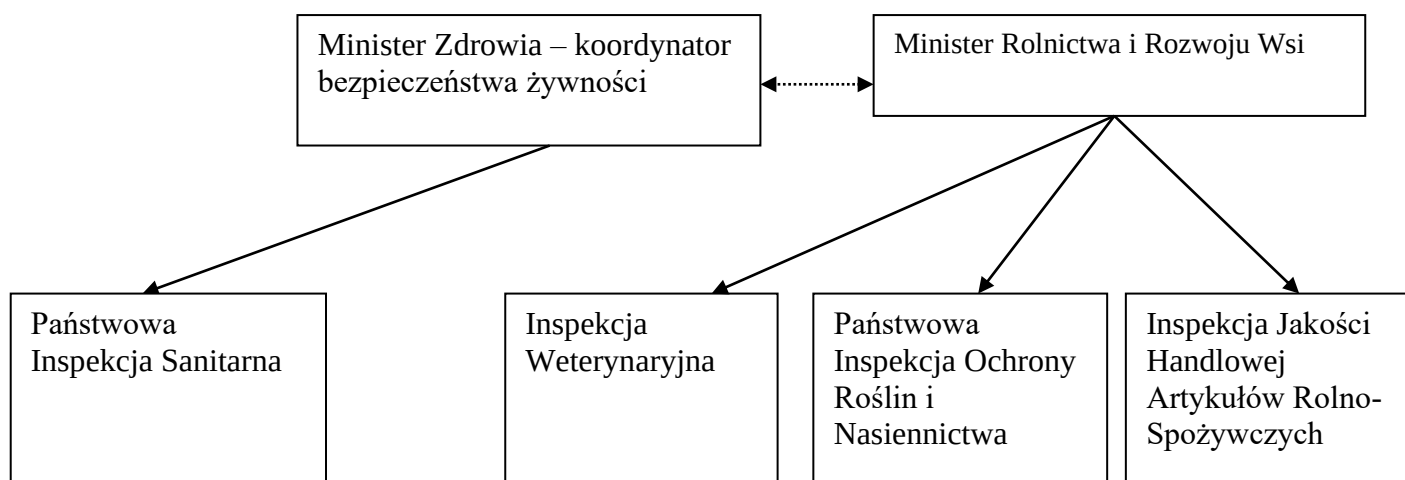
7. PRZEGLĄD I DOSTOSOWANIE PLANU

Zakłada się, iż plan kontroli może być dostosowywany w trakcie jego wykonywania.

Zmiany mogą uwzględniać:

- nowe przepisy prawne lub ich aktualizację;
- zagrożenie nowymi chorobami lub inne zagrożenia dla zdrowia;
- istotne zmiany w strukturze, zarządzaniu lub funkcjonowaniu właściwych organów krajowych;
- wyniki kontroli urzędowych Państw Członkowskich;
- wyniki wspólnotowych kontroli przeprowadzonych przez ekspertów KE oraz Państwa Członkowskie;
- jakiegokolwiek zmiany ww. wytycznych;
- wyniki badań naukowych;
- wyniki audytów przeprowadzonych przez państwo trzecie w Państwie Członkowskim.

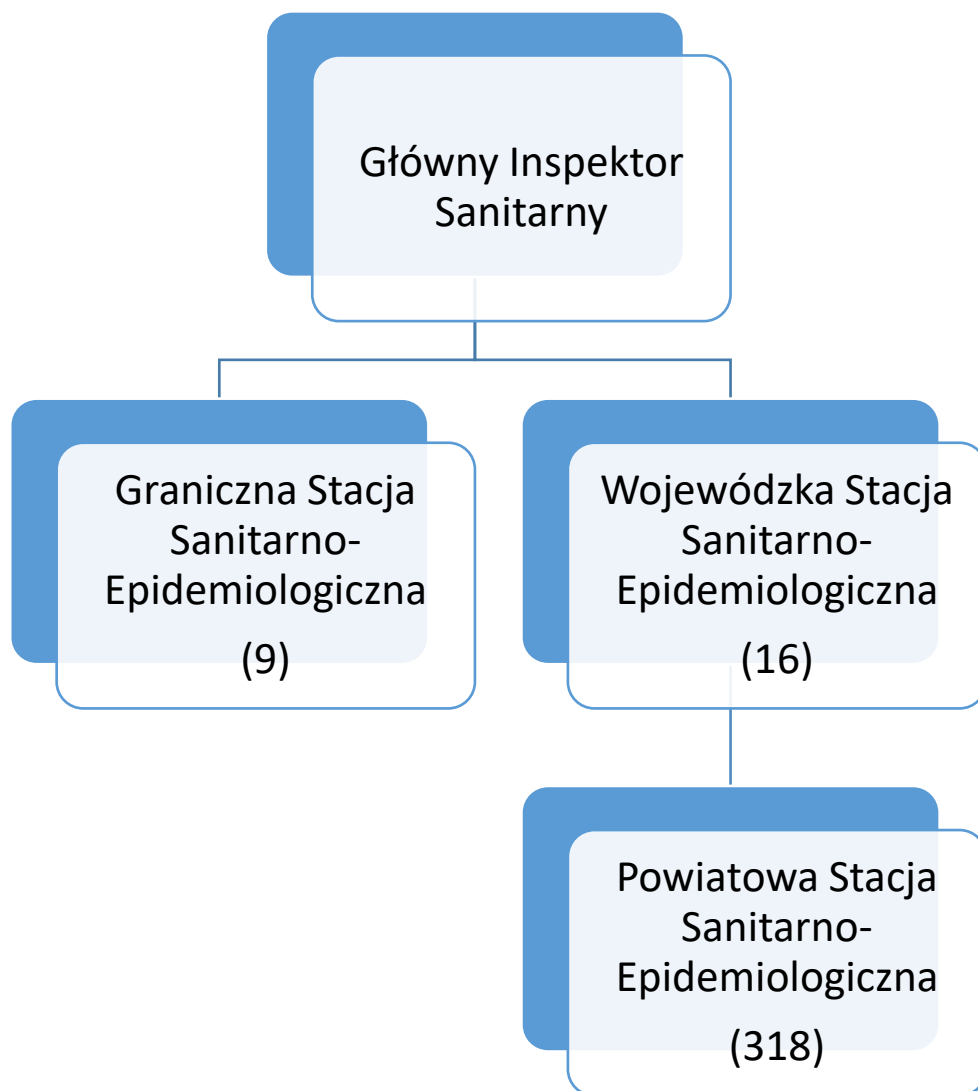
Schemat bezpieczeństwa żywności

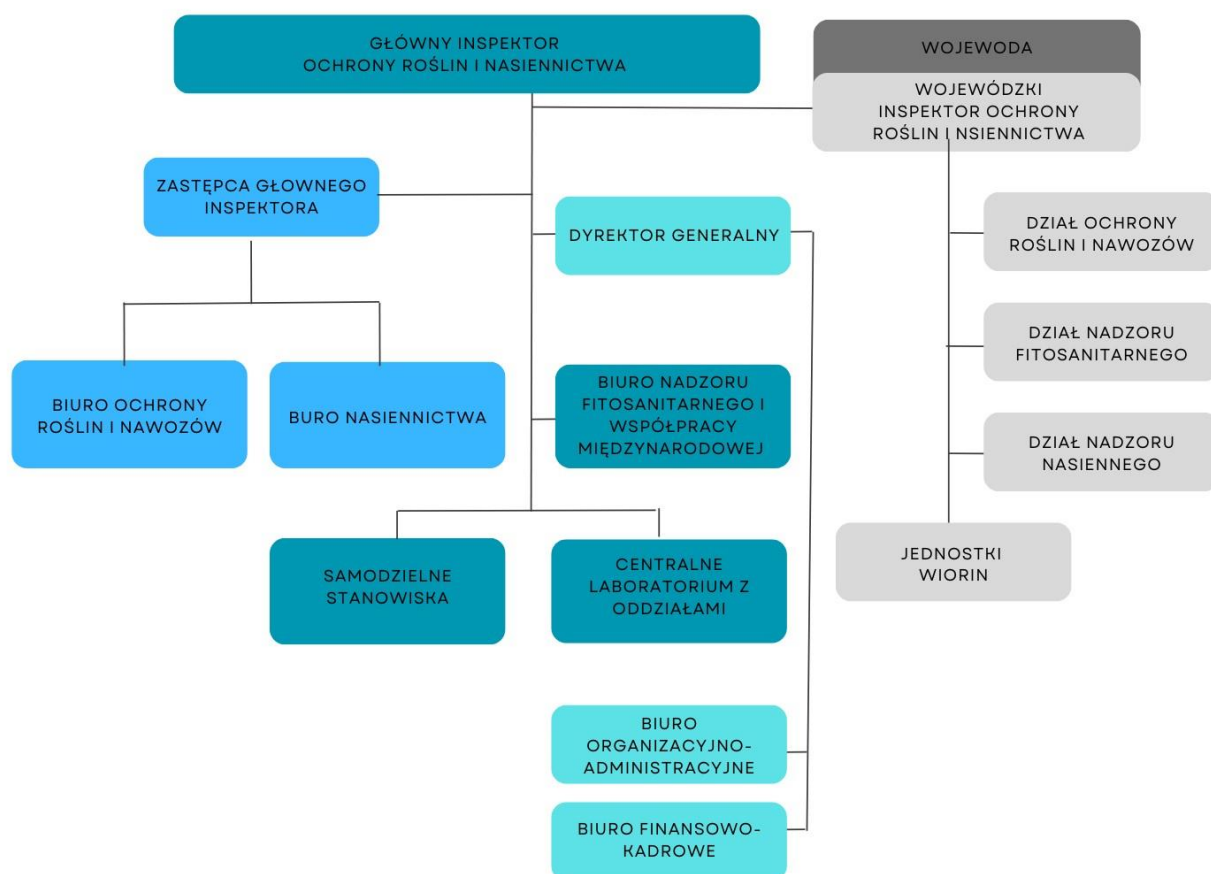
Schemat organizacyjny Inspekcji Weterynaryjnej

Schemat organizacyjny Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

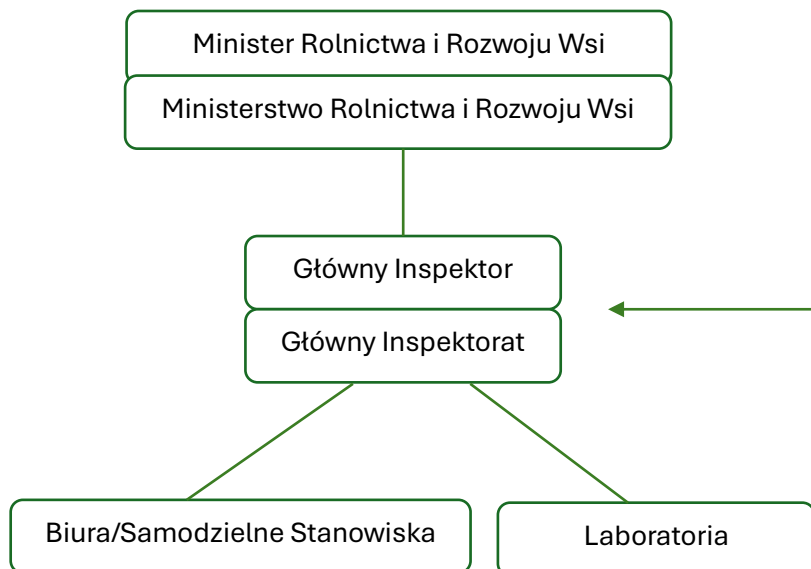

Schemat organizacyjny Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Załącznik 2.4 Schemat organizacyjny Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Szczębel centralny

Szczębel wojewódzki

